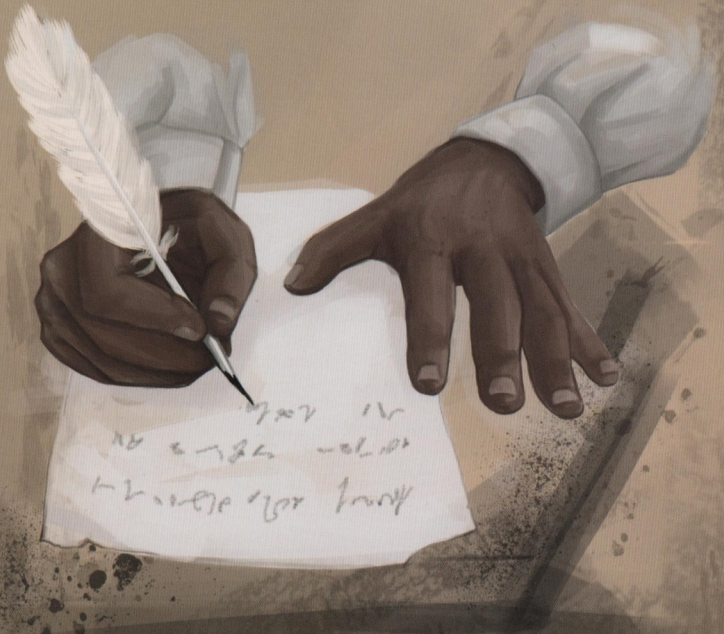

ÖZGÜRLÜK YOLU

Frederick Douglass

Amerikalı Köle Frederick Douglass'ın Yaşam Öyküsü

ARION
YAYINEVİ

Frederick Douglass

Özgürlük Yolu

Amerikalı Köle Frederick Douglass'ın
Yaşam Öyküsü

Frederick Douglass

Özgürlük Yolu

Amerikalı Köle Frederick Douglass'ın
Yaşam Öyküsü

Çeviren
Hülya Seçmez Gülçiçek

ARION
YAYINEVİ

Biyografik Romanlar Dizisi: BR005

ARION YAYINEVİ

Ocak 2017 (1. Basım – İstanbul)

© Bu eserin tüm yayın hakları Arion Yayıncılık A.Ş.ye aittir.

(Sertifika No: 33501)

Kitabın Adı

Özgürlük Yolu

Yazar

Frederick Douglass

Kapak

Ece Haskan

Yayına Hazırlayan

Haluk Şenay

Adres:

Kozyatağı. 19 Mayıs Mh. Turaboğlu Sk. H. Yazgan İş Merkezi.

No: 4 K. 2/5 34736 Kadıköy – İstanbul

Tel: +90 (216) 706 15 60

E-posta:

arion@arionyay.com.tr

<http://www.arionyay.com.tr>

Baskı ve cilt

Cross Matbaası

Resşitefendi Sk. No:68/A Kadıköy İstanbul

(Sertifika No: 27986)

ISBN 978-605-9366-06-9

FREDERICK DOUGLASS

GİRİŞ

Bir köle olarak doğan, genç yaşında bu insanlık dışı esaretten kaçıp kurtulduktan sonra inanılmaz bir kariyere imza atan, 19. yüzyılın büyük şahsiyetlerinden Frederick Douglass'ın hayat hikayesi öyle olaylar, ayrıntılar, ilham veren fikirler ve mücadelelerle doludur ki, vefatının üzerinden bir asırdan fazla zaman geçmesine rağmen, modern dünya tanımlamalarının hayli uzağında durmakta inatla direnen günümüz dünyasına da bir öğüt niteliğindedir.

1838 yılında özgür, siyah bir denizci kılığında Baltimore'dan Philadelphia'ya giden Douglass'ın yanında bir arkadaşının geçiş belgesi vardır. Oradan New York'a gidecek olan bir trene aktarma yapar. Böylece karar verdiği gibi Eylül ayının üçüncü günü özgürlüğüne kavuşur. New York'a vardıktan sonra, kendisine kaçışında mali açıdan destek sağlayan Baltimore'lu özgür bir kadın olan nişanlısı Anna Murray'i davet eder ve genç çift 15 Eylül 1838'de evlenip New Bedford, Massachusetts'e yerleşir. (Houston A. Baker, Jr.:1986)

Douglass, insan hakları ve özgürlükler adına ömrünü vakfedeceği uzun ve oldukça verimli bir hayat sürer. New Bedford'da siyahların düzenlediği kölelik karşıtı toplantılara katılır, aynı zamanda köleliğin kaldırılması görüşünün beyazlar arasındaki önde gelen savunucularından William Llyod Garrison'a ait *Liberator* gazetesinin okuyucusudur. 1841'de Garrison'ın sponsorluğunu yaptığı, Nantucket, Massachusetts eyaletindeki kongreye katılır. Bölgedeki siyahların yerel kiliselerinde Douglass'ın sohbetlerine aşina olan bir katılımcı, onu bu kongrede konuşma yapmaya davet eder. Beyaz kölelik karşıtlarına hitaben yaptığı konuşması, kalabalığı ol-

dukça etkiler ve Massachusetts Kölelik Karşıtlığı Derneği, Douglass'ı temsilci olarak işe alır. Yeni kariyerine başlayan Douglass, bir süre kuzey eyaletleri boyunca çok sayıdaki toplantıda halka hitap eder. (Nihayet Özgürüz:2010)

Bu arada kölelikten yeni kurtulmuş bir adam gibi konuşmadığı ve hareket etmediği yönünde birtakım saldırılara maruz kalır. Philadelphia'lı bir muhabir, *Liberator* gazetesine gönderdiği bir yazıda şöyle demektedir; “*Dinleyiciler arasında çok sayıda kişinin, Douglass'ın verdiği demeçlere itibar etmediği ve gerçekten bir köle olduğuna inanmadığı görülüyor. Esaretten sadece altı yıldır uzak olan ve ömründe tek bir gün bile okula gitmemiş bir adamın nasıl olup da bu kadar etkili ve güzel konuşabildiğine, dili bu kadar doğru kullanabildiğine akıl sır erdiremiyorlar.*” (Houston A. Baker, Jr.) Bu sebepten dolayı Massachusetts Kölelik Karşıtlığı Derneği'nin önde gelenleri, Frederick Douglass'dan yaptığı konuşmalarda yer vermediği detayları da ekleyerek hayat hikayesini yazmasını isterler. Böylece Douglass'ın otobiyografisi 1845 yılının baharında yayımlanır ve kısa zamanda en çok satılan kitap kategorisine girer. Birçok dile çevrilir. 1845 basımı otobiyografisinin ardından bir takım eklemeler ve revizyonlar yaparak 1855'de Esaretim ve Özgürlüğüm (*My Bondage and My Freedom*), 1881-1892'de Frederick Douglass'ın Yaşamı ve Dönemi (*Life and Times of Frederick Douglass*) isimli otobiyografilerini çıkarır.

1845 yılındaki ilk otobiyografisinin yayımlanması üzerine kazandığı ünün ardından gerçek kimliği ve yaşadığı yer ortaya çıkınca Douglass, yeniden esaret altına girme tehlikesiyle karşılaşır ve temkinli davranarak İngiltere'ye gider. İngiltere, İskoçya ve İrlanda'da iki yıl boyunca konuşmalar yapar, binlerce insanın beğenisini ve takdirini kazanır. Aralık

1846'da Newcastle, İngiltere'den Ellen ve Anna Richardson, bedelini ödeyerek Douglass'ın eski sahibi Hugh Auld'dan özgürlüğünü satın alırlar. Özgürlüğünün bedeli sadece yedi yüz dolar olan bu adam böylece tamamen yasal olarak esaretten kurtulmuş olur. (Houston A. Baker, Jr.)

1847'de İngiltere'den döndükten sonra siyahlar ve kadınlara eşit haklar tanınması davalarını savunmak amacıyla çıkaracağı çok sayıdaki gazeteden ilki olan *The North Star*'ı yayımlar. Gazetenin sloganı şöyledir: “*Hak cinsiyet tanımaz – Gerçeğin rengi yoktur – Tanrı hepimizin babasıdır ve hepimiz kardeşiz.*” (Nihayet Özgürüz:2010) Yayıncı ve bir gazeteci olarak beyaz kiliselerden siyahların dışlanmasına, devlet okullarındaki ırk ayrımı uygulamalarına, siyahlar ve beyazların ayrı yerlerde yeme-içme ve barınmalarının altında yatan temelin ayrıntılarıyla incelenmesine varan bir dizi problemle ilgili sesini duyurur. Köleliğin tüm ülkede tamamen kaldırılmasını talep eden partileri destekler. Kendi evini Yeraltı Demiryolu (kaçak kölelerin Kuzey'e kaçışına yardım edenlerin oluşturduğu destek ağı) için istasyon olarak kullanılmak üzere açar.

1860'daki başkanlık seçimlerinde Abraham Lincoln'u desteklemek üzere seçim kampanyası yürütür. Lincoln'un başkanlık görevine başlamasından kısa bir süre sonra – Kuzey Birliği'ni isyankâr Güney Konfederasyonu'na karşı savaşa sokan – Amerikan İç Savaşı patlak verdiğinde, siyahların da Birlik ordusuna alınması gerektiğini savunur. Bizzat savaşmak için yaşı geçkin olan Douglass, 54. ve 55. Alaylar için yiğitçe çarpışacak siyahları askere alır. Oğulları Lewis ve Charles da ilk Afrikalı-Amerikalı askerler olarak alaya katılır. Lincoln, 22 Eylül 1862'de Özgürlük Bildirgesi'ni (*The Emancipation Proclamation*) yayınlar ve 1 Ocak 1863 tari-

hinde ayaklanma yaşanan bölgelerdeki tüm kölelerin özgürlüğünü ilan eder. Güney eyaletleri köleliği ortadan kaldırmayı kabul etmediği takdirde barış görüşmelerine başlamayı kesin bir dille reddeder. Başkan, görüşmek için Douglass'ı iki kez Beyaz Saray'a davet eder. Douglass daha sonra Lincoln hakkında şunları yazacaktır: *“Yanımdayken asla mütevazı kökenim veya seilmeyen ten rengim ile ilgili bir hatırlatma yapılmadı.”* Başkanın *“tıpkı bir beyefendinin diğer bir beyefendiye karşıladığı gibi”* kendisini misafir ettiğini de ekleyecektir. (Nihayet Özgürüz:2010)

Douglass'ın olağanüstü kariyeri savaşın bitiminden sonra da devam eder. A.B.D. Anayasası'nda yapılan 13., 14. ve 15. değişiklik maddelerinin – sadece beyazlar için değil herkes için geçerli hakları ayrıntılarıyla açıklayan ve eyaletlerin bireysel olarak bu hakları inkar etmesini yasaklayan savaş sonrası anayasa değişiklikleri – kabul edilmesi için çaba gösterir.

Douglass, cinsiyet eşitliğinin ilk ve en ateşli savunucularından biridir. Kadınlara eşitlik ve oy hakkı için çalışmayı sürdürür. 1872 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk kadın başkan adayı Victoria Claflin Woodhull'ın önderliğindeki Eşit Haklar Partisi'nin seçim adayları listesinde başkan yardımcısı olarak adaylığını koyar. (Nihayet Özgürüz:2010)

Başkent Washington D.C.'de çok sayıda yerel görevlerde bulunur. Haiti Cumhuriyeti Başkonsolosu ve Santo Domingo Maslahatgüzarı olarak çalışır.

Douglass, bu kadar yoğun tempolu bir hayatın, başarılarla dolu bir kariyerin, zorlu özgürlük mücadelelerinin ve peşinden gidecek olan sivil haklar savunucularının takip edecekleri yola ömrünü vakfetmesinin ardından, 20 Şubat

1895’de Başkent Washington D.C.’de kalp krizi sonucu hayatını kaybeder. Daha sonra Rochester, New York’daki Mount Hope Mezarlığı’na defnedilir.

Yaşama gözlerini bir köle olarak açan Frederick Douglass, W. Lyod Garrison’ın üzülererek belirttiğı gibi “*ülke kanunları, halkın düşüncesi, köle yasasındaki hükümler nezdinde sadece bir parça mülk, bir yük hayvanı ve taşınabilir bir maldan ibaret*” iken, nasıl olup da insanın yaradılışına aykırı, zulümle dolu bu esaret cehenneminden kurtulmuş, insanı insanın malı haline getiren cehalet kuyusundan çıkmış ve kendi kurtuluşunun ardından geride kalan soydaşlarının özgürlüğü ve sivil haklar uğruna mücadeleyi bir an bile bırakmayan, yaşadığı yüzyılın en güçlü ve en etkili hatipleri arasında yer alan, gazeteci, yazar, siyasetçi ve reformist kimliklerini bir arada barındıran saygıdeğer bir hayatın sahibi olabilmışti? Neyi fark etmişti?

Efendisi Bay Hugh Auld’ın küçük Douglass’a alfabeyi ve hecelemeyi öğreten karısına söylediğı şu sözler onun uyanışı olmuştu: “*Eğer bir zenciye yüz verirsen, astarını ister. Bir zencinin efendisine itaat etmek dışında başka bir şey bilmemesi gerekir; yapması söylenen şeyi yapmak. Eğitim, dünyadaki en iyi zenciye bile bozar. Eğer şu zenciye okumayı öğretirsen, onu elinde tutamazsın. Bu durum, onu bir köle olarak sonsuza kadar işe yaramaz hale getirir. Bir anda yönetilmesi güç biri olur ve efendisi için bir değeri kalmaz.*” Bu keşif sayesinde artık neden bir köle olduğunu anlamış, siyah adamı köleleştiren beyaz adamın gücünü fark etmiş ve özgürlüğe giden yolu bulmuştu. Bilgi, efendilerin dünyası için geçerliydi, kölelerin dünyasında yasaktı. Bu iki dünyayı birbirinden kesin hatlarla, görünmez duvarlarla ayıran şey, ona sahip olana ne vaat etmekteydi veya ne şekilde hizmet et-

mekteydi? Eğitim ve kölelik, demek ki birbirine zıt şeylerdi. Bilgi, güçtü. Bu güç, sadece efendilerin elinde mi olmalıydı? İşte Douglass'ın o küçük yaşında fark ettiği bu gerçek, onun kurtuluşu olacaktı. *Artık özgürlük, sonsuza kadar bir daha kaybolmamak üzere belirmişti.* Ya okuma-yazma öğrenecek bilgiye ulaşacaktı ya da hayatı boyunca bir köle olarak yaşayacaktı. Her ne pahasına olursa olsun, bedeli her ne olursa olsun bunu yapmalıydı. Ya özgürlüğüne kavuşup insan haysiyetine yakışır bir hayat sürecekti ya da ölecekti. Eğitim hakkında, bilgiden mahrumiyet, ona ve halkına zulümden, esaretten başka bir şey getirmemişti ve sonsuza kadar böyle devam etmesi gerekmiyordu.

Douglass, yaklaşık on iki yaşındayken eline geçen bir kiptan öğrendikleri sayesinde insan hakları, özgürlükler ve onu köleleştiren sistemin iç yüzü ile ilgili ayrıntılara ulaşır ve arkasından şöyle söyleyecektir: *“Evlerini bırakıp Afrika’ya gelen, bizi evlerimizden kaçıran ve yabancı bir toprakta bizleri birer köleye dönüştüren başarılı bir hırsız sürüsüne hiç başka bir açıdan bakmamıştım.”*

Bilgiye ulaşma arzusu ve azmiyle birlikte Douglass, okudukça daha pek çok tutarsızlığın ve çarpıklığın farkına varır. Afrikalıların yarı insan olduğu ve beyaz ırkın siyah ırktan daha üstün olduğu gibi gerçek dışı söylemlerin halk arasında kabul bulmasının ve kölelik sistemini aklama çalışmalarının en etkili unsurlarından biri de, ruhban sınıfı üyelerinin bile İncil’den alıntılar yaparak taşıyıcı kolon görevi görmesidir. İnsanı itibarsızlaştıran ve gaddarca muamele yöntemleri uygulayan bu sistemin işleyişini – aslında ekonomik kaynaklı olan sebeplerini dini gerekçelere dayandırarak – haklı çıkarma çabalarının yarattığı düzen, Douglass'ın otobiyografisinde tüm çıplaklığıyla gözler önüne sereceği, dile getirdiği ger-

çeklerle sistemin bu dayanağını altüst edeceği bir mücadele alanına dönüşür.

İncil'in Yaratılış bölümünde Nuh'un şarap içip sarhoş olduğu ve çıplak bir şekilde çadırında uyuduğu anlatılır. Kenan'ın babası olan Ham, babasını çıplak görür ve diğer kardeşlerine haber verir. Nuh'un diğer oğulları Sam ve Yafet, babalarını örterek onu çıplak görmemek için çadırdan geri geri çıkarlar. Nuh ayıldığında, kendisini çıplak gören en küçük oğlu Ham'ı lanetler ve şöyle söyler: "*Kenan'a lanet olsun, köleler kölesi olsun kardeşlerine.*" İncil'deki bu hikayeye göre Kiliseler köleliğe bir açıklama getirirler ancak burada siyah ırka herhangi bir atıf yoktur. Sonradan şu yorum eklenir: Tufandan sonra Nuh, kıtaları oğulları arasında pay etti. Ham'ın soyundan gelenler Afrika'ya yerleştiler ve günahlarından dolayı tenleri koyulaştı. Köle ticareti yapıldığı yıllarda da bu öğreti yaygınlaştı. Dolayısıyla Afrikalıların yani Ham'ın soyundan gelenlerin köleleştirilmesinde bir sakınca yoktu. Hatta 19. yüzyılda İsa Mesih'in Son Zaman Azizleri Kilisesi'nin ikinci başkanı Brigham Young, Afrika kökenli halkın kiliseye alınmaması gerektiğini, rahipliğe kabulünün ise mümkün olmayacağını ve o soydan gelen her bir siyahın içinde bu lanetin devam ettiğini söylemiştir. (Curse of Ham – New World Encyclopedia)

Douglass, bu tür yorumlara birinci bölümde şöyle karşılık verir: "*Ham'ın soyundan gelenler kutsal kitaba göre sadece esir edilmek içinse şüphesiz ki, güneydeki kölelik çok yakında kutsal kitabın dışına çıkmak zorundadır. Çünkü her yıl, tıpkı benim gibi varlıklarını beyaz babalarına borçlu olan ve çoğunlukla babaları, aynı zamanda efendileri de olan binlercesinin doğumunu dünyaya müjdelemektedir.*"

Hikayesini anlatırken Douglass, dindarlık adına büyük gösterişler yapan güneyli köle sahiplerinin, kilise üyelerinin, saygıdeğer rahiplerin ahlaki çarpıklıklarına, çaresiz durumdaki kölelere uyguladıkları zulme ve insanı hayrete düşüren şeytani eylemlerine dair çok sayıda örnek paylaşır. Efendisi Thomas Auld hakkında söyledikleri, çarpıcı açıklamalarından biridir: *“Daha önce, acımasız barbarlığı sırasında ona güç vermesi ve onu koruması için kendi ahlaksızlığına yaslanırdı fakat sonra köle sahiplerinin zulmü adına dini bir destek ve onay buldu. Dindarlık adına büyük gösterişler yaptı. Evi bir ibadethaneydi. Sabah, öğle, akşam dua ederdiEvi vaizlerin meskeniydi..... Bizleri aç bırakırken, onları tıka basa yedirirdi.”*

Güney eyaletlerindeki köle sahibi efendilerin neredeyse tamamı dindar Hristiyanlardı. Douglass’ın dediği gibi güneydeki din, korkunç suçları örten bir kılıftı. Acımazsızlığın ve zulmün aklayıcısı, köle sahiplerine koruma sağlayan gizli bir sığınak görevi vardı. Temel sebebinin tamamen ticari getiriye dayandığı bu düzen, ruhban sınıfı tarafından o kadar kutsanmıştır ki, Douglass dayanamayarak şöyle yakınır: *“Kölelik zincirlerine yeniden mahkum edilecek olsam, esaretin yanında, dindar bir efendinin kölesi olmayı, başıma gelebilecek en büyük felaket olarak görürdüm. Şimdiye kadar karşılaştığım tüm köle sahipleri arasında en kötülerini dindar olanlarıydı.”*

İşte Douglass’ın otobiyografisine bir ek bölüm koymasının sebebi; barışçıl, saf ve arı olan İsa’nın getirdiği Hristiyanlıkla, köle sahiplerinin dini olan Hristiyanlık arasındaki tutarsızlığa ve derin uçuruma bir açıklık getirmek ve bir din düşmanı olarak algılanma ihtimalinin önüne geçmek istemesindendir. İncil’den alıntılarla ve bir süre Güneyde ikamet

edip buradaki yapıyı kendi gözleriyle gören Kuzeyli bir Metodist vaiz tarafından yapıldığı söylenen bir tasvirle anlattıklarını destekleyerek Güneydeki kiliselerin, köle tacirlerinin ve köle sahiplerinin aralarındaki çirkin ittifakı, son derece çarpıcı bir şekilde açıklığa kavuşturmak arzusundadır. Bu durumu “*Şeytana hizmet etmek için Tanrı’nın maiyetinin üniformasını çalmak*” olarak nitelendirir. Dedğine göre; dine karşı ilginin canlanması ve köle ticaretindeki canlanma birbiriyle el ele gider. Douglass’ın sözleri, sadece apaçık bir gerçekliğin, net, keskin ve cesur bir dille ifade edilişi değildir, aynı zamanda yaşadığı çağı aşan paha biçilmez bir uyarıdır: “*Tacir, ruhban sınıfını desteklemek için kan lekeli altınını verir, onlarda karşılığında, Hristiyanlık giysisiyle onun şeytani ticaretini örtbas ederler. İşte, elimizde birbirleriyle ittifak içinde olan eşkıyalık ve din kurumu – melek kisvesi altında iblisler ve cennet suretinde cehennem.* –”

Günümüzde DİN adı altında uygulanan zulümler, savaşlar, yitirilen özgürlükler, arka plandaki ticari ilişkiler, ahlaki sapkınlıklar, güç mücadeleleri ve daha nice çarpıklık kendine bir varlık alanı yaratmakta hiç zorlanmıyor gibidir. Destekçileri, bir maraton koşucusunun yarışı önde bitirme azmine benzer bir istek ve azimle öne atılmakta, çıkarlarına halel gelmesin diye karşı çıkanları dinsizlikle yaftalamakta bir beis görmedikleri gibi, küstahça eylemlerine devam etme hevesi içinde görünmekteler. Dolayısıyla din ve onun sorumsuzca suçlara alet edilmesindeki bu ikili çarpıklığa karşı çıkma cesareti gösterebilenlerin, dinsizlikle suçlanma ihtimaline karşı kendilerini savunmak için Douglass gibi *bir ek açıklamaya, bir ek bölüme* ihtiyaçları olabilir.

Douglass’ın ifade ettiği tüm suçların temelindeki inkâr edilemez gerçekliği aktarışının ardında hissedilen saf yakarış

göz ardı edilecek gibi değildir. Tüm çabası, mücadelesi özgürlüklerden ve haktan yana olan bu adamın, henüz küçük bir çocukken özgürlüğe giden yolda yürüyebilmesi için okuma-yazma öğrenmesi, okuması ve kendi deyiimiyle *ekmekten çok daha değerli olan BİLGİ* nimetine ulaşması gerektiğini anladığı anın üzerinden yaklaşık 190 yıl geçti. Hepimizin yediğimiz ekmek, soluduğumuz hava kadar kıymetli BİLGİ nimetine ulaşmamız dileğiyle...

Hülya Seçmez Gülçiçek
26 Mayıs 2016, İstanbul

ÖNSÖZ

1841 yılının Ağustos ayında, Nantucket’da kölelik karşıtı bir toplantıya katıldım. Toplantıda, okuyacağınız öykünün yazarı Frederick Douglass’la tanışma mutluluğuna eriştim. Güneydeki kölelik zulmünden daha yeni kaçıp kurtulduğundan toplantıdaki grubun neredeyse her üyesine yabancıydı, ayrıca kölelik karşıtlarının izleyecekleri yol ve ilkeleri belirlemek için büyük bir heyecan duyduğundan -köleyken bu kişilerle ilgili çok belirsiz olmasa da bazı şeyler duymuştu- o sıralarda New Bedford’da ikamet etmesine rağmen söylenen lüzum üzerine toplantıya katılmaya ikna edilmişti.

Hayırlı, çok hayırlı olay! Hala korkunç esaretlerinden kurtulmalarını dört gözle beklediğinden, onun kelepçelere vurulmuş milyonlarca kardeşi için hayırlı! Evrensel özgürlüğün ve zencilerin bağımsızlık davası için hayırlı! Kutsal saydığı ve korumak adına zaten çok şey yaptığı doğduğu topraklar için hayırlı! Erdemli bir insan oluşu, her zaman ilişki içinde, bağlantıda olduğu kişilerin hatıralarına gösterdiği hürmet ve bunca zamandır katlandığı ıstıraplar sonucunda inanılmaz bir sempati ve sevgilerini kazandığı geniş arkadaş camiası ve eşi-dostu için hayırlı! Kölelik konusunda insanların zihinlerine ışık tuttuğu cumhuriyetimizin çeşitli bölgelerinde, güçlü hitabet yeteneği sayesinde köle tacirlerine karşı haklı bir öfkeyle tahrik olan ve onun dokunaklı konuşmalarından gözyaşlarına boğulan halk yığınları için hayırlı! Aynı zamanda bu olay onu toplum yararına bu toplantıya getirdiği, “bir ADAMIN cesaretini tüm dünyaya gösterdiği”, ruhunun uykuya dalan gücünü dirilttiği ve tüm zulüm görenlerin özgürlüğü adına kendini, baskıcı köle sahipleri-

nin düzenini alt üst etme işine adanmıştı kendisi için de hayırlı!

Toplantıdaki ilk konuşmasını hiç unutmayacağım; gönlümde uyandırdığı benzersiz duygu; şaşırtıcı bir şekilde kalabalık dinleyici kitlesi üzerinde yarattığı güçlü etki; isabetli yorum ve açıklamalarının ardından gelen alkış. Kölelikten hiç o andaki kadar yoğun bir şekilde nefret etmediğimi düşünmüştüm; şüphesiz ki kurbanlarının tanrısal yaradılışlarına aykırı olarak, kölelik düzeninin uyguladığı inanılmaz boyuttaki zulmü idrak edişim, hiç olmadığı kadar net ifade edilmişti. Fiziksel bir denge içinde kusursuz ve etkileyici bir endamı olan; sahip olduğu yüksek zeka; doğal hitabet gücü içinde bir dahi; ruhen, meleklerden sadece çok az daha aşağı bir seviyede olduğu aşikar biri; ancak bir köle, evet, hem de kaçak bir köle. Amerikan toprakları üzerinde her ne pahasına olursa olsun ona dostça davranacak tek bir beyaz adamın olabileceğine inanmakta zorlandığından, emniyeti için tedirgin, Tanrı aşkına ve insaniyet namına orada duran bir adam! Ahlaki ve entelektüel yapısından dolayı üstün başarıya ulaşmada kabiliyetli -kendi halkının lütfuna ermek ve onu toplumun yüz akı yapacak az biraz bilginin dışında hiçbir şeye ihtiyacı olmayan- ancak tüm bunlara rağmen ülkenin kanunları, halkın düşüncesi, köle yasasındaki hükümler nezdinde sadece bir parça mülk, bir yük hayvanı, taşınabilir bir maldan ibaretti!

New Bedford'dan bir can dostu, Bay Douglass'ı bu toplantıda bir konuşma yapması için ikna etmişti. Böylesine alışılmadık bir durumda, muhtemelen duyarlı bir anlayışın neticesi olan tedirginlik ve mahcubiyet içinde kürsüye çıktı. Bilgisizliğinden dolayı özür diledikten ve dinleyicilere köleliğin insan aklı ile vicdanı için uygun olmayan bir okul olduğunu hatırlattıktan sonra, bir köle olarak geçmişte yaşadığı bazı olayları anlatmaya başladı. Konuşması sırasında övgüye değer pek çok görüş, he-

yecan verici birçok fikir beyan etti. Yerine oturur oturmaz müt-hiş bir hayranlıkla, umut dolu bir hâlde ayağa kalktım ve özgür-lük davası adına devrimci kişiliğiyle ünlü Patrick Henry'nin bi-le, az önce kaçak bir kölenin ağzından dinlediğimiz konuşma-dan daha etkili ve dokunaklı bir konuşma yapmadığını ifade et-tim. O zamanki düşüncem halen bu yönde. Ülkenin kuzeyinde -devrimci atalarımızın soyundan gelen kurucu önderlerimizin toprağı Massachussetts'de bile- kendi çabalarıyla özgürlüğüne kavuşmuş bu genç adamın etrafını saran tehlikeli kalabalığı dü-şündüm ve onun köleliğe geri gönderilmesine göz yumup yummayacaklarını sordum -bu ister yasal şekilde olsun ister de-ğil, ister anayasaya uygun olsun ister uygunsuz. Cevap gür bir sesle, hep birlikte verildi: "HAYIR!" Devam ettim: Bu eski Kı-yı Eyaletinin bir sakini ve bir cemiyet adamı olarak ona yardım edecek ve onu koruyacak mısınız?: "EVET!" Kalabalığın ta-mamı öyle sarsıcı bir enerjiyle bağırdı ki Mason-Dixon hattının¹ güneyindeki acımasız tiranlar bu muazzam duygu patlamasını neredeyse duyabilirdi, başıboş dolanan bu adama asla ihanet etmeyecek aksine toplumun dışına itileni saklayacak ve sonuç-larına da metanetle katlanacak olan "EVET" diyenler namına bunu, sarsılmaz bir kararlılık yemini olarak kabul edebilirlerdi.

Eğer Bay Douglass kölelik karşıtı bu girişime destek için yeteneklerini ve zamanını vakfetmeye ikna edilebilirse, bu işe güçlü bir enerji sarf edilecek ve siyah bir ten rengine karşı olan kuzeyli önyargısına sersemletici bir yumruk inecek olması dü-şüncesi, birdenbire ruhumu derinlemesine etkiledi. Onun duru-

¹ Köleliğe karşı olan Pennsylvania ile köleliği savunan Maryland eyaletleri arasında, 375 km. uzunluğunda siyasal ve toplumsal sınır. (ç.n.)

mundaki bir insan için öyle müstesna ve sorumluluk sahibiydi ki bu sebeple bu işe atılma cüretini gösterebilsin diye kendisine cesaret ve umut aşılamaaya çalıştım ve bu çabamda iyi kalpli dostlardan destek gördüm, özellikle de, bu olayda fikirleri benimkiyle tamamen örtüşen, Massachusetts Kölelik Karşıtlığı Derneği'nin Son Genel Temsilcisi Bay John A. Collins tarafından. İlk başta biraz çekingen davrandı; samimi bir mahcubiyet içinde böyle büyük bir görevi yerine getirmek için kendisini yeterli görmediğini ifade etti; izlenecek olan yola daha önce hiç ayak basılmamıştı; tüm samimiyetiyle faydadan çok zarar getireceğinden endişeliydi. Uzunca bir müzakereden sonra her nasılsa denemeye razı oldu; o zamandan beri gerek Amerikan gerekse Massachusetts Kölelik Karşıtlığı Derneği'nin yardımlarıyla konferans veren bir temsilci sıfatıyla görev yapıyor. Çalışmalarında fazlasıyla verimli oldu; kamu vicdanını harekete geçirme, değişim heveslilerini artırma ve önyargılarla mücadeledeki başarısı, parlak kariyerinin başlangıcında yükselen en iyimser beklentileri bile epeyce geride bıraktı. Tevazuyu ve nezaketi elden bırakmadı, tabii ki karakterindeki katıksız mertliğin refakatiyle. Bir hatip olarak duygulandırma yeteneği, nüktedanlığı, mukayese, teşbih ve muhakeme gücü ve dili akıcı bir şekilde konuşabilme konusunda ustalaştı. Zihinlerin aydınlanması ve gönüllerin fethi için kaçınılmaz olan akıl ve gönül birliği onun içinde vardı. Bulunduğu dönemle baş edebilmek için cesareti baki kalsın! İster ülke içinde ister yurtdışında kan ağlayan insanlık uğruna gitgide daha faydalı olabileceğinden, "Tanrı'nın ilmi ve lütfuyla ilerlemeye" devam etsin!

Köle nüfusunun en etkili savunucularından olarak artık toplum önünde olan Frederick Douglass isimli şahsın aşlında kaçak bir köle olması, Birleşik Devletlerdeki özgür siyah nüfusun, Atlantik'in her iki kıyısında dokunaklı söylemleriyle halk yığınla-

rından en yüksek alkışı alan Charles Lenox Remond² gibi; biz-
zat kendilerinden biri tarafından başarılı bir şekilde temsil edil-
mesi kadar dikkate değer bir durum. Bırakalım siyah ırka iftira
edenler, insani cehaletlerinden ve alçaklıklarından dolayı onları
hor görsün, ancak bundan böyle insani değer in en üst noktasına
erişebilmek için uygun zaman ve fırsat dışında başka bir şeye
ihtiyacı olmayan bu insanların, doğuştan daha aşağı bir seviye-
de oldukları şeklindeki boş konuşmalar son bulsun.

Belki de insanlık basamaklarında, yeryüzündeki başka her-
hangi bir toplumun Afrika kökenli kölelerden daha fazla aşağı-
lanmaksızın, köleliğin dehşet, ıstırap ve mahrumiyetine katlanıp
katlanmadığı tarafsızca sorgulanabilir. Bu insanların idraklerini
zayıflatmak, zihinlerini bulandırmak, ahlaki yapılarını yozlaş-
tırmak ve insan soyuyla olan bağlarının tüm izlerini silmek için
yapılmadık hiçbir şey kalmadı. Ancak yine de, yüzyıllardır al-
tında ezildikleri bu korkunç esaretin azametli yükünü hayret ve-
rici şekilde taşıdılar. Köleliğin beyaz adam üzerindeki etkisini
açıklamak için -böyle bir durumda siyah kardeşinden daha üs-
tün bir dayanma gücü olmadığını göstermek için- evrensel kur-
tuluşun ünlü savunucusu ve sadece İrlanda'nın değil güçsüzle-
rin en büyük destekleyicisi Daniel O'Connell, 31 Mart 1845'de
Dublin'de Hukuki Ulusal Fesih Birliği nezdinde, Uzlaşma Sa-
lonu'nda yaptığı konuşmada şu sözü paylaşır; "Kendisini gizle-

² **Charles Lenox Remond:** 1810 Salem, Massachusetts doğumlu
Remond, Massachusetts Kölelik Karşıtlığı Derneği'nin özgür, siyah
bir temsilcisi olarak ülkenin kuzeydoğu kıyısı boyunca ve İngiltere'de William Llyod Garrison'la birlikte kölelik karşıtı konferanslar
vermiştir. (ç.n.)

yebildiği hangi aldatıcı koşullar altında olursa olsun kölelik yine de son derece iğrençtir. *İnsanın övgüye değer her melekesine insanlık dışı muamele etmek kölelik düzeninin doğal ve kaçınılmaz eğilimidir.* Bir deniz kazasından kurtulup Afrika kıyılarına sürüklenen ve burada üç yıl köle olarak tutulan Amerikalı bir denizci, bu sürenin sonunda insanlıktan çıkmış ve zihinsel yoksunluk içinde bulunmuştu. Muhakeme gücünü tamamen kaybetmişti, anadilini unutmuştu, sadece kimsenin anlayamadığı, kendisinin bile telaffuz etmekte zorlandığı Arapça-İngilizce karışık bazı yabani, anlamsız sözler söyleyebilmişti. “YEREL UYGULAMALAR’ın ıslah etme baskısının sonu!” Kabul etmek gerekir ki, zihinsel gerilemenin bu olağandışı durumu, beşeriyet kademesinde beyaz bir kölenin en azından siyah bir köle kadar dibe vurabildiğini kanıtlamaktadır.

Bay Douglass, bir başkasınınkini kullanmaktan ziyade haklı olarak kendi hikâyesini, kendi tarzıyla ve yeteneğinin elverdiği ölçüde yazmayı seçmiştir. Dolayısıyla baştan sona kendi eserdir. Ayrıca bir köle olarak sürdürmek zorunda kaldığı mesleğinin ne kadar yorucu ve gizli saklı olduğu -demir prangalarını kırdıktan sonra zihnini geliştirebilmek için ne kadar az fırsatı olduğu- göz önünde bulundurulursa bence aklı ve gönlü ziyadesiyle övgüye değer. Gözleri yaşlarla dolmadan, yüreği daralmadan ve ruhu acı çekmeden bu hikâyeyi okuyabilen kişinin -kölelik düzeni ve bu düzenin suç ortaklarına karşı tarifsiz bir nefretle dolmadan, bu iğrenç sistemi bir an önce alt üst etme isteğiyle yanıp tutuşmadan- daima mazlumların yanında olan ve eli kurtaramayacak kadar kısa olmayan³ adaletli Tanrı’nın elle-

³ Isaiah/Yeşaya 59:1 RAB’bin eli kurtaramayacak kadar kısa değildir. (ç.n.)

rindeki bu ülkenin geleceği için endişe duymadan -acımasız bir kalbi olması gerekir, aksi takdirde bir köle taciri gibi davranmakla nitelendirilmelidir. Hikayedeki tüm ifadelerin doğru olduğuna, hiçbir şeyin kötü niyetle yazılmadığına, hiçbir şeyin abartılmadığına ve hayal gücünden yararlanılmadığına; hatta bu şekliyle kölelikle ilgili tek bir unsur abartmaktan ziyade gerçeklerin eksik yazıldığına eminim. Bir köle olarak Frederick Douglass'ın yaşamı diğerlerinden farklı değildi, özellikle kaderi katlanılmaz olanlardan değildi; hatta vaziyeti, Maryland eyaletindeki kölelere yapılan muamelenin insaflı bir örneği olarak görülebilir. Georgia, Alabama ve Louisiana eyaletlerine kıyasla Maryland'de kölelerin daha iyi beslendiği ve daha az kötü muamele gördüğü kabul edilir. Çiftliklerde sadece çok az kişi kendisinden daha az zarar görürken, birçoğu kıyas götürmez bir şekilde çok daha fazlasına katlanmıştı. Buna rağmen nasıl da içler acısı bir durumdaydı! Üzerine yüklenen cezalar ne kadar korkunçtu! Zihnine kazınan hakaretler nasıl da sarsıcıydı! Muhteşem yeteneklerine ve ulvi amaçlarına rağmen, İsa Mesih'le aynı öze sahip olduğunu iddia edenler tarafından bile nasıl da bir hayvan gibi muamele edilmişti! Mütemadiyen mecbur tutulduğu yükümlülükler ne kadar korkunçtu! En çaresiz anlarında bile dostça bir tavsiye ve yardıma nasıl da muhtaçtı! Karanlığın içindeki son umut ışığını da örten kederin yoğunluğu nasıl da ağır, gelecek korku ve belirsizliklerle doluydu! Özgürlük arayışında yüreğini hangi arzular ele geçirmiş, düşünme yeteneği ve zekası geliştikçe mutsuzluğu nasıl da artmış -ve bu yüzden mutlu bir kölenin varlığının nasıl sona erdiğinin ispatı olmuştu! Kollarından zincirli bir hâlde sahibinin kırbaçlarına hedef olurken kim bilir ne düşünmüş, ne hissetmiş ve hangi sonuca varmıştı! Bu korkunç kaderden kaçmaya çabalarken hangi tehlikelerle karşılaşmıştı! Acımasız düşmanların olduğu bir ulusun

içinde hangi uyarı işareti kurtuluşu ve koruyucusu olmuştur!

Bu hikâye birçok etkileyici olayla, muazzam bir anlatım gücü ve yeteneğinin yer bulduğu pasajlarla doludur fakat bence hepsinin içinde en nefes kesici olanı, Chesapeake Körfezi'nin kıyısında, rüzgârın önüne kattığı ak kanatlı gemilerin uçar gibi uzaklaştığını seyrederken ve günün birinde özgür bir adam olma hayaliyle, yazgısı hakkında kendi kendine konuşup dururken kendi duygularını tarif ettiği bölümdür; özgürlükle yanan ruhun can bulduğu, apostrofla ayırdığı pasaj. Kim bu pasajı etkilenmeden okuyabilir? Onun dokunaklı satırlarına ve olağanüstülüğüne karşı duyarsız olan biri mi? Bu pasajın içine sıkıştırılan özet; insanı insanın malı yapan günahların şahına karşı bir itiraz, yakarış ve sitem şeklinde dile getirilen ve getirilmesi gereken her şey, tüm felsefe, algı ve fikir dünyasını barındıran bir İskenderiye Kütüphanesidir! Ah, insanın tanrısal idrakini tutsak eden, ilahi görüntüyü tahrif eden, yaradılış yoluyla şan-şeref ve onurla taçlandırılanları dört ayaklı hayvanlarla aynı seviyeye indirgeyen, insan tacirlerini yücelten ve hepsinden önemlisi de adına Tanrı denen, ne uğursuz bir sistem! Neden varlığını sürdürmesi gereksin? Bu günah değil mi, hiç durmadan devam eden, katıksız günah? Tanrı korkusunun olmayışı dışında Birleşik Devletler'deki toplum tarafından mevcudiyeti tüm insanlık için ne ifade ediyor? Tanrı, onun kalıcı yıkımını hızlandırsın!

Kölelik düzenine karşı öylesine derin bir cehalet içindeler ki, günbegün düzenin kurbanlarına uygulanan herhangi bir işkence haberini duydukları ya da okudukları zaman inatla bundan kuşku duyan çok sayıda insan var. Kölelerin bir mülk gibi elde tutulduğunu inkar etmiyorlar fakat bu korkunç gerçek; adaletsizlik, zulme uğrama ya da insanlık dışı davranış konusunda, zihinlerinde hiçbir fikir uyandırmıyor gibi görünüyor. Onlara amansız kırbaç cezalarından, sakat bırakma ve damgalamalar-

dan, pislik ve kan manzaralarından, tüm bilgi ve aydınlanma fırsatının yasaklanmasından bahsedin; kendilerince güneyli çiftlik sahipleri hakkında böyle müthiş abartılı sözlere, büsbütün asılsız ifadelere, iğrenç karalamalara nasıl derinden içerlemiş gibi davrandıklarını görün! Sanki bu korkunç zulümlerin tamamı köleliğin doğal sonucu değilmiş gibi! Sanki insana bir eşya gibi davranmak, onu yeterli yiyecek ve giyecekten mahrum bırakmaktan ya da ona çok sert kırbaç cezaları vermekten daha az zalimceymiş gibi! Köleleri baskı altında tutmak ve acımasız köle sahiplerini korumak için kırbaçlar, zincirler, vidalar, palalar, iz süren kan tazıları, çiftlik kâhyaları, sert yöneticiler ve devriyeler hiç de gerekli değilmiş gibi! Sanki evlilik kurumu feshe dildiğinde metres hayatı yaşama, zina ve ensest ilişkilerin ille de çoğalması gerekmezmiş; tüm insan hakları ortadan kaldırıldığında kurbanı, yağmacının gazabından koruyacak bir engel kalabilirmiş; mutlak güç, yaşam ve özgürlüğün üzerinde görüldüğünde, yok edici bir hükümlanlık sürdürülmeye devam etmeyecekmiş gibi! Toplumda bu yapıdan kuşku duyanlar azımsanmayacak kadar çok. Bazı durumlarda şüphecilikleri fikir eksikliğinden doğmaktadır, ancak genelde aydınlanmaya karşı bir nefret, kölelik düzenini düşmanlarının saldırılarından koruma arzusu, ister özgür isterse tutsak olsun siyah ırkı hor görme göstergesidir. Böyle kişiler, bu gerçek hikayede anlatılan köle sahipliği zulmünün dehşet verici olaylarını itibarsızlaştırmaya çalışacaklar, fakat çabaları boşa gidecektir. Bay Douglass, doğum yerini, bedeni ve ruhu üzerinde hak iddia edenlerin ve aleyhlerinde ileri sürdüğü suçları işleyenlerin isimlerini açık yüreklilikle ifşa etmektedir. Buna bağlı olarak söyledikleri doğru değilse aksi kolaylıkla ispat edilebilir.

Douglass, hikayesi sırasında son derece acımasız iki işken-ce vakası anlatır; bunlardan birinde bir çiftlik sahibi, balık avın-

da bilmeden devasa arazisine giren komşu çiftliğe ait bir köleyi kasıtlı olarak vurmıştır, diğerinde ise bir çiftlik kahyası, kahrolası kırbaç cezasından kaçmak için kendini su akıntısına bırakan bir kölenin beynini dağıtmıştır. Bay Douglas, bu olayların hiçbirinde yasal tutuklama veya hukuki bir soruşturma yoluyla herhangi bir şey yapılmadığını ifade etmektedir. Baltimore American 17 Mart 1845’de, yine ceza görmeden uygulanan benzer bir vahşet olayını şu şekilde nakleder: “*Vurulan bir Köle.*” Maryland eyaleti Charles vilayetinden gelen bir beyefendi tarafından teslim alınan bir belgeye göre, babasının Washington’da mevkii sahibi olduğu düşünülen ve General Matthews’ın yeğeni, Matthews adında genç bir adamın, babasının çiftliğindeki kölelerden birini silahla vurarak öldürdüğü bilgisini aldık. Belgede, çiftliğin sorumluluğunun genç Matthew’a bırakıldığı, eve geçerken verdiği emre itaatsizlik eden bir köleyi, *bir silah ele geçirdikten sonra geri dönüp, vurduğu* belirtiliyor ve yazı şöyle devam ediyor; Matthew derhal babasının evine kaçmıştır ve hâlâ hiçbir şekilde rahatsız edilmeden orada kalmaktadır.” Hiçbir köle sahibinin ya da çiftlik kâhyasının, bir köleye uyguladığı zulümden dolayı suçlu bulunamayacağı, özgür ya da değil, siyahi tanıkların ifadelerinden anlaşılabileceği üzere ne kadar şeytani olabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Kölelik yasasına göre siyahilerin, bu merhametsiz sistemin gerçekten bir parçasıymışlar gibi, beyaz bir adamın aleyhinde tanıklık edecek ehliyetinde olmadıklarına hükmedilir. Aslına bakarsanız bundan dolayı, her ne şekilde olursa olsun köle nüfusu için hiçbir yasal koruma yoktur ve karşı tarafa herhangi bir ceza verilmeksizin her türlü işkenceye maruz kalabilirler. İnsanın, toplumun bu dehşet verici durumuna akıl erdirmesi mümkün mü?

Dini bir beyanın güneyli köle sahiplerinin davranışları üzerindeki etkisi, okuyacağınız hikâyede oldukça canlı bir biçimde

resmedilir ve çarpıcı olmaktan çok herhangi bir olay olarak gösterilir. Durum, doğası gereği son derece yıkıcı olmak zorundadır. Bay Douglas'ın bu konudaki tanıklığı, sözüne güvenilir bir sürü tanık ifadesiyle doğrulanır. "Bir köle sahibinin Hıristiyanlık beyanı düpedüz sahtekârlıktır. Birinci dereceden suçludur. İnsan taciridir. Ayrı bir kefeye koymanızın bir önemi yoktur."

Okuyucu! İnsan tacirleriyle aynı duygu ve düşünceleri mi paylaşıyorsunuz, yoksa onların haksızlığa uğrattığı kurbanlarının tarafında mısınız? Eğer insan tacirlerinin tarafındaysanız, o zaman Tanrı'nın ve insanoğlunun düşmanısınız. Mazlumlardan yanaysanız, onlar adına ne yapmaya ya da neye meydan okumaya hazırsınız? Her bir boyunduruğu kırmaya çabalarken inançlı olun, dikkatli olun, yorulmak nedir bilmeyin ve bırakın tüm ezilenler özgür olsun. Ne olursa olsun -her ne pahasına olursa olsun- dini ve siyasi ilkeniz olarak rüzgâra doğru açtığınız pankartların üzerine şöyle yazın, "KÖLELİĞE TAVİZ YOK! KÖLE SAHİPLERİYLE İTTİFAKA HAYIR!"

WILLIAM LLYOD GARRISON⁴

1 Mayıs 1845, Boston

⁴ William Lloyd Garrison, (1805-1879) Amerika'da köleliğin kaldırılması ve kadın hakları için aktivist, yazar ve yayıncı olarak önemli bir yere sahiptir. ABD Kölelikle Mücadele Derneğinin kurucularındandır. (ç.n.)

Bölüm 1

Tuckahoe'de doğdum. Maryland eyaletinin Talbot bölgesinde, Easton'dan yaklaşık on iki mil uzaklıkta, Hillsborough yakınlarında bir yer. Tam olarak kaç yaşında olduğumu bilmiyorum, yaşımın kayıtlı olduğu resmi bir belge görmedim. Atlar kendi yaşlarını ne kadar bilirse kölelerin büyük bir çoğunluğu da o kadar bilir. Dolayısıyla tanıdığım çoğu efendinin isteği, kölelerini bilgisiz bırakmaktır. Şimdiye kadar doğum gününü söyleyebilen bir köleyle karşılaştığımı hatırlamıyorum. *Ekim zamanı*, *hasat zamanı*, *kiraz zamanı*, *bahar* ya da *sonbahar* gibi tahminlerden daha net bir şey nadiren söylerler. Yaşıma dair bir şey bilmemenin eksikliği çocukken bile bir mutsuzluk sebebiydi. Beyaz çocuklar yaşlarını söyleyebiliyordu. Aynı haktan mahrum edildiğimden ben söyleyemiyordum. Bu konuyla ilgili efendime soru sormama izin verilmezdi. Bir kölenin böyle sorular sormasını, uygun-suz, yersiz ve huzursuz bir ruh halinin belirtisi olarak görürdük. Bulunabileceğim en yakın tahmin, şu anda yirmi yediyirmi sekiz yaşları arasında olduğumdur. 1835 yılında, yaklaşık on yedi yaşındayken, bir ara efendimin ağzından duyduğumdan bu tahmini yapıyorum.

Annemin adı Harriet Bailey idi. Her ikisi de siyah olan Isaac ve Betsey Bailey'in kızlarıydı ve oldukça koyu tenliydi. Gerek büyükannem gerekse büyükbabamdan daha koyu bir ten rengi vardı.

Babam beyaz bir adamdı. Beni büyütenlerden şimdiye kadar duyduklarıma göre öyle olduğu kabul ediliyordu. Ayrıca efendimin, babam olduğu fısıltıları dolaşıyordu. Bilgi

edinme imkânı benden esirgendiğinden bu görüşün doğruluğunun dışında bir şey bilmiyorum. Annem ile, henüz onu tanıyacak kadar büyümeden, ben bir bebekken birbirimizden koparıldık. Çocukları bu kadar erken yaşta annelerinden ayırmak, kaçıp kurtulduğum Maryland bölgesinde yaygın bir gelenektir. Çoğunlukla, çocuk on iki aylık olmadan annesi ondan koparılır, oldukça uzak bir çiftliğe kiralanır ve çocuk, bakılması için tarlada çalışamayacak kadar yaşlı bir kadına verilirdi. Çocuğun annesine karşı duygusal bir yakınlık geliştirmesini engellemek ve annenin çocuğuna olan doğal sevgisini köreltmek; yok etmek için değilse, bu ayırma ne için yapılırdı bilmiyorum. Tabii bu kaçınılmaz bir sonuçtu.

Annemi hayatımda dört ya da beş defadan daha fazla görmedim, yani onu tanımaya yetecek kadar değil. Bu süreçlerin hepsi çok kısa ve hep geceydi. Annemi, evimden yaklaşık on iki mil uzaklıkta yaşayan Bay Stewart kiralamıştı. Günlük işlerini bitirdikten sonra, beni görmek için gece yolculuk yapar, tüm bu mesafeyi yürüyerek kat ederdi. Bir tarla işçisiydi ve bir kölenin efendisinden özel bir izin -nadiren alınan bir izin, cömert bir efendi olmanın onurlu adına bahşedilen bir yetki- almadığı sürece gündoğumunda tarlada olmamasının cezası kırbaçtı Annemi gün ışığında gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Geceleri benimle olurdu. Yanıma yatar, beni uyuturdu, ancak ben uyanmadan çok önce gitmiş olurdu. Aramızdaki iletişim yok denecek kadar azdı. Çok geçmeden ölüm, o yaşarken sahip olabildiğim çok az şeyi de elimden aldı; çektiği sıkıntılar ve ıstırabı son buldu. Annem, ben yaklaşık yedi yaşındayken, efendimin çiftliklerinden birinde, Lee's Mill yakınlarında öldü. Hastalığı sırasında yanında olmama, öldüğünde cenazesine katılmama izin verilmedi. Hakkında herhangi bir detay bilmeden gitti. Kayda de-

ğer bir ölçüde, onun huzur veren varlığının, şefkatli ve seven-
cen himayesinin tadına varamadığımdan, ölüm haberini,
muhtemelen bir yabancıнын ölümünde hissetmem gerekene
benzer duygularla aldım.

Böylece ansızın Tanrı'nın yanına çağırılan annem, ba-
bamın kim olduğuna dair en küçük bir imada bulunmadan
benden ayrıldı. Efendimin babam olduğu söylentisi doğru
olabilir de olmayabilir de; köle sahiplerinin hükmettiği ve
yasalarla belirlediği, köle kadınların çocuklarının da her du-
rumda annelerinin kaderini izleyecekleri gerçeği, göze batan
tüm iğrençliği içinde olduğu gibi dururken, doğru ya da yan-
lış bu söylentinin hedefime yönelik pek bir önemi yoktur. Bu
şeytani düzene göre, köle sahipleri, azımsanmayacak kadar
çok olayda, köleleriyle hem efendi hem baba ilişkisini sür-
dürdüğünden, çok açık bir şekilde görülüyor ki bu durum,
efendilerin cinsel şehvetlerini tatmin etmesi ve onların gü-
nahkâr eğilimlerinden duydukları hazzı, keyif verici olduğu
kadar kazançlı hale getirmek istemesi yüzünden yaşanır.

Buna benzer durumlar biliyorum ve her zaman bu du-
rumdaki kölelerin, diğerlerine göre daha büyük zorluklar ya-
şamaları, mücadele etmeleri gereken daha fazla şey olması
dikkate değer bir mesele. Her şeyden önce evin hanımına
karşı sürekli suçlu durumundadırlar ve ev sahibesi her zaman
onlarda bir kusur bulma eğilimindedir. Sahibeyi memnun
edecek şeyi bir türlü yerine getiremezler ve onları kırbaç
darbeleri altında görmekten daha çok memnun edecek bir şey
de yoktur onun için; özellikle de kocasının siyah kölelerin-
den esirgediği sevgiyi, melez çocuklara gösterdiğinden şüp-
helendiği zamanlarda. Çoğunlukla da patron, beyaz karısının
duygularına uyarak bu türden kölelerini satmaya mecbur ka-
lır. Bir erkeğin kendi çocuklarını köle tacirlerine satması,

davranış olarak herhangi birine insafsızlık gibi gelebilir. Bunu yapmadığı zaman, köleleri kendisi kırbaçlamak zorunda kalmasa bile sadece seyirci kalmak, beyaz oğlunun kendisinden birkaç ton daha koyu ten rengine sahip kardeşini iple bağladığını ve onun çıplak sırtına kanlı kırbağı indirdiğini görmek zorunda kalacağından, kendi adına böyle davranması genellikle bir prensip meselesidir. Eğer bunu onaylamadığına dair bir lakırdı ederse, ebeveyne ait bir düşkünlük atfedilir ve hem kendisi hem de himaye edeceği, savunacağı köle için durumu sadece daha da kötüleştirir.

Her geçen yıl bu türden çok sayıda kölenin doğumunu da beraberinde getirir. Bu gerçeğin bilinmesinin sonucu olarak güneyli büyük bir devlet adamının, toplumun malum yasalarıyla köleliğin çöküşünü öngörmesi kaçınılmazdı. Bu tahmin gerçekleşse de gerçekleşmese de, şu çok açıktır ki güneyde, bu ülkeye aslen Afrika'dan getirilenlerden çok farklı görünüşte insanlar ortaya çıkıyor ve halen köle olarak tutuluyorlar. Sayılarının artışının başka bir faydası olmasa da, Tanrı'nın Ham'i lanetlediği ve bu nedenle Amerika'daki köleliğin uygun olduğu iddiasının gücünü yok edecektir. Ham'ın soyundan gelenler, kutsal kitaba göre, sadece esir edilmek içinse şüphesiz ki güneydeki kölelik, çok yakında kutsal kitabın dışına çıkmak zorundadır. Çünkü her yıl, tıpkı benim gibi, varlıklarını beyaz babalarına borçlu olan ve çoğunlukla babaları aynı zamanda efendileri de olan, binlercesinin doğumunu dünyaya müjdelemektedir.

Benim iki efendim oldu. Birincisinin adı Anthony idi. İlk adını hatırlamıyorum. Herkes ona Kaptan Anthony derdi. Sanırım Chesapeake Körfezi'nde yelken açtığından bu adı almış. Zengin bir köle sahibi sayılmazdı. İki ya da üç küçük çiftliği, yaklaşık otuz kadar kölesi vardı. Çiftlikleri ve kölele-

ri bir çiftlik kâhyasının gözetimindeydi. Kâhyanın adı Plummer'dı. Bay Plummer, sefil bir ayyaş, adi bir küfürbaz ve acımasız bir canavardı. Daima sığır derisinden bir kırbaç ve kalın bir sopayla dolaşırdı. Onun, kadınların kafasını büyük bir dehşetle vurup yardığını, hatta efendinin bile onun bu acımasızlığı karşısında öfkelenip, eğer sözünü dinlemezse onu kırbaçlamakla tehdit ettiğini bilirim. Yine de efendim, merhametli bir köle sahibi sayılmazdı. Onu rahatsız etmesi için, kâhyanın, benzeri görülmemiş bir vahşet uygulaması gerekirdi. Uzun yıllar köle sahibi olmanın etkisiyle katılaşmış, zalim bir adamdı. Bazen bir köleyi kırbaçlamaktan büyük bir zevk alıyor gibi görünürdü. Çoğu kez, şafak vakti teyzemin yürek parçalayan çığlıklarıyla uyanırdım. Efendim onu bir kirişe bağlar ve çıplak sırtı tamamen kana bürünene kadar kırbaçlardı. Kanlar içindeki kurbanının hiçbir sözü, hiçbir gözyaşı, hiçbir yakarışı, onun bu kana susamış arzusu yüzünden nasırlaşmış kalbine işlemez gibiydi. Teyzem ne kadar yüksek sesle feryat ederse o kadar sert kırbaçlardı. Kananın en hızlı aktığı yer, kırbacı en sert vurduğu yer olurdu. Onu önce çığlık atsın diye kırbaçlardı sonra da susturmak için. Hatta yorgun düştüğünden değil, kana bulanmış sığır derisinden kırbacını savurmak için dururdu. Bu dehşet verici gösteriye ilk şahit olduğum zamanı hep anımsarım. Çok küçüktüm ancak gayet iyi anımsıyorum. Herhangi bir şeyi untabilirim ama bunu asla unutmayacağım! İştirakçisi ve tanığı olmak zorunda kaldığım böyle uzun bir dizi işkencenin ilkiydi. Oldukça güçlü bir etkiyle sarsmıştı beni. Kölelik cehennemine giriş, geçmek üzere olduğum kana bulanmış bir kapıydı. Çok korkunç bir manzaraydı. Keşke bu manzaraya bakarken hissettiklerimi yazıya dökebilseydim.

Bu hadise, eski efendimle yaşamaya başladıktan çok kısa

bir süre sonra şu şartlar altında meydana geldi. Hester Teyze bir gece dışarı çıktı -neden ya da nereye gitti, bilmiyorum- ve efendim onu arzuladığı zaman yerinde yoktu. Akşamları dışarı çıkmamasını emretmişti. Teyzemi, Albay Llyod'a ait olan ve onunla ilgilenen genç adamla birlikte yakalanmaması gerektiği konusunda da uyarmıştı. Genç adamın adı Ned Roberts idi, genellikle Llyod'un Ned'i derlerdi. Efendimin teyzeme karşı bu kadar tedbirli olmasının nedeni, tahminen emniyette kalması olabilir. Hester Teyze, civardaki siyahi ve beyaz kadınların arasında, fiziksel görünüşü bakımından, çok az yaşıtının ve çok nadir seçkin kişinin sahip olduğu zarif, endamlı, asil duruşlu bir kadındı.

Hester Teyze sadece efendisinin dışarı çıkılmaması konusundaki emirlerine karşı gelmemiş aynı zamanda Lloyd'un Ned'i ile birlikte yakalanmıştı. Onu kırbaçlarken efendinin söylediklerinden anladığım kadarıyla bu büyük bir suçtu. Efendinin kendisi temiz ahlaklı bir adam olmuş olsaydı, teyzemin masumiyetini korumakla ilgilendiği düşünülebilirdi. Ancak onu tanıyanlar, böyle bir erdeme sahip olduğuna ihtimal vermeyeceklerdir. Hester Teyze'yi kırbaçlamadan önce efendim, onu mutfağa götürdü, sonra boynunu, omuzlarını ve sırtını büsbütün çıplak bırakacak şekilde beline kadar soydu. Sonra ellerini çapraz yapmasını söyledi. Bir yandan da ona kahrolası fahişe diye bağırıyordu. Ellerini çapraz yaptıktan sonra sağlam bir iple bağladı ve amacını gerçekleştirmek için onu kirişteki büyük kancanın altında duran tabureye doğru sürükledi, taburenin üzerine çıkardı ve ellerini kancaya bağladı. şimdi efendinin iğrenç arzusuna uygun bir şekilde duruyordu. Kolları tamamen yukarıya doğru gerildi, o kadar ki ayak parmaklarının ucunda duruyordu. Sonra teyzeme, "şimdi seni kahrolası fahişe, emirlerime nasıl karşı gelinirmiş sa-

na göstereceğim!” dedi ve ardından giysisinin kollarını sıvayarak kalın sıgır derisinden kırbacı üzerine indirmeye başladı. Çok geçmeden ılık, kırmızı kanı (teyzemin yürek parçalayan çığlıkları ve efendinin iğrenç küfürleri arasında) yere damlamaya başlamıştı. Görür görmez o kadar çok korkmuş, o kadar dehşete kapılmışım ki bir dolaba saklandım ve bu kanlı işlem bittikten sonra uzun bir süre yerimden çıkmaya cesaret edemedim. Bundan sonra sıranın bana geleceğini sanmışım. Bu benim için tamamen yeni bir şeydi. Daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim. Oldum olası çiftlik civarında genç kadınların çocuklarını büyütmekle görevli büyükanemle birlikte yaşamışım. Bu yüzden çiftlikte sık sık görülen bu kanlı manzaralardan o zamana dek uzak kalmışım.

Bölüm 2

Efendimin, Andrew ve Richard adında iki oğlu ve Lucretia adında bir kızı vardı. Kızının kocasının adı da Kaptan Thomas Auld idi. Hepsi, Albay Edward Lloyd'un ana çiftliğindeki bir evde yaşıyordu. Efendim, Albay Llyod'un kâtibi ve idarecisiydi. Ona kâhyaların kâhyası denebilirdi. Çocukluğumun iki yılını, bu çiftlikte efendimin ailesiyle birlikte geçirdim. Birinci bölümde geçen kanlı işkenceye tanık olduğum yer burasıydı. Kölelik ile ilgili ilk izlenimlerimi bu çiftlikte edindiğimden, kölelik düzenini ve çiftliği biraz tasvir edeceğim. Çiftlik, Talbot bölgesinde, Easton'ın yaklaşık on iki mil kuzeyinde, Miles Nehri'nin kıyısında bulunmaktadır. Yetiştirilen başlıca ürünler tütün, mısır ve buğdaydı. Albay Llyod, kendisine ait olan, diğer çiftliklerin ve bu çiftliğin ürünlerini Baltimore'daki pazara taşıyacak büyük bir gemiyi hiç durmaksızın istahdam edebilsin, çalıştırabilsin diye büyük miktarlarda üretim yapılırdı. Albay'ın kızlarından birinin onuruna, gemiye Sally Llyod adı verilmişti. Efendimin damadı Kaptan Auld, geminin kaptanıydı. Ayrıca Albay'ın kendi kölelerinden dört kişi gemide görevlendirilmişti. İsimleri Peter, Isaac, Rich ve Jake idi. Diğer kölelerin gözünde, Baltimore'u görmelerine izin verilmesi öyle basit bir olay olmadığından, bu dört kişiye diğer köleler tarafından çok saygı duyulur, çiftliğin ayrıcalıklı kişileri olarak görülürlerdi.

Albay Llyod, ana çiftliğinde üç yüz ile dört yüz kadar köle tutuyordu ve diğer kendine ait olan civardaki çiftliklerde çok daha fazla sayıdaki kölenin sahibiydi. Ana çiftliğe en yakın çiftliklerin adları, Wye Town ve New Design idi. Wye Town çiftliği, Noah Willis adında bir kâhyanın yönetimi al-

tındaydı. New Design ise kahya Bay Townsend'in yönetimindeydi. Buradaki kâhyalar ve sayıları yirmiyi geçen diğer tüm çiftliklerdeki, emir ve talimatları ana çiftliğin idarecilerinden alırlardı. Ana çiftlik büyük bir ticari merkezdi; toplam yirmi çiftliğin yönetimi buradaydı. Kâhyaların arasındaki tüm anlaşmazlıklar burada çözümlenirdi. Eğer bir köle kötü bir davranışından dolayı suçlu bulunur, ele avuca sığmaz veya kaçma niyeti gösterirse derhal buraya getirilir, bir temiz kırbaçlanır, gemiye bindirilip Baltimore'a götürülür ve diğer kölelere ders olsun diye, Austin Woolfolk'a ya da başka bir köle tacirine satılırdı.

Diğer tüm çiftliklerdeki köleler aylık yiyecek istihkaklarını ve yıllık giysilerini yine buradan alırdı. Kadın ve erkek köleler, aylık yiyecek hakkı olarak, dört kilo domuz eti veya ona denk gelen balık, bir kile de mısır unu alırdı. Yıllık giysileri ise kaba ketenden iki gömlek, bir keten pantolon, gömlekler gibi kalitesiz zenci kumaşından bir kışlık pantolon, bir ceket, bir çift çorap ve bir çift ayakkabıdan ibaretti. Hepsinin toplamı yedi dolardan fazla etmezdi. Köle çocukların payları annelerine ya da onlara bakan yaşlı kadınlara verilirdi. Çocuklar tarlada çalışmadığından ne ayakkabıları, ne çorapları, ne ceketleri ne de pantolonları vardı, onlara verilen yıllık giysi kaba ketenden iki gömlekten ibaretti. Bu giysiler eskikip yırtıldığında bir sonraki dağıtım gününe kadar çıplak gezerlerdi. Yedi yaşından on yaşına kadar, kız erkek karışık, tüm çocuklar yılın her mevsimi neredeyse çıplak gezerdi.

Sadece kadın ve erkeklerin sahip olduğu kalın bir battaniyeyi saymazsanız, kölelere yatak verilmezdi. Buna rağmen bu durum büyük bir ihtiyaç olarak görülmezdi. Yataklarının olmayışının değil de ekseriyetle uyku için zaman bulamamanın sıkıntısını çekerlerdi. Çünkü tarladaki günlük işleri bitin-

ce birçoğunun çamaşır yıkama, tamir, yemek pişirme gibi yapılacak işleri olduğundan, üstelik bunları birkaç basit araç gereçle ya da imkânsızlıklarla yapmaya çalıştıklarından, uyku saatlerinin çoğu ertesi günkü tarla işine hazırlanmakla geçirdi. Tüm bunlar yapıldıktan sonra, genç-yaşlı, kadın-erkek, evli-bekar herkes ortak bir dōşeğin üzerine yan yana yıkılır; soğuk, nemli zeminin üzerinde pespaye battaniyeleriyle örtünmeye çalışarak kahyanın borusu onları tarlaya çağırınca dek uyurlardı. Borunun sesiyle hepsi kalkıp tarlaya gitmek zorundaydı. Hiçbir aksama yaşanmadan herkes görevinin başında olmalıydı. Sabahki tarlaya çağrı sesini duymayanların başı derde girerdi. İşitme duyularıyla uyanmadıkları takdirde dokunma duyularıyla uyandırılırlardı; ne yaş ne de cinsiyet fark etmeksizin. Kâhya Bay Severe, kocaman ceviz sopası ve kalın sığır derisinden kırbaacıyla, boru sesini duymayan bir zavallıyı ya da herhangi bir sebepten tarladaki işinin başında olmayan birini kırbaçlamaya hazır bir şekilde barınağın kapısında beklerdi.

Severe⁵ adını haklı olarak almıştı. Acımasız bir adamdı. Onu bir kadını kırbaçlarken gördüm, tam yarım saat kanı durmadı. Üstelik annelerini bırakması için yalvaran ve ağlayan çocuklarının ortasında yaptı bunu. Acımasız barbarlığını açıkça göstermekten zevk alıyor gibiydi. Bu acımasızlığına ek olarak dinsiz bir küfürbazdı. Onun adını duymak, herhangi birinin kanını dondurması, tüylerini diken diken etmesi için yeterliydi. İğrenç bir küfürle başlayan ya da biten bir cümlelerin dışında bir şey nadiren ağzından çıkardı. Tarla, onun zulmüne ve küfürlü konuşmalarına şahit olunan yerdi.

⁵ Severe: sert, acımasız. (ç.n.)

Mevcudiyeti orayı kan ve küfür tarlası haline getirirdi. Güneşin doğuşundan batışına dek tarladaki kölelerin arasında en korkutucu tavrıyla beddua okur, çılgın gibi bağırıp çağırır, onları kırbaçlar ve yaralardı. Kariyeri kısa sürdü. Albay Llyod'un yanına geldikten çok kısa bir sonra öldü. Ölüm iniltileriyle birlikte acı beddualar ve iğrenç küfürler ederek nasıl yaşadıysa öyle can verdi. Ölümü köleler tarafından merhametli Tanrı'nın inayeti olarak görüldü.

Bay Severe'in yerini Bay Hopkins aldı. Oldukça farklı bir adamdı. Bay Severe kadar zalim, dinsiz ve gürültücü biri değildi. Yöntemi, işkencenin sıra dışı uygulamalarından sayılmazdı. Kırbaçlardı ama bunu yaparken zevk alıyor gibi görünmezdi. Köleler arasında iyi bir kâhya olarak görülürdü.

Albay Llyod'un ana çiftliği bir taşra kasabası görünümündeydi. Bütün çiftliklerin mekanik işlerinin tamamı burada yapılırdı. Ayakkabı yapımı ve tamiri, nalbantlık, marangozluk, fıçı yapımı, dokumacılık, hububat öğütme gibi tüm işler, ana çiftlikteki köleler tarafından yürütülürdü. Bu merkezin, civarındaki çiftliklerden farklı olarak, etkin bir yanı vardı. Bina sayısı bile ana çiftliğe civar çiftlikler üzerinde bir üstünlük sağlıyordu. Köleler buraya *Büyük Üretim Çiftliği* adını takmıştı. Civardaki çiftliklerin kölelerine göre çok az ayrıcalık *Büyük Üretim Çiftliği*'ndeki ayak işlerine seçilmekten daha önemli sayılırdı ve burası zihinlerindeki yücelik kavramıyla bağlantılıydı. Amerikan Meclisine seçilen bir milletvekili, Büyük Üretim Çiftliğinde ayak işlerine seçilen civar çiftliklerdeki bir köleden daha gururlu olamazdı. Bunu kâhyaları tarafından kendilerine duyulan büyük güvenin bir kanıtı olarak görürlerdi. Sebebi ise, daimi olarak kâhyanın kırbacından, tarladan uzak olma arzusunun yanı sıra olaya, ihtiyatlı bir yaşamın ederi olan önemli bir ayrıcalık gözüyle

bakmalarıydı. Çoğunlukla kölenin, kendisine bahşedilen bu onuru hak eden, en zeki ve en güvenilir kişi olduğu düşünülürdü. Bu görev uğruna rakipler, siyasi partilerde koltuk kovalayanların insanları memnun etmek ve gözlerini boyamak için çabaladıkları kadar, kâhyalarını canla başla memnun etmeye çalışırlardı. Aynı karakter özelliği, siyasi partilerdeki kölelerde olduğu gibi, Albay Llyod'un kölelerinde de görülebiliyordu.

Büyük Üretim Çiftliği'ne gitmek için seçilen köleler, kendileri ve arkadaşları adına yapılacak aylık ödenek için tuhaf bir şekilde heyecan duyarlardı. Yolda giderken, aynı anda en büyük mutluluğu ve en derin hüznü açığa çıkaran isyankâr şarkıları, koca, sık ormanda kilometreler boyunca yankılanırdı. Ne tempoyu ne de uyumu dikkate almadan besteler ve söylerlerdi. Ortaya çıkan, yayılan fikir -sözlerle değilse bile melodi halinde- her şarkıda oldukça sık tekrarlanırdı. Kimi zaman en coşkulu tonda en dokunaklı duyguyu, en dokunaklı tonda da en coşkulu duyguyu dile getirirlerdi. Tüm şarkılarının içine *Büyük Üretim Çiftliği*'nden bir şey katmayı becerirlerdi. Özellikle de bunu evden ayrılırken yaparlardı. O zaman sevinçten uçarcasına şu sözleri söylerlerdi:

Büyük Üretim Çiftliği'ne gidiyorum!

Oh, gerçekten! Oh, gerçekten! Oh!

Koro halinde söyledikleri şarkı sözlerinin birçoğunun anlaşılmasız bir jargonu var gibiydi, buna rağmen onlar için anlam yüklüydüler. Zaman zaman, sadece bu şarkıları dinlemenin bile, kölelik düzeninin çirkin karakteri ile ilgili zihinlerde derin izler bırakmak adına konu üzerine yığınla felsefe kitabı okumanın yapabileceğinden çok daha fazlasını yapacağını düşünürüm.

Bir köleyken, bu basit ve görünüşe göre manasız şarkıların derin anlamını idrak edememiştim. Grubun içindeyken kendi halindeydim, o kadar ki işitemeyen ve göremeyenler gibi ne işitiyor ne de görüyordum. O zamanki zayıf algımın çok ötesinde olan hüznün hikâyesini anlatıyorlardı, tonları yüksek, aheste ve derindendi. En yakıcı acıyla dolup taşan gönüllerin sitemine ve yakarışlarına can verirlerdi. Her ses tonu, kölelik aleyhinde tanıklık, zincirlerden kurtulmak için Tanrı'ya edilen duaydı. Bu asi notaları duymak, daima ruhumu sıkmış, içimi tarifsiz bir kederle doldurmuştur. Çoğu zaman onları dinlerken kendimi gözyaşları içinde bulurdum. Şarkıların basit bir tekrarı, şu anda bile bana acı veriyor ve bu satırları yazarken bir duygu ifadesi çoktan yanağımdan aşağı bir yol bulmuş akıyor. Köleliğin insanlık dışı doğasına ışık tutan ilk algımı bu şarkılara bağlıyorum. Bir türlü bu algıdan kurtulamıyorum. Köleliğe karşı nefretimi derinleştiren ve prangalar içindeki kardeşlerime duyduğum şefkati canlandıran bu şarkılar, hâlâ peşimden geliyor. Herhangi biri köleliğin maneviyatı yok eden tesiri altında kalmak istiyorsa, bir ödenek günü Albay Llyod'un çiftliğine gitsin, karanlık çam ormanında otursun ve orada sessizce beklesin, ruhunun odacıklarından geçip giden sesleri dinlesin, eğer hala hissetmiyorsa "katı yüreğinde hiç insanlık kalmamış" demektir.

Kuzeye geldikten sonra pek çok kez, köleler arasında şarkı söylemenin, memnuniyetlerinin ve mutluluklarının bir ifadesi olduğunu söyleyen insanlara rastlamak beni düpedüz hayrete düşürdü. Bu büyük yanılgıyı anlamak imkânsız. Köleler en mutsuz oldukları zamanlarda şarkı söyler. Bir kölenin şarkıları gönlündeki ıstırapı yansıtır, tıpkı bir yürek sızısının gözyaşlarıyla teselli bulması gibi o da onlarla teselli bulur. En azından benim yaşadığım deneyim bu yönde. Çoğu

kez kederimi dağıtmak için şarkı söylerdim, mutluluğumu ifade etmek içinse kırk yılda bir. Köleliğin pençesindeyken, mutluluktan ağlamak da mutluluktan şarkı söylemek de benim için pek nadir olmuştur. İssız bir adada karaya çıkan bir adamın şarkı söylemesinin, memnuniyetin ve mutluluğun bir ifadesi olarak uygun olduğu düşünülebilir, bir kölenin şarkı söylemesi de buna benzer. Her ikisinin de şarkıları aynı duygudan yola çıkar.

Bölüm 3

Albay Lloyd'un oldukça büyük ve incelikle ekilmiş bir bahçesi vardı. Bahçıvanbaşı Bay M'Durmond'un yanı sıra neredeyse her daim dört adam çalışırdı burada. Muhtemelen bölgenin en büyük cazibesi bu bahçeydi. Yaz ayları boyunca dört bir yandan insanlar -Baltimore, Easton ve Anapolis'den- burayı görmeye gelirdi. Kuzeyin soğuğa dayanıklı elmasından güneyin narin portakalına kadar hemen her çeşit meyveyle doluydu. Bahçe çiftlikteki tek sorun kaynağı değildi. Albay'a ait olan bahçenin leziz meyvesi⁶, daha yetişkin kölelerin yanı sıra yığınla aç, genç çocuk için oldukça baştan çıkarıcıydı. Çok azının ona karşı koyacak dayanağı ya da gücü vardı. Yaz aylarında bazı kölelerin meyve çalmaktan kırbaç yemek zorunda kalmasının dışında bir gün bile güç bela geçirdi. Albay, kölelerini bahçeden uzak tutmak için, her türlü hileyi kullanmak zorunda kalırdı. En son ve en başarılı olanı; çitin dört bir tarafına katran sürmektir. Bir köle üzerinde katran iziyle yakalandığında bu durumun, bahçeye girdiğine ya da girmeye çalıştığına dair yeterli kanıt olduğu düşünülürdü. Her iki durumda da bahçıvanbaşı tarafından ağır biçimde kırbaçlanırdı. Plan iyi işliyordu, köleler kırbaç kadar katrandan da korkar oldu. Üzerlerine bulaştırmadan katrana dokunmanın imkânsız olduğunu fark etmiş görünüyordı.

Albay'ın şaşıaalı bir atlı araba donanımı da vardı. Ahır ve atlı araba deposu, büyük şehrimizin at ve araba kiralama

⁶ Burada Kutsal Kitaba atıf var. Adem ve Havva'nın yasak olan meyveyi yemesi ve cezalandırılmaları. (ç.n.)

işletmelerinin vitrini olmuştu. Atları en iyi cinsten ve en asil kandandı. Garajın içinde üç muhteşem yolcu arabası, son moda faytonların ve dört tekerli at arabalarının yanı sıra, üç ya da dört adet tek atlı fayton da vardı.

Bu tesis, baba oğul olan -Büyük Barney ve küçük Barney- iki kölenin gözetimi altındaydı. Tesisle ilgilenmek yegâne işleriydi. Fakat Albay Llyod, atlarının sevk ve idaresinde hiçbir şeyde olmadığı kadar titiz olduğundan hiç kolay bir iş değildi. En küçük bir ihmal affedilmez, onlara verilen sorumluluk gereğince en ağır cezaya uğrarlardı. Albay, atlarına karşı herhangi bir ilgisizlikten şüphelendiğinde -ki çoğu kez engelleyemediği ve kuşkusuz küçük Barney ve büyük Barney'nin işlerini oldukça zorlaştıran bir şüphe- hiçbir mazeret onları koruyamazdı. Cezadan ne zaman uzak olacaklarını hiçbir zaman bilemezlerdi. Çoğu zaman hiç hak etmedikleri halde kırbaçlanırlar, bazen de en çok hak ettikleri hâlde kırbaç cezasından paçayı sıyıırırlardı. Her şey atların görünüşüne ve binmesi için getirildiklerinde Albay Llyod'un ruh haline bağlıydı. Atlardan biri yeterince hızlı koşmıyor ya da başını yeterince dik tutamıyorsa, bu bakıcılarının hatasıydı. Bir at kullanımdan çıkarıldığında ahır kapısının yanında durmak ve bakıcılar hakkında bir sürü şikâyet dinlemek can sıkıcıydı. “Bu ata doğru düzgün özen gösterilmedi. Yeteri kadar masaj yapılmadı, tımar edilmedi ya da gerektiği gibi beslenmedi; yemi ya çok yaş ya da çok kuruydu; ya çok erken ya da çok geç yedi; ya çok kızgın ya da çok sakindi; yeterli miktarda arpa, buğday tanesi yerine çok fazla saman yedi ya da yeterli miktarda saman yerine çok fazla tane yedi; atla büyük Barney ilgileneceği yerde bunu hiç uygun olmayan bir biçimde oğluna bıraktı.” Tüm bu şikâyetlere karşı -ne kadar haksız yere olursa olsun- bir kölenin asla tek bir söz

etmemesi gerekirdi. Albay Llyod, bir kölenin herhangi bir itirazına tahammül edemezdi. O konuşurken, köle ayakta dikilmeli, dinlemeli ve tir tir titremeliydi; vaziyet tam anlamıyla böyleydi. Albay Llyod'un, elli-altmış yaşları arasında bir adam olan büyük Barney'in kel kafasından şapkasını çıkarttırıp, onu soğuk ve ıslak zeminin üzerinde diz çöktürdüğünü ve çıplak, bitkin omuzlarına tek seferde otuzdan fazla kırbaç darbesi indirdiğini gördüm. Albay Llyod'un, Edward, Murray ve Daniel adında üç oğlu, Winder, Nicholson ve Lowndes adında üç damadı vardı. Hepsi *Büyük Üretim Çiftliği*'nde yaşıyordu ve canları istediğinde, büyük Barney'den arabacı William Wilkes'a kadar, tüm hizmetlileri kırbaçlama zevkinin tadını çıkarıyorlardı. Bay Winder'ın, hizmetçilerden birini, kendinden kırbacının ucunu değdirecek kadar uygun bir uzaklıkta tuttuğuna ve her darbeye sırtındaki uzun çizgi-leri kabarttığına şahit oldum.

Albay Llyod'un servetini anlatmak, neredeyse Eyüp Peygamber'in zenginliğini tarif etmekle aynı şey. En az on-on beş tane ev hizmetlisi vardı. Bin tane kölesi olduğu söylenirdi. Sanırım oldukça yerinde bir tahmin. Albay Llyod'un o kadar çok kölesi vardı ki gördüğünde onları tanı mıyordu bile, ne de sahibi olduğu civar çiftliklerdeki köleler onu tanıyordu. Onunla ilgili şöyle bir olay anlatılır; bir gün Albay Llyod, yol boyunca at sürerken, siyah bir adamla karşılaşır ve ona, güneyde halka açık yerlerde siyahlara nasıl hitap ediliyorsa öyle seslenir:

“Hey, köle, kime aitsin sen?”

Köle cevap verir: “Albay Llyod’a.”

“Peki, Albay sana iyi davranıyor mu?”

Köle, “Hayır, efendim” diye hemen yanıtlar.

“Ne, seni çok mu fazla çalıştırıyor?”

Köle, “Evet, efendim” der.

“Hımm, yeterince yemek vermiyor mu?”

“Evet, efendim, her nasılsa yeterince veriyor.”

Albay, kölenin ait olduğu yeri öğrendikten sonra, yola devam eder. Adam, efendisiyle konuştuğunu aklından bile geçirmeden işiyle ilgili söylenip durmuştur. İki ya da üç hafta boyunca olayla ilgili hiçbir şey düşünmez, konuşmaz ve işitmez. Çok geçmeden zavallı adama, kâhyası tarafından, efendisine yakınıp şikayet ettiği için Georgia’lı bir tüccara satıldığı bildirilir. Hemen zincire vurulup, kelepçelenir ve sırf bu yüzden hiçbir uyarı almadan ölümden daha acımasız bir kudret tarafından sonsuza kadar ailesinden, arkadaşlarından koparılıp ayrılır. Bu durum, bir dizi basit soruya cevaben gerçeği söylemenin, saf gerçeği söylemenin cezasıdır.

Kölelere efendilerinin karakterleri ve sundukları koşullar hakkında soru sorulduğunda neredeyse hepsinin durumlarından memnun olduğunu ve efendilerinin iyi yürekli olduğunu söylemeleri, kısmen bu tip olayların sonucudur. Köle sahiplerinin, kölelerin vaziyetleriyle ilgili duygularını ve düşüncelerini öğrenmek için aralarına muhbirler yolladığı malum. Bunun sık sık tekrarlanmasının köleler arasında *az konuş* *öz konuş* gibi deyimler oluşturmada etkisi olmuştur. Gerçeği söylemenin sonucuna katlanmaktansa onu saklarlar ve böyle yaparak, soylarının bir parçası olduklarını kanıtlamış olurlar. Eğer efendileriyle ilgili söyleyecek bir şeyleri varsa, özellikle hiç sınanmamış biriyle konuşulduğunda, genellikle cevap efendilerine iltifat şeklinde olur. Bir köleyken bana çok defa

iyi kalpli bir efendim olup olmadığı soruldu ve hiç olumsuz bir cevap verdiğimi hatırlamıyorum. Daima çevremizdeki köle sahipleri arasında yerleşmiş olan standart iyilikle efendimin iyiliğini karşılaştırdığımdan, bu yolu izlerken kendimi tamamen yanlış bir şey söylemiş gibi de hissettimiyordum. Ayrıca köleler de diğer insanlar gibidir ve başkalarına özgü önyargıları benimserler. Kendilerinin başkalarından daha iyi olduğunu düşünürler. Bu önyargının etkisiyle birçoğu kendi efendilerinin diğerlerininkinden daha iyi olduğunu düşünür, hatta tam tersinin geçerli olduğu durumlarda bile. Gerçekten de köleler için efendilerinin izafi iyilikleri hakkında kendi aralarında atışması, hatta kavga etmesi bile, pek sıra dışı değildir. Böylece her biri başkalarının üzerinden kendi üstün erdemini yarıştırmış olur. Aynı zamanda bağımsız olarak bakıldığında, birbirlerinin efendilerine karşılıklı olarak beddua ederler. Çiftliğimiz böyleydi işte. Albay Llyod'un köleleriyle Jacob Jepson'ın köleleri yüz yüze geldiğinde, efendileri hakkında ağız dalaşı yapmadan ayrılmazlardı. Albay Llyod'un köleleri, onun en zengin adam olduğunu, Bay Jepson'ın köleleriye kendi efendilerinin en zeki adam olduğunu iddia eder, sözde övünç duyulacak şeylerle ilgili yarışılardı. Albay Llyod'unkiler, onun, Jacob Jepson'ı alıp satacak güçte olduğuyula böbürlenirdi. Bay Jepson'ın köleleri de, efendilerinin Albay Llyod'u kırbaçlayacak kudrette olmasıyla övünürdü. Bu atışmalar, hemen her zaman, taraflar arasında bir kavgayla sonuçlanırdı ve yenilenlerin tartışılan meselede üste çıkması beklenirdi. Efendilerinin büyüklüğünün kendilerine geçebilen bir şey olduğunu düşünür gibiydiler. Bir köle olmak yeterince kötüydü. Ama doğruyu söylemek gerekirse, yoksul bir adamın kölesi olmak utanç verici sayılırdı!

Çizim 1: Yaşlı Barney'in Kırbaçlanması

Bölüm 4

Bay Hopkins, kâhyalık görevini sadece kısa bir süre sürdürdü. Kariyerinin neden bu kadar kısa sürdüğünü bilmiyorum. Sanırım Albay Llyod'un işine yarayan gerekli sertlikten yoksundu. Bay Hopkins'in görevini, Bay Austin Gore devraldı. Birinci sınıf bir kâhya için olmazsa olmaz karakter özelliklerinin hepsine sahip, tanınmış bir adamdı. Bay Gore, civar çiftliklerden birinde kâhya olarak Albay Llyod'a hizmet etmişti ve bu görevlerinde ana çiftlikte diğer adıyla *Büyük Üretim Çiftliği*'nde üstün kâhyalık makamını hak ettiğini göstermişti.

Bay Gore kibirli, hırslı ve azimliydı. Kurnaz, zalim ve taş kalpli biriydi. Tam da böyle bir yerin adamıydı ve burası da tam böyle bir adamın yeri idi. Tüm yetkilerini tam kapasite kullanma fırsatı yakalamıştı. Oldukça rahat görünürdü. Bir kölenin saygısızca en küçük bir bakışı, sözü ya da hareketi üzerine işkence uygulayabilen adamlardan biriydi ve buna uygun davranırdı. Ona karşılık verilmemesi gerekirdi. Haksız yere suçlandığı ortaya çıkan bir köleye hiçbir açıklama yapılmazdı. Bay Gore, köle sahipleri tarafından koyulan kurallara tamamen uygun davranırdı: *Bir kâhyanın kölelerin nezdinde hatalı davranmaktan suçlanmasındansa bir düzine kölenin kırbaç darbesi altında acı çekmesi yeğdir.* Bay Gore, herhangi bir kabahatten dolayı bir köleyi itham ettiğinde, ne kadar masum olursa olsun, bunun ona hiçbir faydası olmazdı. İtham edilmek, suçlu bulunmak demekti; suçlu bulunmak da cezalandırılmaktı ve her zaman değişmez bir kesinlikle biri diğerini izlerdi. Cezadan paçayı kurtarmak, suçlanmaktan kurtulmaktı ancak Bay Gore'un gözetimi altında çok azının

her ikisinden de kurtulma şansı olurdu. Bir köleden en küçük düşürücü biatı bile talep edecek kadar kibirli, ama patronunun ayaklarının dibine çömelecek kadar gurursuz biriydi. Kâhyaların en üst mertebesi dışında, hiçbir şeyle yetinmeyecek kadar hırslı, ihtirasının doruğuna erişecek kadar azimliydi. En ağır cezayı verecek kadar zalim, en küçük hileye başvuracak kadar kurnaz, vicdanı kanatan bir sese aldırmayacak kadar da taş kalpliydi. Kölelerin en çok korktuğu kâhyalardan biriydi. Varlığı acı vericiydi; gözleri kargaşayla parıldar, keskin ve tiz sesi korkuya yol açmadan, tüm safları titretmeden duyulmazdı.

Bay Gore ciddi bir adamdı. Genç olmasına rağmen şakadan hiç hoşlanmaz, esprili sözler kullanmazdı, nadiren gülümserdi. Sözleri bakışlarıyla kusursuz bir uyum içindeydi, bakışları da sözlerine uyum sağlamada aşağı kalmazdı. Kâhyalar ara sıra kölelerin yanında bile nükteli laflar ederlerdi ama Bay Gore'un yanında değil. Sadece emir vermek için konuşur, itaat edilsin diye emir verirdi. Tutumlu kullandığı kelimeleri ve cömertçe kullandığı kırbacıyla iş görürdü. Kelimelerin yeterli olacağı yerde bile kırbacını kullanırdı. Kullandığı zaman da görev duygusuyla yapıyormuş gibi görünürdü ve sonuçlarını hiç umursamazdı. Zoraki hiçbir şey yapmazdı, görevinin başında her ne kadar aksi olursa olsun asla kararsız değildi. Hiç vaatte bulunmazdı, gerekeni yapardı. Sözün kısıası, hiç esnemeyen sertliğin ve taş gibi duygusuzluğun adamıydı.

Onun vahşi zulmüne, emri altındaki köleleri en iğrenç ve en acımasız eylemlere maruz bıraktığı kusursuz duygusuzluğu ancak yetişebilir. Bir keresinde Bay Gore, Albay Llyod'un kölelerinden biri olan Demby'i kırbaçlamaya başladı. Yalnızca birkaç kırbaç darbesi vurmuştu ki Demby kır-

başlanmaktan kurtulmak için koştı ve kendini dereye attı, çıkınayı reddederek omuz hizasında orada durdu. Bay Gore ona üç çağrı yapacağını, eğer üçüncüde çıkmazsa vuracağını söyledi. Birinci çağrı yapıldı. Demby hiç tepki vermedi ve olduğu yerde durdu. İkinci ve üçüncü çağrı da aynı sonucu verdi. Çok geçmeden Bay Gore, hiç kimseye danışmadan ya da kimseyle görüşmeden hatta fazladan bir uyarı bile yapmadan, duran kurbanına nişan alarak tüfeğini doğrulttu ve bir anda zavallı Demby öldü. Paramparça bedeni gözden kayboldu, kan ve beyin parçaları kaybolduğu suda izler bıraktı.

Bay Gore dışında çiftlikteki herkesi korkudan bir titreme aldı. Bir tek Bay Gore soğukkanlı ve sakin görünüyordu. Benim eski efendim ve Albay Llyod kendisine neden böyle sıra dışı bir yola başvurduğunu sordu. Cevabı (hatırlayabildiğim kadarıyla) Demby'nin zapt edilemez olmasıydı. Diğer kölelere kötü örnek oluyordu. Üzerinde böyle bir uygulama yapılmadan hareket etmesine göz yumulan biri, nihayetinde çiftlikteki bütün kanun ve düzenin topyekûn bozulmasına neden olurdu. Bir köle cezalandırılmayı reddeder ve bundan canlı kurtulursa, çok geçmeden diğer köleler bu durumu örnek alır ve sonuç; kölelerin bağımsızlığı beyazların esareti olacaktır, diye iddiada bulundu, Bay Gore. Savunması tatmin ediciydi. Ana çiftlikte kâhya olarak görevine devam etti. Bir kâhya olarak ünü bölge dışına taşıtı. Korkunç suçu yüzünden adli soruşturmaya bile gerek görülmedi. Kölelerin gözü önünde işlenmişti. Elbette ki ne dava açabildiler ne de Bay Gore aleyhinde tanıklık edebildiler. Bu sayede en kanlı ve en iğrenç cinayetlerden birinin günahkâr sanığı adalete teslim edilmedi ve yaşadığı toplum tarafından eleştirilmedi. Ben oradan ayrıldığımda Bay Gore, Maryland eyaleti Talbot bölgesinde, St. Michaels'de yaşıyordu, eğer hâlâ hayattaysa bü-

yük ihtimalle oradadır. Eğer öyleyse şu anda bile günahkâr ruhu, kardeşinin kanıyla hiç lekelenmemişçesine o zamanki kadar çok itibar edilen, saygıdeğer biridir.

Maryland eyaleti Talbot bölgesinde, bir köleyi ya da herhangi bir siyahı öldürmenin ne mahkemeler ne de bölge halkı tarafından bir suç olarak görülmediğini, iyice düşünüp taşınarak söylüyorum. St. Michaels'den Bay Thomas Lanman, iki köleyi öldürdü. Birinin beynini baltayla dağıttı. Bu kanlı ve korkunç eylemi işlemekten iftihar ederdi. Onun, bunu gülerek yaptığını ve bu arada cemiyet içinde bölgenin tek velinimetini olduğunu söylediğini, başkalarının da kendisi gibi davrandığında “kahrolası zencilerden kurtulacağız!” dediğini duydum.

Yaşadığım yerden kısa bir mesafe uzaklıkta oturan Bay Giles Hick'in eşi, on beş-on altı yaşlarında genç bir kız olan eşimin kuzenini, dehşet verici bir biçimde bedenini paramparça ederek, burnunu ve göğüs kemiğini sopayla kırarak katletti. Zavallı kızın son nefesini vermesi birkaç saat sürdü. Derhal gömüldü, ölümünün şiddetli dayaktan olduğuna karar veren adli tabip tarafından kaldırılıp muayene edilmeden önceki sadece birkaç saat, zamansız mezarı boş kaldı. Kızın bu şekilde öldürülmesinin sebebi şuydu: O gece kendisine Bayan Hick'in bebeğine bakma görevi verilmişti, ancak gece vakti kız uyumuş, bebek de ağlamıştı. Birkaç gece öncesinden uykusuz kaldığından bebeğin ağlamasını duymamıştı. Her ikisi de Bayan Hick ile aynı odadaydı. Kızın ağırdan aldığı düşünülürken Bayan Hick, yatağından fırlayarak şömineden kaptığı bir meşe odunuyla kızın burnunu ve göğüs kemiğini kırmış, böylece hayatına son vermişti. Bu korkunç cinayetin toplumda hiçbir sansasyona yol açmadığını söylemeyeceğim. Sansasyon yarattı, fakat katilin ceza almasını sağlayacak ka-

dar değil. Bir tutuklama emri çıkarıldı fakat hiç yerine getirilmedi. Böylece sadece ceza almaktan değil; korkunç suçu yüzünden mahkeme karşısına çıkarılma zahmetinden bile kurtulmuş oldu.

Albay Llyod'un iftliğinde kaldığım süre içinde meydana gelen bu menfur olayları ayrıntılarıyla açıklarken, Bay Gore'un Demby'i katletmesi gibi, yaklaşık aynı zamanda meydana gelen bir başka cinayete de kısaca değineceğim.

Albay Llyod'un köleleri, gecelerinin bir kısmını ve pazar günlerini, istiridye çıkararak geçirmeyi alışkanlık edinmişlerdi ve bu şekilde yetersiz ödeneklerinin eksikliğini gidermeye çalışırlardı. Albay Llyod'a ait olan yaşlı bir adam, bu işle uğraşırken Albay Llyod'un arazi sınırını aşıp, Bay Beal Bondly'nin arazine girer. Bu izinsiz girişe bozulan Bay Bondly tüfeğiyle sahile iner ve içindekileri zavallı yaşlı adamın üzerine öldüresiye boşaltır.

Bay Bondly sonraki gün, malının bedelini ödeyip ödemeyeceğini ya da yaptığı şey için kendisine hak verip vermeyeceğini öğrenmek için, Albay Llyod'u görmeye gelir. Her nasılsa bu acımasız olay hemen örtbas edilir. Olayla ilgili söylenenler pek de az sayılmasa da hiçbir şey yapılmaz. Küçük beyaz oğlanlar arasında bile yaygın bir söz vardı; *yarım sent, bir "zenci"yi öldürmenin, yarım sent de gömmenin bedelidir.*

Çizim 2: Zavallı Demby'nin Katledilişı

Bölüm 5

Albay Llyod'un çiftliğinde yaşarken gördüğüm muamele, diğer köle çocuklarınıninkiyle neredeyse aynıydı. Tarlada çalışacak kadar büyük değildim, bu işe göre henüz küçük olduğumdan çok fazla boş zamanım vardı. Genellikle yapmak zorunda olduğum şey, akşamları sığırları gütmek, kümes hayvanlarını bahçeden uzak tutmak, ön bahçeyi temizlemek ve ilk efendimin kızı Bayan Lucretia Auld'un ayak işlerine koşturmaktı. Bunların dışında boş zamanımın çoğunu Efendi Daniel Llyod'un vurduğu kuşları bulmakla geçiriyordum. Efendi Daniel ile olan ilişkimin bana bazı faydaları vardı. Bana bir hayli bağlanmıştı ve benim bir nevi koruyucumdu. Daha büyük oğlanların beni rahatsız etmesine izin vermezdi, ayrıca çöreklerini benimle paylaşırdı.

İlk efendim tarafından pek nadir kırbaçlandım, açlık ve soğuk dışında herhangi bir şeyden çok zarar görmedim. Çok açlık çektim ama daha da çok soğuktan çektim. Yazın en sıcakta, kışın en soğukta neredeyse çıplak dururdum -ne ayakkabı, ne çorap, ne ceket, ne pantolon, sadece dizlerime kadar uzanan kaba keten kumaştan bir gömlek dışında hiçbir şey. Yatağım yoktu. En soğuk gecelerde değirmene mısır taşımakta kullanılan bir çuval aşırımı olmuş olmasaydım, soğuktan donmam gerekirdi. Bu çuvalın içine emekleyerek girer, soğuk ve rutubetli toprak zemin üzerinde, başım ve ayaklarım kâh içerde kâh dışarıda uyurdum. Ayaklarım ayazdan o kadar çatlardı ki yazı yazdığım kalem yarıkların içine girebilirdi.

İstihkakımız düzenli olarak verilmezdi. Yiyeceğimiz haşlanmış iri taneli mısırdı. Buna *lapa* denirdi. Büyük tahta-

dan bir tepsiye ya da yalağa dökülür ve yere konurdu. Sonra çocuklar domuzlar gibi çağırılır, domuzlar gibi gelip lapayı silip süpürürlerdi. Kimi istiridye kabuğuyla, kimi ince bir çakıl parçasıyla, kimi çıplak elleriyle yerd. Hiçbirinde kaşık yoktu. En hızlı olan en çok yerd, en güçlü olan en iyi yeri kapardı ve çok azı yalaktan doymuş olarak ayrılırdı.

Albay Llyod'un çiftliğinden ayrıldığımda tahminen yedisekiz yaşlarındaydım. Sevinç içinde ayrılmıştım oradan. İlk efendim Anthony'nin damadı Kaptan Thomas Auld'un erkek kardeşi Bay Hugh Auld ile yaşamak üzere, beni Baltimore'a göndermeye karar verdiği haberini aldığım zamanki sevinç hâlimi, asla unutmayacağım. Bu haberi ayrılmadan yaklaşık üç gün önce aldım. Şimdiye kadar tadına vardığım en mutlu üç gündü. Bu günlerin çoğunu derede, çiftlikten kalan ölü derilerini yıkayıp çıkarmak ve kendimi gidişime hazırlamakla geçirmiştım.

Bu gidişin gerektirdiği dış görünüşün iftihar vesilesi ben değildim. Zamanımı yikanmakla geçiriyordum, çok istediğimden değil; Bayan Lucretia bana, Baltimore'a gitmeden önce dizlerimdeki ve ayaklarımdaki bütün ölü derileri çıkarmam gerektiğini söylediği için. Çünkü Baltimore'da insanlar temizliğe çok dikkat ederdi, eğer pis görünürsem benimle alay ederlerdi. Ayrıca üzerimdeki kirden kurtulmadan giymemem gereken bir pantolon verecekti. Bir pantolona sahip olma düşüncesi gerçekten muhteşemdi! Bu sadece üzerimden domuz çobanlarının uyuz dediği şeyi söküp atmak için değil aynı zamanda derinin kendisini de çıkartmam için yeterli bir sebepti. İlk kez bir ödöl beklentisiyle çalışarak büyük bir iştekle çabalıyordum.

Genellikle çocukları evlerine bağlayan bağlar, benim du-

rumumdaki bir çocuk için tamamen koparılmıştı. Ayrılışımı ciddi bir sıkıntı olarak görmedim. Evim sevimsizdi, benim için bir ev değildi; oradan ayrılırken, kaldığım süre içinde keyif alabildiğim herhangi bir şeyden ayrıldığım hissine kapılmadım. Annem ölmüştü, büyükannem o kadar uzakta yaşıyordu ki onu nadiren görüyordum. Benimle aynı evde yaşayan iki kız kardeşim ve bir erkek kardeşim vardı, fakat annemizden erken ayrılışımız, hafızamızdaki akrabalık bağı hakikatini hemen hemen karartmıştı. Aradığım ev başka bir yerdeydi ve ayrıldığım evden daha kötüsüne rastlamayacağımdan emindim. Yine de yeni evimde zorluk, açlık, kırbaç cezası, çıplaklıkla karşılaşırsam, kalsam da bunların herhangi birinden kurtulamayacağım düşüncesiyle teselli buldum. İlk efendimin evinde bunlardan çok daha fazlasını zaten tecrübe ettiğimden ve hepsine göğüs gerdiğimden dolayı hiç kuşkusuz, başka bir yerde, özellikle Baltimore'da da bu sıkıntılara dayanacak güçte olduğum sonucuna vardım. Baltimore ile ilgili, *İngiltere'de asılmak, İrlanda'da da doğal yoldan ölmeye yeğdir* sözünde ifade edilen duyguya benzer bir şey hissediyordum. Baltimore'u görmek için çok güçlü bir arzu duyuyordum. Kuzen Tom, akıcı konuşan biri olmasa da, şehri etkili ve güzel bir şekilde tasvir edince, böyle bir arzu duymama sebep olmuştu. Tom'a gösterdiklerimin hem güzellik hem de güç-sağlamlık bakımından daha fazlasını; daha şaşaalısını Baltimore'da görmüş olduğundan, ne kadar mükemmel ya da etkileyici olursa olsun, çiftlikteki Büyük Ev'de bulunan herhangi bir nesne bir daha dikkatimi çekemedi. İçindeki tüm tablolarla birlikte Büyük Ev'in kendisi bile Baltimore'daki birçok binadan daha basitti. Arzum o kadar güçlüydü ki, bu değişim nedeniyle katlanmam gereken her türlü konfor eksikliğinin yerini tümüyle dolduracak bir sevinç duyuyordum.

Gelecekte yaşanacak büyük mutluluk umuduyla, üzüntü duymadan oradan ayrıldım.

Bir Cumartesi sabahı, Baltimore'a doğru, Miles Nehri'nden denize açıldık. O sıralarda ne ayları ne de günleri bilmediğimden, sadece haftanın hangi günü olduğunu hatırlıyorum. Yolculuk günü geminin kış tarafına yürüdüm ve ümit ettiğim şey, Albay Llyod'un çiftliğine son kez bakmaktı. Sonra geminin pruvasına yerleştim, günün kalan kısmını, o andaki ya da geride kalan şeylerden çok, uzakta olanla ilgilenerek, geleceği düşünerek geçirdim.

O gün öğleden sonra eyaletin başkenti Annapolis'e vardık. Çok kısa bir süre durduk, bu yüzden kıyıya çıkmak için hiç zamanım olmadı. Bizim New England üretim köylerinin bazılarıyla karşılaştırıldığında küçük görünse bile, şimdiye kadar gördüğüm ilk büyük şehirdi. Büyüklüğüne göre olağanüstü bir yer olduğunu düşündüm: Büyük Üretim Çiftliği'nden bile daha görkemliydi!

Pazar sabahı erkenden Baltimore'a vardık. Bowley's Rıhtımı'na yakın olan Smith's Rıhtımı'nda karaya çıktık. Büyük bir koyun sürüsünü gemiye yüklemiştik, Loudon Slater's Hill'deki Bay Curtis'in kesimhanesine doğru güdülmelerine yardım ettikten sonra geminin güvertesinde görevli adamlardan biri olan Rich, Bay Gardner'ın Fells Point'deki tersanesine yakın olan Alliciana Caddesi'ndeki yeni evime doğru, bana rehberlik etti.

Bay ve Bayan Auld evdeydiler ve bakımıyla ilgileneceğim küçük oğulları Thomas ile birlikte beni kapıda karşıladılar. Burada, daha önce hiç görmediğim bir şey gördüm; büyük bir içtenlikle gülümseyen beyaz bir yüzdü bu; yeni sahibem Sophia Auld'un yüzüydü. Ona baktığımda ruhumu baş-

tan aşağı dolaşan büyük sevinci keşke tarif edebilseydim. Mutluluk ışığıyla yolumu aydınlatan, yeni ve yabancı bir manzaraydı benim için. Küçük Thomas'a, onun Freddy'si olduğum söylendi; bana da onun bakımını üstleneceğim. Böylece, ileriye yönelik insanı oldukça y reklendiren bir umutla, yeni evimdeki g revlerime başladım.

Albay Llyod'un  iftliğinden ayrılışımı, hayatımdaki en önemli olaylardan biri olarak görüyorum.  iftlikten Baltimore'a g t r lmeseydim, sadece bu bile, bugün evde olmanın mutluluğu ve özgürlüğün hazzı içinde bu hikayeyi yazarken burada, kendi masamda oturmak yerine, köleliğin gurur kırıcı zincirlerine mahkum edilmiş halde olmam ihtimalini içeriyor olabilirdi; hatta bu durum kuvvetle muhtemeldi. Baltimore'da yaşamaya başlamam, ardından gelen saadetimin tümüne zemin hazırlamış, kapı açmıştır. Bu olayı daima, benimle meşgul olduğundan beri sayısız iltimasla yaşamıma damga vuran tanrısal inayetin apaçık ilk belirtisi olarak gördüm. Benim seçilmiş olmamın son derece dikkat çekici olduğunu düşündüm.  iftlikten Baltimore'a gönderilebilecek bir sürü köle  ocuk vardı. Kimi daha küçük, kimi daha büyük, kimi de benimle aynı yaştaydı. Hepsinin arasından ben seçildim. İlk, son ve tek tercih olarak.

Bu olayı, yüce Tanrı'nın benim lehime özel bir m dahası olarak değerlendirmemden dolayı batıl inançlı hatta egoist olarak g r lebilirim. Ancak bu düşünceyi bastırırsam ruhumdaki en derin hislere vefasızlık etmiş olurum. Yalancı olup kendimden nefret etmektense, başkalarının alayına maruz kalma tehlikesine rağmen, kendime karşı dürüst olmayı tercih ederim. En eski anılarımdan yola çıkarak, kölelik düzeninin pis kokulu kucağında, beni sonsuza dek tutamayacağına dair derin inancımın getirdiği sevincin zamanını hatırlı-

yorum ve kölelik hayatımın en kasvetli zamanlarında, umudumun gücü ve inancımın bu sarsılmaz vaadi, yolumdan ayrılmadı. Ancak, kederimden dolayı beni neşelendirmek için huzur veren melekler gibi, bir süre bekledi. Bu büyük güç, Tanrı'dan geliyordu, O'na minnet ve şükran borçluyum.

Bölüm 6

Yeni sahibem, kapıda ilk karşılaşmamızdan sonra gerçekten görüldüğü gibi biri olduğunu kanıtladı -en iyi kalpli ve en temiz duygulu kadın. Benden önce idaresi altında hiç kölesi olmamış ve evliliğinden evvel geçimini kendi işinden sağlıyormuş. İşini sebatla yapan, çekirdekten yetişme bir dokumacıymış. Köleliğin yıkıcı ve insanlıktan çıkaran etkilerinden büyük ölçüde korunmuş. Erdemine tek kelimeyle şaşırtıp kalmıştım. Ona karşı nasıl davranacağımı tam olarak bilmiyordum. Şimdiye dek gördüğüm herhangi bir beyaz kadından tamamen farklıydı. Ona, diğer beyaz kadınlara her zaman yaklaştığım gibi yaklaşmıyordum. İlk aldığım talimat epey yersizdi. Genellikle bir köle için oldukça uygun bir durum olan sinik bir itaatkârlık, ona karşı gösterildiğinde karşılık bulmuyordu. Dostça davranışı bu yolla kazanılmıyordu. Bundan rahatsız oluyor gibi görünüyordu. Bir kölenin onun yüzüne bakmasını kaba veya küstahça bir şey olarak görmüyordu. Onu huzurunda en değersiz köle bile huzurluydu ve hiçbiri, onu gördükten sonra, kendini daha iyi hissetmeden ayrılmıyordu yanından. Yüzü ilahi bir tebessümden, sesi de huzur dolu bir müzikten oluşuyordu.

Lakin yazık! Bu türden bir yürek, ancak çok kısa bir süre böyle kalabildi. Umursamaz bir gücün ölümcül zehri çoktandır ellerindeydi ve çok geçmeden şeytani çalışmasına başlamıştı. Kölelik düzeninin etkisi altında, mutluluk veren bu gözler, kısa bir süre içinde öfkeyle kızardı, yumuşak bir akorttan oluşan sesi, kulak tırmalayan berbat bir gürültüye dönüştü ve o meleklerle özgü yüz, yerini bir şeytanınkine bıraktı.

Bay ve Bayan Auld ile yaşamaya başladıktan kısa bir süre sonra, Bayan Auld bana büyük bir şefkatle alfabeyi öğretmeye başlamıştı. Bunu öğrendikten sonra da, üç ya da dört harfli kelimeleri hecelemeyi öğrenmeme yardım ediyordu. Ancak gelişimin bu noktasında Bay Auld, neler olduğunu anladı ve derhal, bir köleye okuma yazma öğretmenin kanuna aykırı hatta tehlikeli olduğunu söyleyerek ve daha birçok şey ekleyerek Bayan Auld'un bana daha fazla ders vermesini yasakladı. Onun kelimelerini kullanmam gerekirse daha çok şöyle söyledi: "Eğer bir zenciye yüz verirsen, astarını ister. Bir zencinin efendisine itaat etmek dışında başka bir şey bilmemesi gerekir; yapması söylenen şeyi yapmak. Eğitim, dünyadaki en iyi zenciyi bile bozar. Şimdi," ve devam etti, "eğer şu zenciye (benden bahsediyor) okumayı öğretirsen, onu elinde tutamazsın. Bu durum, onu bir köle olarak sonsuza dek işe yaramaz hale getirir. Bir anda yönetilmesi güç biri olur ve efendisi için bir değeri kalmaz. Ona gelince, bir hayli zararının dışında bunun kendisine bir faydası olmaz. Onu memnuniyetsiz ve mutsuz yapar." Bu sözler kalbimin derinliklerine işledi, orada uykuya dalmış duyguları harekete geçirdi ve büsbütün yeni bir düşünce zinciri oluştu. Bu oluşum, gençlik aklımla anlamaya çalıştığım ancak boş yere çabaladığım, karanlık ve gizemli şeyleri aydınlatan, yeni ve olağanüstü bir keşifti. Oldukça kafa karıştırıcı olan durumu çözmekle başıma gelen şeyi artık anlıyordum; siyah adamı köleleştiren beyaz adamın gücünü. Büyük bir kazanımdı ve buna çok değer verdim. O andan itibaren kölelikten özgürlüğe giden yolu anladım. Tam istediğim şeydi, beklentimi en aza indirdiğim bir anda onu elde etmiştim. İyi kalpli sahibemin desteğini kaybetme düşüncesiyle üzüldükçe, kazara efendimden elde ettiğim, paha biçilmez bir bilgi sayesinde mutlu ol-

muştum. Öğretmensiz bir öğrenimin zorluğunun bilincinde olmama rağmen, okumayı öğrenmek; ne türden bir belaya mal olacaksa olsun; büyük bir umut ve sarsılmaz bir amaçla harekete geçtim. Bana eğitim vermenin kötü sonuçlarıyla karısını etkilemeye çabalaması ve konuşurken takındığı son derece kararlı tavır, dile getirdiği gerçekleri derinden fark etmemi sağladı. Bu gerçekler, Bay Auld'un, sahibemin bana okumayı öğrettiği takdirde doğacak dediği sonuçlara, büyük bir inançla, sarsılmaz bir inançla sarılabileceğim, dayanabileceğim büyük bir cesaret verdi. En çok istediğim şey; en çok korktuğum şeydi. En çok nefret ettiğimse; Bay Auld'un en sevdiğiydi. Onun için dikkatle kaçınılması gereken büyük bir felaket olan şey; benim için sebatla peşinden koşulacak büyük bir lütuftu. Okumayı öğrenmeme karşı yönde büyük bir samimiyetle ileri sürdüğü iddia; sadece öğrenmeye karşı bir istek ve kararlılıkla beni teşvik etmeye yaradı. Okuma öğrenmeyi kısmen sahibemin şefkatli desteğine olduğu kadar, efendimin sert itirazlarına da borçluyum. Her ikisinden de faydalandığımı itiraf ediyorum.

Baltimore'da sadece çok kısa bir süredir ikamet etmeme rağmen kölelere yapılan muamelenin, taşrada tanıklık ettiğimden çok farklı olduğunu gözlemlemiştim. Çiftlikteki bir köleyle karşılaştırıldığında bir şehir kölesi neredeyse özgür bir adamdır. Çok daha iyi beslenir, daha iyi giyinir. Bir çiftlik kölesine tamamen yabancı olan ayrıcalıklara sahiptir. Çiftliklerde oldukça yaygın olarak icra edilen acımasız zulme karşı olan isyanları durdurmanın ve kontrol altına almayı ziyadesiyle başarmanın utancı ve bir zerre edep vardır burada. Yaralı kölesinin feryatlarıyla köle sahibi olmayan komşularının insani duygularını rahatsız eden kişi, tahammül edilmez bir köle sahibi sayılır. Acımasız bir efendi olmanın şöhretine

ek olarak çok az kişi böyle bir nefretle karşılaşmayı göze alır. Her şeyden önce, bir köleye yeterli miktarda yemek veremeyen biri olarak tanınmak istemez. Şehirdeki her köle sahibi, kölelerine iyi bakmayan kişiler olarak tanınmaktan endişe duyarlar. Bu yüzden çoğu, kölelerine yeterince yemek verir. Yine de bu standarda karşı bazı can sıkıcı istisnalar vardır. Bay Thomas Hamilton, Philpot Caddesi'nde bizim tam karşımızda yaşıyordu. İki kölesi vardı. İsimleri Henrietta ve Mary idi. Henrietta yaklaşık yirmi iki, Mary ise on dört yaşlarındaydı. Her yerleri yara bere içinde, bir deri bir kemik kalmış bu köleler, şimdiye kadar gördüklerim içinde en kötü durumda olanlardı. Bu ikisine kılı kıpırdamadan bakabilen Bay Thomas'ın kalbi, taştan bile daha sertti. Mary'nin kafası, boynu ve omuzları, hiç abartısız kesik kesik olmuştu. Çok defa kafasını elledim ve zalim sahibesinin kırbaç darbelerinin sebep olduğu cerahatli yaralarla dolu olduğunu farkettim. Efendisinin hiç kırbaçlayıp kırbaçlamadığını bilmiyorum ancak Bayan Hamilton'ın zulmüne tanık oldum. Neredeyse her gün Bay Hamilton'ın evindeydim. Bayan Hamilton, odanın ortasında geniş bir koltuğa otururdu, daima yanında kaba sıgır derisinden kırbacı olur ve gün içinde, kırbacın bu kölelerden birinin kanına bulanmadan geçen bir saat pek nadir olurdu. Kızlar, onun şu sözünü duymadan önünden geçmezdi; "Daha hızlı, seni kara çingene!" der ve aynı zamanda kırbacıyla başına ya da omuzlarına ekseriyetle kanatan bir darbe indirirdi. Daha sonra şöyle söylerdi; "Al şunu, seni kara çingene!" ve devam ederdi; "eğer daha hızlı hareket etmezsen, seni satarım!" Bu kızlar, maruz kaldıkları acımasız kırbaç darbelerine ek olarak, neredeyse açlıktan ölecek vaziyetteydiler. Tam bir öğün yemenin ne olduğunu neredeyse bilmiyorlardı. Mary'i sokağa atılan artıklar için domuzlarla müca-

dele ederken görmüştüm. Öyle çok hırpalanmış öyle yara bere içindeydi ki, kendi isminden daha çok “*kevgir*” diye çağrılıyordu.

Bölüm 7

Efendi Hugh'nun ailesiyle yaklaşık yedi yıl yaşadım. Bu süre zarfında okuma-yazma öğrenmeyi başardım. Bunu yaparken çeşitli hilelere başvurmak zorunda kaldım. Düzenli bir öğretmenim olmadı. Bana iyi niyetiyle ders vermeye başlayan sahibem, kocasının talimatı ve nasihatı doğrultusunda ders vermeyi kestiği gibi, başka biri tarafından ders almama da şiddetle karşı çıktı. Yine de ilk başlarda bu türden bir muameleyle hareket etmeyen sahibemden kaynaklanan bir durumdu. Başlangıçta sahibem, beni zihnen cehalete mahkum etmek için gerekli olan ahlak bozukluğundan yoksundu. En azından, bana bir hayvanmışım gibi davranma görevinin üstesinden gelmek için icap eden sorumsuz gücü kullanırken biraz idmanlı olması şarttı.

Sahibem, daha önce söylediğim gibi, nazik ve şefkatli bir kadındı. Onunla yaşamaya başladığım ilk zamanlar, tüm samimiyetiyle bir insanın diğerine nasıl davranması gerektiğine inanıyorsa bana da öyle davranıyordu. Bir köle sahibi olarak vazifesine başladığında, bana bir insan gibi davranmasının sadece yanlış değil aynı zamanda oldukça tehlikeli olduğunun ve alelâde bir köleye olan ilgisini devam ettirmek istediğimin farkında değil gibiydi. Kölelik düzeni, benim için olduğu kadar onun için de yaralayıcıydı. Oraya ilk gittiğimde dindar, sıcakkanlı ve şefkatli bir kadındı. Gözyaşına sebep olacak bir keder ya da ıstırapı yoktu. Aç olana verecek ekmeği, açıkta olana giyeceği, yanına gelen her yaşlı kişiyi teselli edecek bir sözü vardı. Kölelik düzeni, çok geçmeden sahibemin bu semavi özelliklerini elinden alma yeteneğini göstermiş oldu. Onun etkisi altında yumuşak kalbi taşlaşmış,

uyusal yaradılışı bir kaplanın yırtıcılığına teslim olmuştu. Sahibemin kötüye doğru gidişatındaki ilk adım, bana ders vermeyi bırakmasıydı. Vakit kaybetmeden kocasının talimatlarını uygulamaya başladı. Sonunda, itirazlarına rağmen, kocasından bile daha sert biri oldu. Sadece kocasının emrettiğini yapmak onu memnun etmiyor, daha iyisini yapmak adına endişeleniyor gibiydi. Hiçbir şey beni bir gazeteyle yakalamaktan daha fazla onu kızdıramaz gibiydi. Bunun bir tehlike arz ettiğini düşünüyordu sanki. Öfkeye bürünmüş bir yüz ifadesiyle üzerime saldırmasına ve endişesini tümüyle açık eden bir biçimde elimdeki gazeteyi kapmasına yol açmıştım. Çabuk kavrayan bir kadındı ve onun tatmin olması uğruna yaşanan bu küçük olay açıkça göstermişti ki, eğitim ve kölelik birbirine zıt şeylerdi.

Bu olaydan sonra çok sıkı bir şekilde izlendim. Aynı odada uzun bir süre kaldığımda, elimde bir kitap olduğundan şüphelendiklerinden emindim. Hemen sorguya çağırıldım. Ancak tüm bunlar için çok geçti. İlk adım atılmıştı. Sahibem, alfabeyi öğretirken bana *yüz* vermişti ve hiçbir önlem *astarını* almamı engelleyemezdi.

Uyguladığım plan -hatta en başarılı olduklarımdan biri-, sokakta karşılaştığım küçük beyaz çocukların hepsini arkadaş edinmemdi. Mümkün olduğu kadar çok sayıda çocuğu birer öğretmene dönüştürdüm. Farklı yerlerde, farklı zamanlarda aldığım iyi niyetli yardımları sayesinde nihayet okumayı öğrendim. Ayak işlerine gönderildiğim zamanlar daima kitabımı yanıma alırdım, işimi çabucak halledip, eve dönmenden önce ders alacak fırsat yaratırdım. Ayrıca yanıma ekmek de alırdım, evde her zaman yeterince bulunurdu. Bu bakımdan çevremizdeki yoksul beyaz çocukların birçoğundan çok daha iyi durumda olduğumdan hep sıcak karşılanırdım. Ka-

rınları aç küçük afacanlara verdiğim bu ekmeğin karşılığında, çok daha değerli olan, bilgi nimetini alırdım. Onlara karşı duyduğum sevgi ve minnettarlığımın bir kanıtı olarak bu küçük çocuklardan iki ya da üç tanesinin isimlerini vermem için epey zorladılar, ancak sağduyum buna engel oldu. -Bu Hristiyan ülkede kölelere okuma öğretmek neredeyse affedilmez bir suç olduğundan, bu sadece bana zarar vermez, onları da sıkıntıya sokabilirdi- Durgin ve Bailey's tersanelerinin yakınındaki Philpot Caddesi'nde yaşayan bu değerli küçük dostları anmak yeterlidir. Onlarla bu kölelik meselesi üzerine konuşurdum ve ara sıra onlara "büyüdüğünüzde keşke ben de sizin gibi özgür olabilsem" derdim. "Yirmini bir olur olmaz özgür olacaksınız *ama ben bir ömür boyu köleyim!* Ben de sizin gibi özgür olma hakkına sahip değil miyim?" Bu sözler onları üzerdi; bana en içten sevgilerini gösterir, özgür kalabilmemi sağlayan bir şey olacağı umuduyla beni teselli ederlerdi.

Artık yaklaşık on iki yaşındaydım ve *ömür boyu bir köle* olma düşüncesi kalbimin üzerinde ağırlık yapmaya başlamıştı. Tam o sıralarda elime, *Kolombiyalı Hatip* isimli bir kitap geçti. Bulduğum her fırsatta bu kitabı okurdum. Kitapta geçen birçok ilginç konunun arasında, bir efendi ile bir köle arasında geçen bir diyalog buldum. Efendisinden tam üç kez kaçan bir köle anlatılıyordu. Diyalog, kölenin üçüncü kez geri alınmasından sonra ikisi arasında geçen konuşmayı yansıtıyordu. Bu diyalogda efendi tarafından kölelik adına öne sürülen tüm iddia, köle tarafından tümüyle bertaraf ediliyordu. Efendisine verdiği cevaplarda hem çarpıcı hem de epey zekice şeyler – hiç beklenmedik etkisi olan şeyler – çıkıyordu kölenin ağzından ve sohbet, kölenin efendisi tarafından gönül rızası ile özgür bırakılmasıyla bitiyordu.

Aynı kitapta Sheridan'ın⁷, Katoliklerin devlet dairelerinde ve orduda görev yapma yasağının kaldırılması adına yaptığı önemli konuşmalarından birine rastladım. Benim için mükemmel belgelerdi. Dinmek bilmeyen bir ilgiyle tekrar tekrar okudum. Okuduklarım, çoğu zaman zihnimde şimşek gibi çakan, ancak ifade eksikliğinden solup giden, aklımdaki ilginç fikirleri yüksek sesle söylüyordu. Diyalogdan edindiğim ahlaki ders, bir köle sahibinin bile vicdanı üzerindeki hakikatin gücüydü. Sheridan'dan öğrendiğim şey, cüretkâr bir şekilde köleliğin kaldırılacağına duyurulması ve insan haklarının güçlü bir savunmasıydı. Bu belgeleri okumak, düşüncelerimi açığa vurmamı ve kölelik düzenini devam ettirmek için ileri sürülen iddialarla yüzleşmemi sağladı, ancak beni bir sıkıntıdan kurtarıırken bundan çok daha fazla acı veren bir sıkıntıya sebep oldu. Okudukça beni köleleştirenlerden daha çok tiksinneme, daha çok nefret etmeme yol açtı. Evlerini bırakıp Afrika'ya gelen, bizi evlerimizden kaçırان ve yabancı bir toprakta bizleri birer köleye dönüştüren başarılı bir hırsız sürüsüne hiç başka bir açıdan bakmamıştım. Hem zalim hem de en günahkâr insanlar olduklarından onlardan iğrenmiştim. Okudukça, konu üzerine düşündükçe fark ettim ki Efendi Hugh'nun önceden söylediği ve okumayı öğrenmemin sonucu olarak gelen memnuniyetsizlik, daha şimdiden tarifsiz bir kederle canımı acıtmaya, bana zulmetmeye başlamıştı. Bu kederin ağırlığı altında kıvrılırken zaman zaman okumayı öğrenmenin bir nimet olmaktan çok bir lanet olduğunu hissederdim. Çözüm sunmadan bana acınası

⁷ **Richard Brinsley Sheridan** (1751-1816) İrlanda asıllı İngiliz oyun yazarı, siyaset adamı, etkileyici bir konuşmacı, iyi bir hatip. (ç.n.)

halimi göstermişti. Çıkılacak bir merdiven yerine bu korkunç cehennem çukurunu işaret etmişti. Bu sancılı zamanlarda bilgisizliklerinden dolayı köle arkadaşlarımı kıskanırdım. Çoğu kez bir hayvan olmayı dilerdim. En acımasız sürüngen durumunda olmayı tercih ederdim ya da her ne olursa, beni düşünmekten kurtaracak herhangi bir şey! Bana azap veren durumumdan kaynaklanan, bitmek bilmeyen bir düşünceydi bu. Ondandır kurtuluş yoktu. Canlı ya da cansız, görülebilen ya da işitilebilen her nesneyle üzerimde baskı kuruyordu. Gümüş rengi özgürlük borusu, ebedi uykusuzluğa doğru ruhumu harekete geçirmişti. Artık özgürlük, sonsuza kadar bir daha kaybolmamak üzere belirmişti. Her seste duyuluyor, her şeyde görülüyordu. Acınası halimin bilinciyle bana zulmeden ebedi bir armağandı. Onu görmeden hiçbir şey görmüyor, ona kulak vermeden hiçbir şey duymuyor, onu hissetmeden hiçbir şey hissetmiyordum. Her yıldızdan bakıyor, her sessizlikte gülümsüyordu, her rüzgârda esiyor ve her fırtınada ilerliyordu.

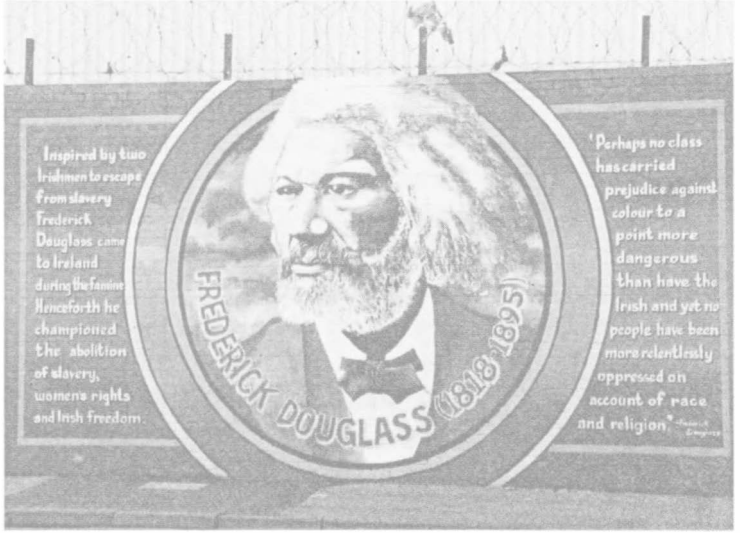
Çok defa kendimi, yaşadığıma hayıflanırken ve ölmeyi dilerken bulurdum. Özgür olabilme umudu olmasaydı, “kendimi öldürmeliyim ya da öldürülmemi gerektirecek bir şey yapmalıyım,” fikrinden başka bir endişem olmazdı. Bu ruh haliyle, herhangi birinin kölelik hakkında konuşmasını dinlemek için can atıyordum. İstekli bir dinleyiciydim. Bulduğum her fırsatta *kölelik karşıtları* hakkında bir şeyler dinleyebiliyordum. Kelimenin ne anlama geldiğini anlayana kadar biraz zaman geçmişti. Bana göre kelimeyi ilginç yapan şeye gelince, sürekli şöyle bağlantılar içinde kullanılırdı. Eğer bir köle kaçtıysa ve kurtulmayı başarmışsa ya da sahibini öldürmüş, ahırını ateşe vermişse ya da köle sahibinin düşüncesine göre çok uygunsuz bir şey yaptıysa, bunun *kölelik karşıt-*

liğının meyvesi olduğu söylenirdi. Bu bağlamda kelimeyi oldukça sık duyunca ne anlama geldiğini anlamaya başladım. Sözlüğün pek de yardımı olmuyordu. Bulduğum şey yürürlükten kaldırma eylemiydi, fakat yine de yürürlükten kaldırılacak olan şeyin ne olduğunu bilmiyordum. Burada kafam karışmıştı. Hakkında çok az şey bilmem gereken bir şey olduğuna inandığımdan, anlamını kimseye sormaya cesaret edemedim. Sabırlı bir bekleyişten sonra, şu şehir yayınlarından birini buldum. İçinde Columbia Bölgesi'nde köleliğin ve eyaletler arası köle ticaretinin kaldırılmasını talep eden kuzeyden birkaç dilekçe örneği vardı. O günden sonra *kölelik karşıtlığı* ve *kölelik karşıtı* kelimelerinin ne anlama geldiğini öğrenmiş oldum. Bu kelimelerin söylendiği her sefer, benim ve köle dostlarımin yararına bir şey duyma beklentisiyle yanaştım. Işık, yavaş yavaş beni aydınlatmaya başladı. Bir gün Bay Waters'ın rıhtımına indim, altı tonluk bir yük gemisini boşaltan iki İrlandalı görünce, davetsiz yanlarına gittim ve onlara yardım ettim. İşi bitirdiğimizde biri yanıma geldi ve bir köle olup olmadığımı sordu. Köle olduğumu söyledim. “Ömür boyu mu?” diye sordu. “Evet,” dedim. Bu iyi İrlandalı verdiğim cevaptan çok etkilenmiş görünüyordu. Diğerine dönüp, “Onun gibi böylesine iyi, küçük bir delikanlının bir ömür köle olarak kalması ne acı!” dedi. “Beni zorla tutmanın bir utanç olduğunu,” söyledi. İkisi de kuzeye kaçmamı nasihat etti, iyi dostlar bulacağım ve özgür olabileceğim yere. Hain olabileceklerinden korktuğumdan söyledikleri şeyle ilgilenmiyormuş ve onları anlamıyormuş gibi davrandım. Beyaz adamların, köleleri kaçırmaya teşvik edip sonra da ödül almak için onları yakalayıp efendilerine geri götürdükleri bilinirdi. Bu görünürde iyi adamların beni de böyle kullanabilmelerinden korktum, ancak yine de nasihatlerini aklımda

tuttum ve o tarihten sonra, kaçımaaya karar verdim. Kaçmam için emniyetli olacak uygun bir zamanı dört gözle bekledim. Bunu hemen yapamayacak kadar gençtim. Üstelik yazmayı da öğrenmek istiyordum, çünkü kendi geçiş iznini yazacak imkânı bulabilirdim. Bir gün iyi bir fırsat yakalama ümidiyle, kendimi avuttum. Bu süre içinde de yazmayı öğrenecektim.

Durgin ve Baileys'in tersanesine gidip sık sık gemi marangozlarını izlemek, yazmayı nasıl öğrenebileceğime dair fikir verdi. Marangozlar, kullanıma hazır bir kereste parçasını alıp yonttuktan sonra, üzerine neresi için düşünülüyorsa geminin o bölümünün ismini yazarlardı. Parça iskele tarafı için tasarlandığında "İ" harfi yazılırdı. Sancak tarafı düşünülüyorsa "S" yazılırdı. İskele başı için "İB", sancak başı için "SB" harfleri kazınırdı. "İK" harfleri geminin iskele kış tarafı için, "SK" harfleriye sancak kış tarafı için kullanılırdı. Çok geçmeden bu harflerin isimlerini ve tersanede kereste parçasının üzerine ne için yerleştirildiklerini öğrendim. Hemen kopya etmeye başladım, kısa bir süre içinde bu dört harfi öğrenmişim. Sonrasında yazı yazabilen, tanıdığım herhangi bir çocukla karşılaştığımda, onun gibi yazabildiğimi söylemeye başladım. Arkasından gelen konuşma şöyle olurdu; "Sana inanmıyorum. Yaz da görelim bakalım." Bunun üzerine, öğrenecek kadar şanslı olduğumdan harfleri yazardım ve pes etmesini isterdim. Böylelikle, başka türlüünün asla mümkün olmayacağı bir yolla işe yarar dersler aldım. O zamanlar yazı defterim, tahta çitler, tuğla duvarlar ve kaldırımlardı; kalemim ve mürekkeğim de bir parça tebeşirdi. Ağılıklı olarak bu malzemelerle yazmayı öğrendim. Akabinde Webster'in Yazım Kitabı'ndaki italik harfleri kopya etmeye başladım ve hepsini kitaba bakmadan yazıncaya kadar devam ettim. O zamana kadar benim küçük efendim Thomas

okula gitmiş, yazmayı öğrenmiş ve yazı defterlerinin çoğunun üzeri yazılıp çizilmişti. Bu defterler eve getirilmiş, yakın komşularımızın bazılarına gösterilmiş ve bir kenara koyulmuştu. Sahibem, her pazartesi öğleden sonra, Wilk Caddesi'ndeki kiliseye grup toplantısına gider, eve göz kulak olmam için beni evde bırakırdı. Evde kaldığımda zamanımı, Efendi Thomas'ın yazı defterinde bırakılan boşluklara, yazdığı şeyi taklit ederek yazı yazmakla geçirirdim. Efendi Thomas'inkine çok benzer bir maharetle yazabilene kadar bunu yapmaya devam ettim. Böylece uzun yıllar süren yorucu bir çaba sonunda, nihayet yazma öğrenmeyi başardım.

Resim 1: İrlanda'da Bir Duvar Yazısı

Resmin Solunda: Kölelikten kaçıp kurtulmak için iki İrlandalı'dan ilham alan-etkilenen Frederick Douglass, kıtık zamanı İrlanda'ya geldi. Sonrasında köleliğin kaldırılması, kadın hakları ve İrlanda özgürlüğünün savunuculuğunu yaptı.

Resmin Sağında: Hiçbir sınıf/zümre yoktur ki; ten rengine karşı bir dereceye kadar İrlandalıları beslenenden daha tehlikeli boyutta bir önyargısı olmasın. Ancak yine de, hiçbir halk ırk ve din yüzünden bu kadar insafsızca zulme uğramamıştır.

Frederick Douglass.

Bölüm 8

Baltimore'da yaşamaya başladıktan çok kısa bir süre sonra, ilk efendimin en küçük oğlu Richard öldü. Onun ölümünden yaklaşık üç buçuk yıl sonra da efendim Kaptan Anthony, mal varlığını tek oğlu Andrew ve kızı Lucretia'ya bırakarak yaşamını yitirdi. Hillsborough'da kızını ziyareti sırasında ölmüştü. Böyle beklenmedik bir şekilde göçüp gidince mal varlığının tanzimine dair bir vasiyet bırakamamıştı. Bu yüzden servetinin Bayan Lucretia ve Efendi Andrew arasında eşit şekilde bölünebilmesi için değer tespiti gerekiyordu. Acilen diğer mallarıyla birlikte değerlendirilmek üzere çağırıldım. Yine köleliğe olan nefretimden doğan duygularım kabarmıştı işte. Artık, onur kırıcı vaziyetimle ilgili, yeni bir anlayışa sahiptim. Bundan önce kaderime karşı vurdumduymaz olmasam da, bir dereceye kadar öyleydim. Keder yüklü genç bir yürek ve kaygı dolu bir ruhla, Baltimore'dan ayrıldım. Wild Cat yelkenlisinde, Kaptan Rowe ile birlikte, yolculuk yaptım. Yaklaşık yirmi dört saatlik bir deniz yolculuğundan sonra, kendimi doğduğum yerin civarında buldum. Beş yıl değilse bile ona yakın bir zamandır buradan uzaktaydım. Yine de bölgeyi çok iyi hatırlıyordum. Albay Llyod'un çiftliğindeki ilk efendimle yaşadığım ve gitmek üzere buradan ayrıldığım zaman, tahminen sadece beş yaşındaydım. Dolayısıyla artık on-on bir yaşları arasındaydım.

Değer tespiti sırasında topluca dizildik. Kadınlar ve erkekler, genci yaşlısı, evlisi bekârı, herkes, atlarla, koyun ve domuzlarla birlikte sıraya sokuldu. Atlar ve erkekler, sığırlar ve kadınlar, domuzlar ve çocuklar, yaradılış sıralamasında hepsi aynı safta durduğundan dikkatlice benzer bir inceleme-

ye tabi tutuldular. Kır saçlı yaşlılar, hayat dolu gençler, bekâr kızlar, evli kadınlar, aynı rencide edici muayeneden geçmek zorundaydı. Tam o anda, kölelik düzenini, hem köle hem de köle sahibi üzerindeki gaddarlaştıcı etkisini, her zamankinden çok daha net bir şekilde gördüm.

Değer tespitinden sonra sıra pay etmeye geldi. Bu sırada biz zavallı kölelerin arasında hissedilen büyük telaşı ve derin endişeyi ifade edecek bir dile sahip değilim. Bir ömür boyu sürecektir olan kaderimize, o an karar verilecekti. Bu kararda beraber sıraya dizildiğimiz hayvanlardan daha fazla söz hakkımız yoktu. Beyaz adamın ağzından çıkan tek bir söz -tüm dileklerimiz, dualarımız ve yakarışlarımız karşısında- bizi en yakın dostlarımızdan, akrabalarımızdan ve insanoğlu için hayati önem taşıyan tüm güçlü bağlarımızdan sonsuza kadar koparmak için yeterliydi. Ayrılık acısına ek olarak, Efendi Andrew'nun eline düşme korkusu vardı. Bizler onu çok zalim bir adam -daha şimdiden babasının servetinin büyük bir kısmını, pervasız yönetimi ve savurganca sefahat düşkünlüğü yüzünden heba etmiş, adi bir ayyaş- olarak bilirdik. Bunun bizim için kaçınılmaz bir durum -hepimizi büyük bir korku ve dehşete gark eden bir durum- olacağını bildiğimizden, onun eline geçmektense topluca Georgia'lı tacirlere satılmayı bile göze alıyorduk.

Köle dostlarımdan çoğundan daha endişeliydim. İyilikle muamele görmeyen nasıl bir şey olduğunu biliyordum artık ancak diğerleri böyle bir şeyi hiç tatmamıştı. Dünyanın hiçbir yerini görmemişlerdi, ya da çok küçük bir bölümünü biliyorlardı. Aslında acıya alışkın, kederli insanlardı. Sırtları, kanlı kırbaç darbelerine o kadar aşınaydı ki, hissizleşmişti artık. Baltimore'da pek az kırbaç cezası aldığımdan, benimki hala hassastı. Çok az sayıda köle, benimkinden daha merhametli

bir sahibeye ve efendiye sahip olmakla övünebilirdi. Onların hakimiyetinden çıkıp Efendi Andrew'nun eline geçme düşüncesi -ki birkaç gün geçmeden zalim yaradılışının tipik özelliğini göstererek küçük erkek kardeşimi boğazından yakalayıp yere fırlatmış, kulaklarından ve burnundan kan fışkırmaya kadar kafasının üzerine çizmesinin topuğuyla bastırmış bir adam- geleceğimle ilgili beni oldukça endişelendiriyordu. Kardeşimin üzerinde bu acımasız zulmü uyguladıktan sonra bana dönmüş ve günün birinde ona bu şekilde hizmet etmemi beklediğini söylemişti. Sanırım onun mülkiyetine geçtiğim zamanı kastediyordu.

Merhametli Tanrı'nın sayesinde, Bayan Lucretia'nın payına düştüm ve yeniden Efendi Hugh'nun ailesiyle yaşamak üzere, derhal Baltimore'a geri gönderildim. Dönüşümden duydukları sevinç, ayrılırken hissettikleri hüznle aynı düzeydeydi. Benim için çok güzel bir gündü. Bir aslan pençesinden çok daha kötü bir durumdan paçayı sıyırmıştım. Değer tespiti ve mal paylaşımı yüzünden yaklaşık bir aydır Baltimore'dan ayrıydım ve bana altı ay gibi gelmişti.

Baltimore'a dönüşümden çok kısa bir süre sonra sahibem Lucretia, kocasını ve tek çocuğu Amanda'yı geride bırakarak vefat etti. Ondan kısa bir zaman sonra da Efendi Andrew öldü. Köleler de dahil eski efendimin bütün mal varlığı, bu servetin birikmesine hiçbir katkısı olmayan yabancıların elindeydi artık. Tek bir köle bile serbest bırakılmadı. En gencinden en yaşlısına kadar hepsi olduğu gibi kaldı. Yaşadıklarım arasında, eğer tek bir şey, köleliğin şeytani karakteri hakkındaki inancımı derinleştirmeme ve köle sahiplerine karşı tarifsiz bir nefretle dolmama diğer her şeyden çok daha fazla hizmet ettiyse, bu, zavallı yaşlı büyükanneme karşı gösterdikleri onur kırıcı vefasızlıktı. Büyükannem gençlik yıllar-

rından yaşlanana kadar büyük bir bağlılıkla eski efendime hizmet etmişti. Çiftliğini kölelerle doldurmuş, onun tüm servetinin kaynağı olmuş ve hizmetindeyken büyük büyükanne olmuştu. Bebekliğinde onu sallamış, çocukken bakımıyla ilgilenmiş ve hayatı boyunca hizmetini görmüştü. Ölüm döşesindeyken buz gibi alnından soğuk ecel terlerini silmiş ve gözlerini ebediyete büyükannem kapatmıştı. Bütün bunlara rağmen, bir köle olarak -ömür boyu bir köle- yabancıların eline terk edildi. Onların elinde çocuklarının, torunlarının, torunlarının çocuklarının kaderlerine ve kendi kaderine ilişkin küçücük bir söz hakkına dahi sahip olamadan, koyun sürüsü gibi paylaştırıldıklarını gördü. Üstelik, sanki nankörlüklerinin ve acımasız zulümlerinin zirvesine ulaşmak için; artık çok yaşlı olan, eski efendimden ve onun tüm çocuklarından daha uzun yaşayan, hepsinin doğumunu ve ölümünü gören büyükannemin pek bir değeri kalmadığını, çoktandır bedeninin yaşlılık ağrılarından ve bir zamanlar işleyen kol ve bacaklarını süratle saran acizlikten eziyet çektiğini gören yeni sahipleri, onu ormana götürdüler, küçük bir baraka inşa edip, çamurdan ufak bir baca kondurdular ve sonrasında tastamam bir yalnızlık içinde, orada kendi geçimini sağlama hakkı vererek, aslında adeta onu ölüme terk ederek, “nezaket” gösterdiler! Zavallı ihtiyar büyükannem bu şartlar altında yaşarsa, nihai bir yalnızlık içinde çile çekmek uğruna yaşar; çocuklarının, torunlarının, torunlarının çocuklarının kaybı için yas tutup, onları yâd etmek uğruna yaşar. Kölelik karşıtı bir şairin (Whittier)⁸ mısralarında şöyle yer alıyorlar;

⁸ **John Greenleaf Whittier** (1807-1892) Dönemin en aktif şairlerinden ve köleliğin kaldırılmasının ateşli savunucularından biri. (ç.n.)

*"Gitti, gitti, satıldı ve gitti
Pirinç batağına, ıssız ve nemli,
Köle kırbacının salındığı biteviye,
İğrenç haşerenin soktuğu yere,
Kızgın iblisin saçtığı zehrin
Çiğlerle birlikte düştüğü yere,
İçinden geçip hararetin ve sisin
Cılız gün ışığının kamaştığı yere:-
Gitti, gitti, satıldı ve gitti
Pirinç batağına, ıssız ve nemli,
Virginia tepelerinden, nehirlerinden bu yana-
Keder hep bana, çalınan kızlarıma!"*

Aile ocağı bomboş. Çocuklar, bir zamanlar onun önünde şarkı söyleyip dans eden pervasız çocuklar, artık yoklar. Yaşının verdiği körlük yüzünden bir bardak su için yönünü el yordamıyla buluyor. Gündüzleri, çocuklarının sesi yerine, güvercin uğultularını, akşamları da çirkin baykuşun çığlıklarını işitiyor. Katıksız bir hüznün. Ölüm kapıda. Üstelik yaşlılık ağrıları ve ıstırapıyla bunaldığı, başının ayaklarına doğru meylettiği, insan hayatının başıyla sonunun kavuştuğu, savunmasız bebeklik dönemiyle eziyet dolu yaşlılığın birbirine karıştığı bu dönemde -bu en gerekli zamanda, çocukların hiç olmazsa ihtiyarlıklarında anne babaya karşı şefkat ve ilgi gösterdikleri zamanda- benim zavallı ihtiyar büyükannem, on iki çocuğun fedakâr annesi, birkaç soluk anısı daha kararmadan oradaki küçük bir barakada yapayalnız bırakılıyor. Oturuyor, kalkıyor, sendeliyor, düşüyor, sızlanıyor, ölüyor, ve kırışık alnındaki soğuk ecel terini silecek ya da düşen bedeni toprağa verecek, çocuklarının ya da torunlarının hiçbirini yanında değil. Adil bir Tanrı, bu gidişatı görmeyecek mi?

Bayan Lucretia'nın ölümünden yaklaşık iki yıl sonra

Efendi Thomas, ikinci kez evlendi. Eşinin adı Rowena Hamilton'dı. Bay William Hamilton'ın en büyük kızıydı. Efendi Thomas halen St. Michaels'de yaşıyor. Evlendikten kısa bir süre sonra Efendi Hugh ile arasında bir anlaşmazlık oldu ve erkek kardeşini cezalandırma yöntemi olarak, St. Michaels'de kendisiyle yaşamam için beni, Efendi Hugh'dan aldı. Çok acı veren bir ayrılık daha yaşadım. Yine de mal paylaşımında korktuğum zamanki kadar vahim değildi. Çünkü zaman içinde Efendi Hugh ve onun bir zamanlar nazik ve sevgi dolu olan eşi, büyük bir değişime uğramıştı. Üzerindeki brendinin etkisi ve karısının omuzlarındaki kölelik düzeninin baskısı, her ikisinin de karakterlerinde tahripkâr bir değişime sebep olmuştu. O kadar ki, onlar açısından kaybedecek çok az şeyim olduğunu düşünmüştüm. Sevgiyle bağlı olduğum kişiler onlar değildi. Oldukça güçlü bir bağlılık hissettiklerim, şu Baltimore'lu küçük çocuklardı. Onlardan bir çok faydalı ders almıştım, hala alıyordum ve bu çocuklardan ayrılma düşüncesi gerçekten üzücüydü. Üstelik bir daha geri dönme umudu olmadan ayrılıyordum. Efendi Thomas, beni asla geri göndermeyeceğini söylemişti. Erkek kardeşiyle arasındaki engelin aşılmaz olduğunu düşünüyordu.

O zaman, kaçma kararımı uygulamak için en azından bir girişimde bulunmadığıma pişman olacaktım. Çünkü, şehirden kaçma aşamasında başarı şansı taşradakine kıyasla on kat daha yüksekti.

Kaptan Edward Dodson komutasında, Amanda isimli gemiyle, Baltimore'dan St. Michaels'e doğru yola çıktım. Yolculuğum sırasında tüm dikkatimi buharlı gemilerin Philadelphia'ya doğru gittiği yöne verdim. North Point'e varmak üzere aşağı doğru inmek yerine, kuzeydoğu yönünde körfezden yukarı doğru çıktıklarını keşfettim. Bunun son de-

rece önemli bir keşif olduğunu düşündüm. Kaçma niyetim yeniden gündeme geldi. Sadece uygun bir fırsat ortaya çıkana kadar beklemeye karar verdim. O an geldiğinde, yola çıkmayı kafama koymuştum.

Bölüm 9

Artık hayatımda tarihler verebileceğim bir döneme gelmiş bulunuyordum. Baltimore'dan ayrıldım ve 1832 yılının Mart ayında, Efendi Thomas Auld ile birlikte yaşamak üzere St. Michaels'e gittim. Albay Llyod'un çiftliğinde, eski efendimin ailesinde, onunla birlikte yaşadığım dönemden bu yana yedi yıldan fazla zaman geçmişti. Şüphesiz, artık birbirimize tamamen yabancıydık. Benim için yeni bir efendiydi, ben de onun için yeni bir köle. Tabiatından ve huysuzluğundan bihaberdim. Aynı şekilde o da benimkinden. Ne var ki, çok kısa bir zaman içinde birbirimizi epey tanıma fırsatımız oldu. Karısını da en az kendisi kadar tanıma imkanına eriştim. Cimrilikte ve zalimlikte birbirleriyle yarışıyorlardı. Yedi yılı aşkın bir süredir ilk defa açlığın insanın içini kemiren ıstırabını -Albay Llyod'un çiftliğinden ayrıldığımdan beri yaşamadığım bir ıstırap- duyuyordum. Yeteri kadar erzak olmasının keyfini sürdüğüm bir döneme geri dönemeyecek olmak benim için yeterince kötüydü. Her zaman yeterli miktarda ve taze yiyeceğimin olduğu Efendi Hugh'nun ailesindeki yaşamımdan on kat daha zordu. Efendi Thomas'ın cimri bir adam olduğunu söylemiştim. Gerçekten öyleydi de. Bir köleye yeterince yemek vermemek, köle sahipleri arasında bile cimriliğin en abartılı hali olarak görülür. Yiyecek ne kadar kötü olursa olsun, kural gereği, yeterince bulundurulur. Teoride böyledir. Maryland'in bir bölümünde çok sayıda istisna olmasına rağmen, genel uygulama budur. Efendi Thomas, bize yeterli miktarda ne iyi ne de kötü yiyecek verirdi. Mutfakta dört köleydik -kız kardeşim Eliza, teyzem Priscilla, Henny ve ben. Haftalık yarım kileden daha az mısır unu, ila-

veten az miktarda ya sebze ya da et verilirdi. Yaşamamız için yeterli değildi. Dolayısıyla komşularımızın sırtından geçinmek, bizim için berbat bir zorunluluk haline gelmişti. İhtiyaç anında, yalvarmak ya da çalmaktan hangisi işe yarayacaksa, mantıklı olduğunu düşündüğümüz hangisiyse onu yaptık. Bol miktarda bulunan yiyeceğin sıkı muhafaza altında tütsülen-diği ve fazlasının çürümeye terk edildiği zamanlar, biz sefil yaratıklar, açlıktan neredeyse ölüyorduk. Dindar sahibemiz durumun farkındaydı. Hal böyleyken o ve kocası, her sabah diz çöküp Tanrı'nın sepetlerini ve hamur teknelerini bereketli kılması⁹ için dua ederlerdi!

Köle sahiplerinin hepsi ahlaksız olsa da, saygı gören bir karakter yapısının tüm unsurlarından yoksun birine nadiren rastlarsınız. Efendim de bu ender tiplerden biriydi. Şimdiye kadar tek bir soylu davranışta bulunduğunu görmedim. Karakterindeki en belirgin özellik cimrilikti, ayrıca tabiatının bir başka özelliği daha olsaydı, o da buna tabi olurdu. Cimriydi, ancak diğer cimri adamların pek çoğu gibi bunu saklama yeteneğinden yoksundu. Kaptan Auld, doğuştan bir köle sahibi değildi. Önceden çulsuz bir adammış ve sadece bir körfez gemisinde kaptanmış. Tüm kölelerine ve adamlarına evliliği sayesinde sahip olmuş. Zaten iç güveyisi köle sahipleri en kötüsüdür. Zalimdi, ancak korkaktı da. Yönetimi bir kesinlik arz etmiyordu. Kurallarını uygulamaya koyarken, bazen katı bazen gevşekti. Zaman zaman köleleriyle, Napol-yon'un kararlı tavrı ve bir iblisin hiddetiyle konuşurdu. Diğer

⁹ Tevrat'ın beşinci kitabı Tesniye'den 28:5 alıntı. "Blessed shall be thy basket and thy store. / Sepetiniz ve hamur tekneniz bereketli olacak." (ç.n.)

zamanlarda da pekâlâ yolunu kaybetmiş biriyle karıştırılabilirdi. Kendiliğinden hiçbir şey yapmazdı. Kavgada olmadığında aslan kesilirdi. Kalkıştığı tüm soylu işlerde cimriliği dikkat çekici şekilde sırtıyordu. Fiyakası, sözleri, takındığı tavır, doğuştan köle sahibi olanların fiyakası, sözleri ve tavırları gibiydi, ancak oldukça beceriksizdi. İyi bir taklitçi bile sayılmazdı. Göz boyama hevesindeydi, fakat güç yoksunuydu. Kendi içinden gelen bir yeteneğe sahip olmadığından başkalarını taklit etmek zorundaydı. Öyle olunca da sürekli, tutarsızlıklarından ve bir nefret objesi haline gelmekten dolayı mağdur olurdu. Kendi köleleri bile bu sıfatlarından dolayı itaatsizlik ederlerdi. Kendisine hizmet edecek kölelere sahip olma lüksü yeni bir şeydi ve buna hazırlıklı değildi. Onları yönetme gücünden yoksun bir köle sahibiydi. Gerek zorla, korkuyla gerek hileyle kölelerine sözünü geçirmekten aciz olduğunun farkındaydı. Biz ona nadiren “Efendi” derdik, genellikle “Kaptan Auld” diye hitap ederdik. Hiçbir surette ona bir ünvan verme niyetinde değildik. Tavrımızın, onu işe yaramaz biri gibi görünmesine yol açtığından ve neticesinde hırçınlaşmasına sebep olduğundan şüphem yok. Ona karşı olan saygısızlığımız, onu fazlasıyla şaşırtmış olmalı. Kendisine “Efendi” diye hitap etmemizi istiyordu, ancak bu hitabı hak etmesi için gerekli olan sertlikten yoksundu. Karısı da ona böyle hitap etmemizde ısrar ederdi ama boşunaydı. 1832 yılının Ağustos ayında, efendim, Talbot bölgesinin körfez kıyısında düzenlenen Metodist bir toplantıya katıldı ve orada dini bir değişim geçirdi. Değişimi, kölelerini azat etmesine yol açar ya da bunu yapmasa bile, hiç olmazsa onu daha müşfik ve daha merhametli biri haline getirir, diye cılız bir umuda kapılmıştım. Her iki bakımdan da hayal kırıklığına uğradım. Ne kölelerine karşı daha merhametli oldu ne de on-

ları özgür bıraktı. Karakteri üzerinde herhangi bir etkisi ol-
duysa da, bu onu her yaptığı işte daha zalim, daha nefret dolu
biri haline getirdi. Bu doğrultuda, dini değişiminden sonra,
öncesine göre çok daha kötü bir adam olduğuna inanıyorum.
Daha önce, acımasız barbarlığı sırasında ona güç vermesi ve
onu koruması için kendi ahlaksızlığına yaslanırdı, fakat sonra
köle sahiplerinin zulmü adına dini bir destek ve onay buldu.
Dindarlık adına büyük gösterişler yaptı. Evi bir ibadethaney-
di. Sabah, öğle, akşam dua ederdi. Kısa sürede grup üyeleri
arasında kendini gösterdi, çok geçmeden grup lideri yapıldı
ve öğüt veren bir uyarıcı oldu. Dini toplantılardaki etkisi bü-
yüktü ve çok sayıda kişinin dini dönüşümünü sağlamakla ki-
lisenin elindeki bir araç olduğunu ispat etti. Evi vaizlerin
meskeniydi. Konaklamak için oraya gelmekten büyük keyif
alırlardı. Bizleri aç bırakırken, onları tıka basa yedirirdi. Ev-
de bir seferde üç ya da dört vaizimiz olurdu. Ben orada yaşı-
dığım sırada en sık gelen vaizlerin isimleri, Bay Storks, Bay
Ewery, Bay Humphry ve Bay Hickey idi. Aynı zamanda Bay
George Cookman da evde gördüklerim arasındaydı. Biz kö-
leler, Bay Cookman'ı severdik. Onun iyi bir adam olduğuna
inanırdık. Çok zengin bir köle sahibi Bay Samuel Harrison'ın
kölelerini özgür bırakmasında onun etkili olduğu görüşün-
deydik ve bir şekilde, kölelerin hepsinin azat edilmesini sağ-
lamak için çaba gösterdiği izlenimine kapılmıştık. Bay Co-
okman evde olduğu zaman, duaya davet edileceğimizden
emin olurduk. Diğerleri geldiğinde, duaya bazen çağrılır ba-
zen çağrılmazdık. Bay Cookman, bizimle diğer rahiplerin
hepsinden daha çok ilgilenirdi. Yanımıza yaklaşırken bize
karşı olan sevgisini göstermeden edemezdi. Kafasız olsak da
bunu görecektik, sezgiye sahiptik.

St. Michaels'de efendimle yaşarken, Bay Wilson adında,

beyaz bir genç adam vardı. Yeni Ahit'i okumayı öğrenmeye hevesli olan kölelerin eğitimi için düzenlenebilecek bir pazar okulu önerdi. Üç defadan fazla toplanamadık. Her ikisi de grup lideri olan Bay West ve Bay Fairbanks, çok sayıda kişiyle birlikte bize, sopalarla ve benzer nesnelerle saldırdı, bizi kovdu ve bir daha toplanmamızı da yasakladı. Böylelikle, St. Michaels'in bu dindar kasabasındaki pazar okulumuz sona erdi.

Efendimin, acımasızlığı için dini bir destek bulduğunu söylemiştim. Örnek olarak, bu ithamı ispat edecek çok sayıdaki olaydan birini açıklayayım; efendimin, ayağı aksak, genç bir kadını bağlayıp, ılık, kızıl kanını akıtan kalın sığır derisinden bir kırbaçla, çıplak omuzlarını kırbaçladığını gördüm. Bu kanlı eylemi meşrulaştırmak için de Kutsal Kitap'taki bir pasajdan şu alıntıyı yaptı: *Efendisinin isteğini bilip de yapmayan, onun isteğini yerine getirmeyen köle çok dayak yiyecek.*

Efendi, bu yaralı genç kadını, böylesine korkunç bir durumda, dört ya da beş saat boyunca bağlı tuttu. Kadını sabah erkenden bağladığını, kahvaltıdan önce kırbaçladığını, sonra bırakıp ambara gittiğini, akşam yemekten önce dönüp, amansız kırbaç darbeleriyle daha yeni açık yaralar oluşan tenine şiddetle vurarak tekrar kırbaçladığını bilirim. Efendinin Henny'e karşı olan zulmünün sırrı, onun biçareliğinde yatıyordu. Henny, çok küçük bir çocukken ateşe düşmüş ve fena halde yanmış. Elleri o kadar kötü yanmış ki onları bir daha hiç kullanamamış. Çok az şey yapabiliyor, ancak ağır yükler taşıyabiliyordu. Efendi, pinti bir adam olduğundan, genç kadın da onun için sürekli bir kusur teşkil ettiğinden, Henny'nin gider pusulasının hakkından gelmesi gerekti. Fiziksel durumundan dolayı, bu zavallı kızıdan kurtulmaya he-

vesli görünüyordu. Bir defasında efendi, onu kız kardeşine hediye olarak verdi, ancak verimsiz bir hediye olduğundan, kız kardeşi onu elde tutmak niyetinde değildi. Sonunda benim iyiliksever efendim, onun kendi kelimelerini kullanmak gerekirse; “Başının çaresine baksın” diye, onu serbest bıraktı. İşte Kutsal Ana’ya¹⁰ bağlanan, ama aynı zamanda onun biçare çocuğunu açlığa ve ölüme terk eden, inancı daha yeni değişmiş bir adam! Efendi Thomas, köleleri, himaye etmek gibi ulvi bir amaç için alıkoyan çok sayıda dindar köle sahibinden biriydi.

Efendimin ve benim birçok uyuşmazlığımız vardı. İşine yaramadığımı düşünürdü. Dediğine göre, şehir yaşamının üzerimde çok kötü bir etkisi olmuştu. Beni neredeyse yıkıma uğratmıştı ve kötü olan her şeye öyle uygun hâle getirmişti ki, benden faydalanılmasını zorlaştırıyordu. En büyük hatalarımdan biri, atının kaçmasına ve St. Michaels’den yaklaşık beş mil uzaklıkta olan kayınpederinin çiftliğine girmesine sebep olmaktı. Sonra peşinden koşmak zorunda kalmıştım. Böylesi bir dikkatsizliğin -ya da uyanıklığın- sebebi, oraya gittiğimde her zaman yiyecek bir şey bulabilmemdi. Efendimin kayınpederi Efendi William Hamilton, kölelerine daima yeterince yemek verirdi. Her ne kadar çabuk dönmem gerekse de oradan hiç aç ayrılmazdım. Nihayet Efendi Thomas, buna daha fazla katlanamayacağını söyledi. Onunla dokuz ay geçirmiştım. Bu süre zarfında bana, hepsi de boş yere olan birkaç ağır kırbaç cezası vermişti. Dediği gibi, yola getirilmek üzere beni vermeyi aklına koydu ve bu niyetle beni, bir yıllığına Edward Covey adında bir adama verdi. Bay Covey,

¹⁰ Bakire Meryem’i kastediyor. (ç.n.)

Çiftlik kiralayan fakir bir adamdı. Toprağı sürecek ırgatlarla birlikte yaşıadığı yeri de kiralardı. Bay Covey, genç köleleri yola getirmekle çok büyük bir n kazanmıştı ve bu ünün onun için muazzam bir değeri vardı. Çünkü bu ünün sayesinde, öncesine göre çok daha az bir harcamayla toprağının sürülmesini sağlıyordu. Bazı köle sahipleri, başka herhangi bir karşılığı olmadan, tabi tutulacakları eğitim uğruna kölelerini bir yıllığına Bay Covey’e vermelerinin çok büyük bir kayıp olmadığını düşünürdü. nnn sonucu olarak genç işçileri kolaylıkla kiralayabiliyordu. Bay Covey, doğuştan iyi niteliklere sahip olmasının yanında bir din bilgini -dindar bir kişi- Metodist kilisesinin bir yesi ve grup lideriydi. Tüm bunlar, “zenci-terbiyecisi” olarak önüne g katıyordu. Orada yaşayan genç bir adam tarafından diğerleriyle tanıştırıldıktan sonra tüm gerçeklerin farkına varmıştım. Buna rağmen, yeterince yemek yiyebileceğimden emin olduğumdan, a bir adam için hiçbir ehemmiyeti olmayan değişimi memnuniyetle kabul ettim.

Bölüm 10

1 Ocak 1833'de, Efendi Thomas'ın evinden ayrılıp, Bay Covey ile yaşamaya başladım. Hayatımda ilk kez bir tarla işçisiydim. Yeni işimde, büyük şehirdeymiş gibi davranan bir taşra çocuğundan çok daha dik başlı olduğumun farkındaydım. Yeni evime geleli ancak bir hafta olmuştu ki Bay Covey, sırtımı kana bulayan çok sert bir kırbaç cezası verdi ve vücudumda serçe parmağım kalınlığında kabartılar çıktı. Bu hadisenin detayları şöyle: Ocak ayının en soğuk günlerinden birinde, sabahın çok erken saatlerinde, Bay Covey, beni odun toplamam için ormana gönderdi. Bana bir çift ehlileştirilmemiş öküz verdi. Birinin kullanım için hazır, diğerrinin hazır olmadığını söyledi. Sonra uzun bir ipin ucunu hazır olanın boynuzlarına bağladı ve diğer ucunu bana verdi. Eğer öküzler koşmaya başlarsa ipe asılmam gerektiğini söyledi. Daha önce hiç öküz gütmemiştim ve tabiki çok beceriksizdim. Her nasılsa, az bir zorlukla ormanın kıyısına kadar gelmeyi başardım, ancak ormandan birkaç ince dal toplamıştım ki öküzler ürktü, yük arabasını dehşet içinde kütüklerin üzerine ve ağaclara doğru çektiklerinden, araba tamamen yana yatmaya başladı. O an, başımı ağaçlara çarpıp, beynimi patlatacağımı zannettim. Oldukça uzun bir süre bu şekilde koşmalarının ardından, bir ağaca büyük bir güçle çarparak yük arabasını devirdiler ve kendilerini sık bir fundalığa attılar. Ölmekten nasıl kurtuldum bilmiyorum. Bu sık ormanın içinde tamamen yalnızdım ve benim için yeni bir yerdi. Arabam devrilmiş, harap olmuştu, öküzlerim fidanların arasına dolanmıştı ve bana yardım edecek kimse yoktu. Uzunca bir çaba sonunda arabamı doğrultmayı, öküzleri dolandıkları yerden çıkarmayı

başardım ve tekrar arabaya koştum. Vakit geçirmeden arabaya koştuğum öküzlerimle birlikte bir gün önce ağaç kestiğim yere doğru ilerledim, bu şekilde öküzlerimi uysallaştırdığımı düşünerek arabamı epey ağır bir şekilde yükledim. Daha sonra eve doğru yoluma devam ettim. Günün yarısını ziyan etmişim. Sağ salim ormandan çıktım ve o anda tehlikeyi atlatmış hissediyordum. Ormana giriş kapısını açmak için öküzleri durdurdum, tam o anda, daha öküzü tuttuğum ipi yakalayamadan öküzler, ipi arabanın gövdesi ile tekerleğinin arasına sıkıştırarak kapıya doğru tekrar koşturmaya başladılar, kapı dikmesine doğru beni sıkıştırıp ezmelerine ramak kala araba parçalandı. Böylece, günün kısacık bir bölümünde, ikinci kez küçük bir şans eseri ölümden dönmüş oldum. Döndüğümde Bay Covey'e, neyin nasıl olduğunu anlattım. Bana hemen ormana geri dönmemi emretti. Dediğini yaptım, o da peşimden geldi. Tam ormana girmiştik ki yanıma geldi, arabayı durdurmamı, zamanımı boşa harcamak neymiş, kaptan nasıl geçilirmiş bana göstereceğini söyledi. Sonra büyük bir sıtma ağacına doğru ilerledi, baltasıyla üç koca dal kesti ve çakısıyla onları düzgünce kesip düzelttikten sonra elbiselerimi çıkarmamı emretti. Hiç tepki vermedim, üzerimde elbiselerimle dikildim sadece. Emrini tekrar etti. Yine, ne tepki verdim ne de üstümü çıkarmaya yeltendim. Bunu üzerine yırtıcı bir kaplan gibi üzerime saldırdı, elbiselerimi hızla çekip çıkardı ve uzunca bir süre izler belli olsun diye beni vahşice kamçılararak elindeki ağaç dallarını eskitene kadar vurdu. Bu kırbaç cezası, buna benzer suçlardan aldığım çok sayıda cezanın ilkiydi.

Bay Covey ile bir yıl geçirdim. Yılın ilk altı ayında kırbaç cezası yemeden geçirdiğim bir hafta pek nadirdi. Sırtımın yara içinde olmadığı bir zaman aralığı neredeyse yok gi-

biydi. Beceriksizliğim, hemen her zaman beni kırbaçlamasının bahanesiydi. Tahammül noktasına kadar sürekli çalıştırıldık. Güneş doğmadan çok önce yataktan kalkar, atları yemlerdik ve günün ilk ışıklarıyla çapalarımızla birlikte tarlaya gider, çift sürerdik. Bay Covey, bize yeterince yemek verirdi ancak yiyecek zamanı pek bulamazdık. Çoğu kez yemeğimizi almak için beş dakikadan daha az vaktimiz olurdu. Genellikle günün ilk adımlarından uzayıp giden son ışıkları bizi terk edene kadar tarlada olurduk. Kuru ot saklama zamanlarında ise, tarlada uzun yaprakları bağlarken çoğu kez gecenin karanlığı üzerimize çökerdi.

Covey, bizimle dışarıda olurdu. Ayakta kalma yöntemi buydu. Öğleden sonrasının çoğunu yatakta geçirirdi. Akşamları zinde bir şekilde ortaya çıkar, sözleriyle çoğunlukla da kırbaçıyla, bizi çalışmaya zorlamak için hazır olurdu. Bay Covey, adamlarıyla çalışan ya da çalışabilen az sayıdaki köle sahibinden biriydi. Çalışkan bir adamdı. Bir adamın ya da bir çocuğun tam olarak ne yapabileceğini kendiliğinden bilirdi. Onu kandırabilecek hiçbir şey yoktu. İşleri, yokluğunda da neredeyse varlığında olduğu kadar iyi ilerlerdi. Hep bizimle birlikteymiş gibi hissettirme kabiliyeti vardı. Bizi hep şaşırtarak yapardı bunu. Gizlice yapamadığı durumlarda, çalıştığımız yere nadiren saklanmadan yaklaşırdı. Her zaman bizi gafıl avlama niyetindeydi. Kurnazlığından dolayı ona “Yılan” lakabını takmıştık. Mısır tarlasında çalıştığımız zaman fark edilmemek için arada bir elleri ve dizleri üzerinde sürünür, sonra birdenbire, neredeyse aramıza geldiğinde ayağa kalkardı ve “Hey, hey! Hadi, hadi! Daha hızlı, daha hızlı!” diye bağırırdı. Baskın yapma yöntemi böyle olunca da, tek bir dakika bile durmak asla güvenli olmazdı. Geceleyin, bir hırsız gibi yaklaşırdı. Her zaman yolu düşmüş gibi görünürdü. Çift-

likteki her ağacın altında, her kütüğün arkasında, her çalının arasında ve her penceredeydi. Zaman zaman, yedi mil uzaklıktaki St. Michaels'e gidiyormuş gibi atına binerdi ama yarım saat içinde onu, tahta çitin köşesine kıvrılmış, kölelerin her hareketini izlerken görürdünüz. Bu yüzden atını, ormanlık alana bağlı bırakırdı. Üstelik bazen, yanımıza yaklaşır uzun bir yolculuğa çıkmak üzereymiş gibi emirler verirdi, sonra sırtını döner hazırlanmak için eve gidecekmiş gibi yapardı. Daha yolun yarısını gitmeden aniden geri döner, çitin kenarına ya da bir ağaç arkasına sürünerek gelir ve güneş batana kadar orada bizi izlerdi.

Bay Covey'nin en güçlü yanı, oyuna getirme kabiliyetiydi. Ömrünü, her türden düzenbazlığa ve bunları hayata geçirmeye adamıştı. Din ya da eğitim yoluyla sahip olduğu her şeyi bu kandırmaca huyuna uydurmuştu. Kendini Tanrı'yı aldatacak güçte sanıyor gibiydi. Sabahları kısa, akşamları da uzun bir dua ederdi ve tuhaf görülebileceği üzere, o anlarda ondan daha dindar bir adam yok gibiydi. Aile ibadeti her zaman ilahiyle başlardı, ancak kendisi oldukça kötü bir okuyucu olduğundan, genellikle ilahiye söyleme görevi bana düşerdi. İlahisini okurken başlamam için bana kafasıyla işaret ederdi. Dediğini bazen yapar, bazen yapmazdım. İtaatsizliğim çoğu zaman epey karışıklığa yol açardı. Kendisinin benden bağımsız olduğunu göstermek için harekete geçer ve oldukça ahenksiz bir şekilde ilahi boyunca bocalardı. Bu haleti ruhiye içinde sıradan birinden çok daha fazla dua ederdi. Zavallı adam! Aldatmacadaki başarısı ve yeteneği o kadar güçlüydü ki, kadın kölesini zinaya zorlamaktan suçlu olduğunun ileri sürülebileceği bir zamanda dahi, yüce Tanrı'nın sadık bir duacısı olduğuna ve dini inancı doğrultusunda zaman zaman kendini de kandırdığına gerçekten inanıyorum. Bu me-

selenin aslı şöyle: Bay Covey, varlıksız bir adamdı. Henüz yaşamının başlarındaydı ve sadece bir köle satın alabilmişti. Şok edici gerçek, Bay Covey'nin söylediği gibi, onu *üreyen bir hayvan* olarak satın almasıydı. Bu kadının adı Caroline'di. Bay Covey onu, St. Michaels'den yaklaşık altı mil uzaklıkta yaşayan Bay Thomas Lowe'dan almıştı. Yaklaşık yirmi yaşında, iri, güçlü kuvvetli bir kadındı. Henüz bir çocuk doğurmuştu ve tam da Bay Covey'nin istediği gibi biri olduğunu kanıtlamıştı. Onu satın aldıktan sonra, kendisiyle bir yıl birlikte yaşaması için Bay Samuel Harrison adında evli bir adam kiraladı; ve kadını her gece onunla birlikte olması için kilitledi! Sonuç, yıl sonunda çaresiz kadının ikiz doğurmasıydı. Bu sonuçtan dolayı Bay Covey, hem adamdan hem de zavallı kadından hayli memnun kalmış görünüyordu. Öyle sevinçliydi ki, loğusalığı sırasında Caroline için yaptıkları her şey, Bay Covey'nin kendi karısının loğusalığında yapılanlar kadar mükemmel ve zahmet vericiydi. Çocuklar, Covey'nin serveti için büyük bir ekonomik katkıydı.

Hayatımın herhangi bir döneminde, bana köleliğin en acı posası içirilmiş olsaydı, bu en çok, Bay Covey ile kaldığım ilk altı ay olurdu. Her türlü hava koşulunda çalıştırılırdık. Asla çalışamayacağımız kadar sıcak ya da soğuk olmazdı. Hiç bir zaman yağmur yağması, rüzgâr esmesi, dolu ya da kar yağması tarlada çalışamayacak kadar zorluk çıkaramazdı. İş, iş, iş! Gündüzün işi nadiren geceninkinden daha fazla olurdu. Ona göre, en uzun günler gereğinden fazla kısa, en kısa geceler ise çok uzundu. Oraya ilk gittiğimde idaresi oldukça zor biriydim ancak birkaç aylık bir disiplin beni uslandırdı. Bay Covey, beni yola getirmeyi başarmıştı. Bedenim, gönlüm ve ruhum terbiye edilmişti. Doğuştan gelen esnekliğim sıkıştırdı, zihnim zayıf düştü, okuma yeteneğim kayboldu, gözle-

rimdeki neşe saçan kıvılcım yok oldu ve köleliğin kasvetli karanlığı her yanıma sardı. İşte, bir yabaniye dönüştürülen bir insan!

Pazar günü tek boş günümdü. Onu da büyük bir ağaç altında, uyku ile uyanıklık arasında bir nevi tatsız bir sersemlik içinde geçirirdim. Ara sıra isyan ederdim, güçlü bir özgürlük parıltısı ruhumun içinden geçip ok gibi fırlar, bir an titreşip sonra aniden kaybolan cılız bir umut ışığına eşlik ederdi. Sonra yine, acınası halime kederlenerek olduğum yere çökerdim. Bazen de hem kendi canımı hem de Covey'ninkini almak için istek duyardım, fakat umutla korku karışımı bir duygu bana engel olurdu. Bu çiftlikte çektiklerim şu an, acımasız bir gerçeklikten çok bir rüya gibi geliyor bana.

Evimiz, yerkürenin yaşanabilir her bölgesinden gelen yelkenli gemileriyle engin koynu mütemadiyen bembeyaz olan, Chesapeake Körfezi'ne yakın bir mesafede bulunuyordu. En saf beyaza bürünmüş, özgür insanların nazarında pek latif olan bu güzel gemiler, benim için perişan halimin efkârıyla bana zulmeden, beni ürküten ve kefene girmiş çok sayıda hayaletten ibaretti. Çoğu zaman, yaz ayında bir pazar gününün derin sessizliği içinde, bu heybetli körfezin mağrur kıyılarında yapayalnız oturur, kederli bir gönül ve ağlamaklı gözlerle koca okyanusta hareket eden sayısız yelkenliyi izlerdim. Her seferinde görünüşleri beni güçlü bir etkiyle duygulandırırdı. Düşüncelerimi dile getirmeye çabalıydım ve orada kendi kaba saba tarzımla, Tanrı'nın dışında hiçbir dinleyici olmadan içimi dökerdim. Gemilerin dokunaklı kalabalığı karşısındaki hislerime dair bir apostrof açıyorum:

Karadaki bağlarınızdan kurtulur, özgür olurumuz; ben zincirlerime bağlıyım ve bir köleyim! Tatlı rüzgârın önünde

neşeyle ilerlersiniz ancak ben, ne yazık ki kanlı kırıbacın önünde duruyorum! Dünyanın çevresinde uçan, özgürlüğün çevik kanatlı meleklerisiniz, ben demirden kelepçelere mahkûmum! Ah, keşke özgür olsam! Ah, keşke heybetli güvertelerinizden birinde, koruyucu kanatlarınızın altında olsam! Yazık! Sizinle benim aramda çalkantılı denizler dalgalanıyor. Devam et, devam et. Ah, keşke ben de gidebilsem! Ama yüzebilir miyim! Keşke uçabilsem! Ah, neden bir hayvan gibi kullanılan bir adam olarak doğdum! Kıvançlı gemi uzaklaşıyor, karanlık bir mesafede saklanıyor. Ben, bu sonu gelmez köleliğin en hararetli cehennemine terk ediliyorum. Ah Tanrım, kurtar beni! Tanrım, koru beni! Bırak özgür olayım! Orada bir Tanrı var mı? Ben neden bir köleyim? Kaçacağım. Buna katlanmayacağım. Yakalan ya da kurtul, deneyeceğim. Humma kadar sıtmadan da ölmek var. Ancak kaybedecek sadece bir canım var. Burada kalarak ölmenin yanı sıra kaçarken öldürülmek de var. Ancak düşün, yüz mil doğruca kuzeye, sonra özgürüm! Deneyecek misin? Evet! Tanrı yardımcım olsun, deneyeceğim. Bir köle olarak yaşayıp, bir köle olarak ölemem. Su yolundan giderim. Hatta bu körfez beni özgürlüğe götürür. Buharlı gemiler, North Point'den kuzeydoğu yönünde seyrediyorlardı. Körfezin başına vardığımda ben de aynısını yaparım, kanomu akıntıya bırakırım ve Delaware üzerinden dosdoğru Pennsylvania'ya yürürüm. Oraya vardığımda bir geçiş iznine ihtiyacım olmaz, rahatsız edilmeden yolculuk yapabilirim. Yeter ki ilk fırsat ortaya çıksın; ne pahasına olursa olsun gideceğim. Bu süre zarfında, bu esarete katlanmaya çalışırım. Dünyadaki tek köle ben değilim. Neden kendime dert edeyim ki? Diğerlerinin dayandığı kadar dayanabilirim. Üstelik sadece bir çocuğum ve bütün çocuklar birinin sorumluluğu altındadır. Kölelik düzeni için

deki ıstırabım, ancak özgür olduğumda bana mutluluk getirebilir. Gelecek daha güzel bir gün var.

Böyle düşünür ve bir an için neredeyse deliliğe varan bir dürtüden sonra, kötü kaderime razı olarak, kendimle bu şekilde konuşurdum.

Vaziyetimin, Bay Covey'nin yanında kaldığım ilk altı ayının sonraki altı aydan çok daha kötü olduğunu az önce anlatmıştım. Bay Covey'nin bana karşı olan tavrının değişmesine sebep olan olay, mütevazı geçmişimde önemli bir yer teşkil eder. Anlattıklarımın bir insanın nasıl bir köle haline getirildiğini gördünüz, şimdi bir köleden nasıl bir insan yaratıldığını göreceksiniz. 1833 yılında Ağustos'un en sıcak günlerinden birinde, Bill Smith, William Hughes, Eli adında bir köle ve ben harman savuruyorduk. Hughes, fanın önünde savrulmuş buğdayı ayıklıyordu, Eli ters yüz ediyor, Smith gönderiyor, ben de buğdayı fana taşıyordum. Zekâdan çok güç gerektiren basit bir işti. Ancak böyle bir işe hiç alışık olmayan biri için çok zordu. O gün, yaklaşık saat üç gibi, tükendim, güçten düştüm. Şiddetli bir baş dönmesine eşlik eden feci bir baş ağrısına tutuldum. Kollarım, bacaklarım titredi. Önümüzdeki yığını gördükçe hiçbir surette mola veremeyeceğimizi anladığımdan metanetli olmaya çalıştım. Tahıl ile doldurma hunisini denk getirebildiğim kadar devam ettim. Daha fazla dayanamadığımda düştüm ve çok büyük bir yük altında ezilmişim gibi hissettim. Doğal olarak fan durdu, herkesin yapacak kendi işi vardı, hiç kimse diğerinin işini yapamazdı ve aynı anda kendisinininkine devam edemezdi.

Bay Covey evdeydi, buğday savurduğumuz yere bahçeden yürüyüş mesafesi yaklaşık doksan metreydi. Fanın durduğunu duyunca, hemen çıktı ve olduğumuz yere geldi. Ace-

leyle meselenin ne olduğunu sordu. Bill, hasta olduğumu ve fana buğday taşıyacak hiç kimse olmadığını söyledi. Bu süre içinde güneşten kaçıp ferahlamak umuduyla bahçenin etrafını çeviren çitin ve ahşap dikmenin yan tarafına doğru sürünmüştüm. Beklemeden nerede olduğumu sordu. Adamlardan biri söyledi. Yanıma geldi, bir süre bana baktıktan sonra tekrar, mesele nedir, diye sordu. Konuşacak gücü ancak bulduğumdan dilim döndüğü kadar anlattım. Bunun üstüne yan tarafıma şiddetli bir tekme savurdu ve ayağa kalkmamı söyledi. Öyle yapmaya çalıştım ama deneyince geri düştüm. Bana bir tekme daha attı ve tekrar ayağa kalkmamı söyledi. Tekrar denedim ve ayaklarım üzerinde durmayı başardım ancak fana takviye yaptığım fıçıyı almak için öne doğru eğilirken tekrar sendeledim ve düştüm. Bu vaziyette yerde yatarken Bay Covey, Hughes'un yarım kile ölçüyü ayırmak için kullandığı ceviz latayı kaldırdı ve onunla başıma okkalı bir darbe indirdi. Koca bir yara açıldığından kontrolsüzce kan boşaldı. Hal böyleyken tekrar ayağa kalkmamı söyledi. İtaat etmek için hiç çaba göstermedim ve o an, bırakayım elinden geleni ardına koymasın diye düşündüm. Darbeyi yedikten kısa bir süre sonra, başım iyileşmeye başladı. Artık Bay Covey beni kaderime terk etmişti. O gün, ilk kez şikâyet etmek ve korumasını istemek için efendime gitmeye karar verdim. Bunu yapmak için o öğleden sonra yedi mil yürümek zorundaydım. Bu da, o koşullar altında neredeyse imkânsız bir teşebbüstü. Geçirdiğim şiddetli bulantı nöbetinin yanında aldığım darbelerden ve tekmelerden o kadar etkilenmişim ki, hiç takatim kalmamıştı. Buna rağmen, Covey aksi yöne doğru şöyle bir bakarken fırsat kolladım ve St. Michaels'e doğru fırladım. Covey beni fark ettiğinde, ormanlık alana doğru epey bir mesafe kat etmeyi başarmıştım, geri gelmezsem yapacağı şeyle

ilgili tehdit ederek döneyim diye arkamdan seslendi. Ne bağrışlarını ne de tehditlerini umursadım ve dermansız hâlimin elverdiği kadar hızlı bir şekilde ormana doğru ilerledim. Yoldan devam edersem arkamdan gelip bana yetişebilir düşüncesiyle ormanın içinden yürüdüm. Yerim tespit edilmesin diye yoldan yeteri kadar uzak, yolumu kaybetmemek için de yola yeterince yakın durdum. Azalan gücüm beni yeniden yüzüstü bıraktığında çok uzaklaşmamıştım. Daha ileri gideмедim. Düştüm ve uzun bir süre öyle kaldım. Başımdaki yaradan hala kan sızıyordu. Bir ara kan kaybından öleceğimi sandım. Akan kan, yarayı kapatacak bir şekilde saçımı keçeleştirmeseydi zaten öyle olurdu diye düşünüyorum. Yaklaşık kırk beş dakika orada uzandıktan sonra yeniden cesaretimi topladım ve yola koyuldum. Yalınayak ve şapkasız bir şekilde bataklıklardan, dikenli çalılardan geçerek ve neredeyse her adımda ayaklarımı yırtarak devam ettim. Yaklaşık beş saat süren aşağı yukarı yedi millik bir yolculuktan sonra efendinin ambarına vardım. O arada, demirden bir kalbi olmayan herhangi birini duygulandırmaya yetecek bir haldeydim. Başımdan ayaklarıma kadar kana bulanmıştım. Saçım toz toprak ve kandan tamamen topak topak olmuştu, kanlı gömleğim kaskatıydı. Bacaklarım ve ayaklarım, yabani çalıların, dikenli bitkilerin olduğu yerlerde yırtılmış, keza kan içinde kalmıştı. Sanırım vahşi hayvanların ininden kaçan ve onları güç bela atlatan biri gibi görünüyordum. Bu vaziyette efendimin karşısına çıktım ve uysalca beni koruma yetkisini kullanarak müdahale etmesi için ona yalvardım. Becerebildiğim kadar bütün detayları anlattım. Öyle görünüyordu ki konuşurken zaman zaman onu duygulandırmıştım. Sonra bir sağa bir sola yürüdü ve bunu hak ettiğimi düşündüğünü söyleyerek Covey'i haklı göstermeye çalıştı. Ne istiyorsun, diye

sordu. Ona, yeni bir yere geçmeme izin vermesini, yeniden Bay Covey ile birlikte yaşamının kesinlikle ölmek demek olduğunu, hiç kuşkusuz beni öldüreceğini ve bunun için tüm imkânlara sahip olduğunu söyledim. Efendi Thomas, Bay Covey'nin beni öldürme tehlikesinin olduğunu düşündüğüm için benimle dalga geçti ve Bay Covey'i tanıdığını, iyi bir adam olduğunu, beni ondan geri almayı düşünmediğini, öyle yaptığı takdirde bütün bir yılın kazancını heba edeceğini, bir yıllığına Bay Covey'e ait olduğumu, ne olursa olsun ona geri dönmek zorunda olduğumu ve daha fazla saçmalıkla onu rahatsız etmemem gerektiğini yoksa bizzat kendisinin yakama yapışacağını söyledi. Bana bu şekilde gözdağı verdikten sonra, o gece St. Michaels'de kalabileceğimi (epey geç olduğundan) söyleyerek bana anlık bir keyif bahşetmiş oldu. Fakat sabah erkenden Bay Covey'e geri dönmek zorunda olduğumu, eğer dönmezsem beni eline geçireceğini belirtti ki bu da beni kırbaçlayacağı anlamına geliyordu. Emirlerine uygun olarak bütün gece kaldım, sabah (cumartesi sabahı), bedenlen bitkin, ruhen yıkılmış durumda, Bay Covey'nin yanına gitmek üzere yola çıktım. O gece ne akşam yemeği yedim ne de sabah kahvaltı ettim. Saat dokuz gibi oraya vardım. Bayan Kemp'in tarlalarını bizimkilerden ayıran çitin üzerinden geçer geçmez sığır derisinden kırbaçıyla bana bir kırbaç cezası daha verecek olan Covey'den daha hızlı koşarak kurtuldum. Bana yetişmeden mısır tarlasına varmayı başardım. Mısırlar çok yüksek olduğundan bana saklanma imkânı verdi. Çok kızgın görünüyordu ve uzun bir süre beni aradı. Davranışımın hiçbir şekilde izahı mümkün değildi. Sanırım, bir şeyler yemek için eve gelmek zorunda kalacağımı düşünerek sonunda kovalamayı bıraktı. Beni arayarak kendini daha fazla sıkıntıya sokmadı. Önümdeki seçeneklere baktıktan sonra

-eve gidip ölümüne kırbaçlanmak ya da ormanda kalıp açlıktan ölmek- günün çoğunu ormanda geçirdim. O gece, az çok tanıdığım bir köle olan Sandy Jenkins'le karşılaştım. Sandy'nin, Bay Covey'nin çiftliğinden yaklaşık dört mil uzaklıkta yaşayan özgür bir karısı vardı. Cumartesi olduğundan onu görmeye gidiyordu. Ona olayları anlattım ve büyük bir nezaketle beni evine davet etti. Onunla birlikte eve gittim, bu meselenin üzerinde konuştuk ve izlemem gereken hangi yolun benim için en iyisi olacağına dair tavsiyesini aldım. Sandy'nin deneyimli bir rehber olduğunu fark ettim. Büyük bir ciddiyetle Covey'e geri dönmek zorunda olduğumu ama dönmeden önce, onunla birlikte ormanın bir yerinde özel bir *kökün* yetiştiği yere gitmem gerektiğini söyledi. Eğer bu kökten bir miktar alıp, onu *her zaman sağ yanımda* taşırsam, bu durum, Bay Covey'nin ya da herhangi bir beyaz adamın beni kırbaçlamasını imkânsız kılacaktı. Kendisinin yıllardır yanında taşıdığını, o zamandan beri tek bir darbe almadığını ve yanında taşıdığı sürece böyle bir şey beklemediğini anlattı. Onun söylediği gibi, cebimde bir kök taşımanın böyle bir etkisi olacağı fikrini ilk başta reddettim ve onu almak niyetinde değildim. Ancak Sandy, işe yaramadığı takdirde hiçbir zararının dokunmayacağını söyleyerek büyük bir samimiyetle bunun gerekli olduğunda ısrar etti. En sonunda onu memnun etmek için talimatları doğrultusunda kökü aldım ve sağ yanıma koydum. Bu olay Pazar sabahıydı. Hemen eve doğru yola çıktım ve bahçe kapısından içeri girerken, dini toplantısına gitmek üzere olan Bay Covey ile karşılaştım. Benimle oldukça yumuşak konuştu, yakındaki bir araziden bu tarafa doğru domuzları sürmemi emretti ve kiliseye doğru ilerledi. O anda Bay Covey'nin bu beklenmeyen davranışı, Sandy'nin bana verdiği *kökte* kesinlikle bir şey olduğunu düşünmeme

yol açtı. Ayrıca pazardan başka herhangi bir gün olmuş olsaydı, bu davranışı kökün etkisinden başka bir nedene bağlayamazdım. Öyle olunca, kökün ilk başta yanıma alırken olmasını beklediğimden daha fazla bir şey olduğuna yarı yarıya ikna oldum. Pazartesi sabahına kadar her şey rast gitti. Sabah, kökün fazileti tam olarak test edildi. Gün ışımadan çok önce atları yemlemek, tımar etmek ve ovalamak üzere uyandırıldım. Denileni yaptım ve itaat ettiğime memnundum. Ancak bu işle meşgul olduğum sırada, samanlıktan uzun yaprakları aşağı atarken Bay Covey, uzun bir urganla ahıra girdi ve samanlığın nispeten dışında bulunduğum anda bacaklarımdan yakaladı, beni bağlamak üzereydi ki ne yapmaya çalıştığını fark eder etmez aniden bir hamle yaptım ve o bacaklarımı tutarken ben hamle yapınca ahırın zeminine sere serpe uzandım. O an, beni tuzağa düşürmeyi tasarlıyor gibiydi ve istediği şeyi yapabiliirdi ama tam o sırada -nereden geldiğini bilmediğim bir cesaretle- mücadele etmeye karar verdim ve bu kararlılığımı eylemime uydurarak Covey'i boğazından sıkıca yakaladım. Bunu yaparken de ayağa kalktım. Bana sınıksız tutundu, ben de ona. Karşı koyuşum öylesine beklenmedik bir şeydi ki Covey, tamamen şaşkına dönmüş görünüyordu. Bir yaprak gibi titredi. Bu bana güven verdi ve parmaklarımdan ucuyla sıkıttığım yeri kanatarak hoyrat bir şekilde tuttum onu. Hemen Hughes'u yardıma çağırdı. Hughes geldi ve Covey beni tutarken, o da sağ elimi bağlamaya çalıştı. Bunu yapmaya çalışırken bir fırsat kolladım ve kaburgasının altına yakın bir yere güçlü bir tekme savurdum. Bu tekme Hughes'u o kadar çok rahatsız etti ki beni, Bay Covey'nin ellerine bıraktı. Tekmenin sadece Hughes'u değil aynı zamanda Covey'i de güçten düşüren bir etkisi oldu. Acıyla eğilen Hughes'u görünce, Covey cesaretini kaybetti. Direnişimi

inatla sürdürmek isteyip istemediğimi sordu. Ne pahasına olursa olsun sürdüreceğimi, altı aydır beni bir hayvan gibi kullandığını ve daha fazla bu şekilde kullanılmak niyetinde olmadığını söyledim. Bunun üzerine, beni ahır kapısının tam dışında duran bir sopaya doğru sürüklemeye çabaladı. Beni yere sermek istiyordu. Yalnız tam sopayı almak için öne doğru eğildiği anda her iki elimle yakasına yapıştım ve ani bir hamleyle onu yere devirdim. O arada Bill geldi. Covey ondan yardım etmesini istedi. Bill, ne istediğini sordu. Covey, “Yakala onu, yakala onu!” diye seslendi. Bill, efendisinin onu çalışmak için kiraya verdiğini ve beni kırbaçlamasına yardım etmeyeceğini söyledi. Böylece savaşıma kendimiz son verelim diye beni ve Covey’i bıraktı. Neredeyse iki saat orada kaldık. En nihayetinde Covey, hızlı hızlı üfleyip puflayarak, karşı koymasaydım bunun yarısı kadar bile kırbaçlamamış olacağını söyleyip, beni bıraktı. Gerçek şu ki, beni hiç kırbaçlamamıştı. Pazarlığın sonunda en zararlı çıkmanın o olduğunu düşündüm çünkü zerre kanımı akıtmamıştı ama ben onunkini akıtmıştım. Bay Covey’le geçirdiğim bu altı ayın sonrasında hiçbir şekilde bana öfkeyle zarar vermedi. Ara sıra beni bir daha eline geçirmek istemediğini söyledi. “Hayır,” düşündüm de “öncekinden daha kötü yenilgiye uğrayacağından buna gerek yok,” derdi.

Bay Covey ile aramızdaki bu kavga, köle olarak hayatımda bir dönüm noktası oldu. Sönmekte olan özgürlük ateşini yeniden alevlendirdi ve içimde var olan cesareti yeniden canlandırdı. Yok olup giden özgüvenim geri geldi ve özgür olma azmiyle bana yeniden ilham verdi. Bu zaferin verdiği memnuniyet, sonucu her ne olursa olsun -hatta ölüm bile büyük bir telafiydi. Sadece köleliğin kana susamış otoritesini kendi eliyle yaka paça defeden biri, hissettiğim derin mem-

nuniyeti anlayabilir. Daha önce hiç hissetmediğim gibi hissettmiştim. Kölelik mezarından özgürlük cennetine şanlı bir dirilişti. Uzun zamandır zulüm gören ruhum isyan etmiş, cesaretsizlim yok olup gitmişti, yerini cüretkâr bir meydan okumaya bırakmıştı ve o an, usulen ne kadar uzun bir süre köle olarak kalsam da, gerçekte bir köle olduğum devrin son- suza kadar kapanmış olduğu kanısına vardım. Şu da bilinmelidir ki; kırbaçlayarak amacına ulaşmayı bekleyen beyaz adamın, bunun için beni öldürmek zorunda kalmasından da hiç tereddüt etmedim.

O günden sonra dört yıl daha, bir köle olarak kalmama rağmen, dürüstçe bir daha kırbaçlanmadığım söylenebilir. Birkaç kez kavga ettim ama hiç kırbaçlanmadım.

Bay Covey'nin, hemen o anda polis zoruyla beni kırbaçlama direğine göndermemesi ve kendimi savunurken beyaz bir adama el kaldırmak suçundan belli aralıklarla kırbaç cezası vermemesinin nedeni uzun bir süre aklımı kurcaladı. Şu an düşünebildiğim tek açıklama beni tam anlamıyla tatmin etmese de şöyle açıklayabilirim: Bay Covey, birinci sınıf bir çiftlik kâhyası ve zenci-terbiyecisi olarak sahip olduğu sınırsız ünden memnundu. Onun için son derece büyük bir önemi vardı. Halka açık bir kırbaçlanma direğine beni göndermiş olsaydı, -yaklaşık on altı yaşlarında bir oğlan çocuğu- ünü tehlikeye girerdi ve onu kaybederdi. Dolayısıyla, ününü korumak adına cezasız kalmama göz yumdu.

Bay Edward Covey'e karşı fiili hizmetimin süresi, 1833 yılında, bir Noel günü doldu. Noel ile Yılbaşı arasındaki günler, tatil günleri sayıldığından, çiftlik hayvanlarına göz kulak olmak ve onları yemlemekten başka herhangi bir hizmette bulunmamız gerekmezdi. Efendilerimizin lütfuyla bu süreyi

kendimize ait bir zaman dilimi olarak görürdük, dolayısıyla hoşumuza gittiği gibi kullanır ya da heba ederdik. Aramızda aileleri uzakta olanlara, tam altı günü aileleriyle geçirmeleri için izin verilirdi. Ne var ki bu süre çeşitli şekillerde geçip giderdi. Ağırbaşlı, ılımlı, akıllı başında ve çalışkan olanlarımız; süpürge, paspas, hamut ve sepet yapmakla meşgul olurdu. Diğerlerimiz zamanını; keseli sıçan, tavşan ve rakun avlamakla geçirirdi. Çok daha büyük bir bölümümüz de; top oynama, güreş, koşu, ıvır zıvır, dans etme, viski içme gibi eğlencelere ve sporlara kaptırırdı kendini. Bu sonuncu zaman geçirme yöntemi, büyük bir farkla efendilerimizin düşüncelerine en uygun olanıydı. Tatil günlerinde çalışan bir köle, efendilerimiz tarafından, kendilerine pek layık olmayan biri olarak görülürdü. Ona, efendisinin lütfunu reddeden biri gözüyle bakılırdı. Noel'de sarhoş olmamak utanç vericiydi ve Noel'in başından sonuna dek kendisine yetecek kadar viski almak için gerekli olan geliri yıl boyunca temin etmemiş olan birine, doğrusunu söylemek gerekirse bir aylak gözüyle bakılırdı.

Bu tatil günlerinin köleler üzerindeki etkisinden anladığım kadarıyla; bu günlerin, başkaldırı ruhunu kontrol altında tutmak için köle sahiplerinin elindeki en etkili araçlardan biri olduğuna inanıyorum. Köle sahipleri bu uygulamayı birdenbire kaldıracak olsa, köleler arasında anında bir isyana yol açacağından en ufak bir şüphem olmazdı. Bu günler, esir edilmiş insanların isyankar ruhunu yok edecek; ruhunu alıp götürecek; ruhunun üstesinden gelecek iletkenler ya da emniyet vanaları olarak iş görürlerdi. Onların sayesinde köleler başa çıkılmaz bir çaresizliğe mahkum edilirdi. Bu iletkenlerin işleyişine mani olmax işleyişini engelleme ya da onları kaldırma cesaretini gösterdiği gün köle sahibinin vay haline!

Böyle bir olayda, aralarından çıkacak olan liderin en korkunç depremden çok daha heybetli, korkutucu, dehşet verici olacağını köle sahibine hatırlatırım.

Tatil günleri, büyük bir aldatmaca, yalan ve kölelik düzeninin acımasızlığının tamamlayıcı parçasıdır. Köle sahiplerinin sözde cömertliği sayesinde yerleşik hale gelmiş bir gelenek olduğunu, ancak bu geleneğin, zulme uğrayan köleler üzerinde işlenen en büyük günahlardan biri ve bencilliğin mahsulü olduğunu söylemek zorundayım. Aslında efendiler tatil sırasında kendi işlerini görmek istemediklerinden bu süreyi kölelere vermek istemezler, ancak onları bu tatilden mahrum ettikleri takdirde bunun tehlikeli olacağını da bilirler. Bu durumdan anlaşılacağı üzere, efendiler, kölelerinin tatil günlerini başından sonuna dek sadece onları memnun edecek şekilde geçirmelerini isterler. Amaçlarının, kölelerini aşırılığın en sıkı derinliğine daldırarak onları özgürlükten bezdirmek olduğu görünüyor. Örnek vermek gerekirse, efendiler, kölenin sadece kendi isteğiyle içmesini değil aynı zamanda onu sarhoş edecek çeşitli yöntemleri kullanmasını da görmek ister. Birinci yöntem, sarhoş olmadan en fazla viskiyi içebilen köleler üzerine bahse girmek ve bu şekilde tüm kalabalığın aşırı içki tüketmesini sağlamak. Bu sayede köle, değerli özgürlüğü talep ettiğinde, onun cehaletinin farkında olan kurnaz köle sahibi, ustaca özgürlük adıyla yaftaladığı, tehlikeli dozda aşırılıkla onu aldatmış olur. Çoğumuz içki içerdik ve sonuç, tam da beklenen şeydi: Birçoğumuz özgürlük ve kölelik arasında bir seçim yapmanın önemsiz olduğunu düşünmeye başladık. Ayrıca, içkiye olduğu kadar insana da köle olduğumuzu adamakıllı hissediyorduk. Böylece tatil sona erdiğinde, sürdüğümüz sefahatin pisliğinden ayağa kalkıp sendelerdik, sonra uzun bir soluk alıp -efendimizin, bize

özgürlük diye yutturduğu bir inanç yüzünden- köleliğin kol-
larına geri dönmekten oldukça memnun hissederek tarlaya
giderdik.

Bu yaklaşım biçiminin, insanlık dışı ve hilekâr olan tüm
kölelik düzeninin bir parçası olduğunu söylemiştim. Öyledir
de; köleyi özgürlükten bezdirmek için kullanılan yöntem,
ondan sadece zarar görmesini sağlamak yoluyla diğer şeyler
için de uygulanır. Örneğin; bir köle şeker pekmezini çok se-
ver ve biraz çalarsa, bu durumda efendisi kasabaya gider ve
büyük bir miktar pekmez satın alır, geri döner, kırbacını eline
alır ve köleye yemesini emreder, ta ki zavallı adam pekmezin
bahsi bile geçtiğinde midesi bulanana kadar. Bazen aynı yön-
tem, kölelerin her zamanki ödeneklerinden daha fazla yiye-
cek istemekten kaçınmalarını sağlamak için uygulanır. Bir
köle ödeneğini hızlıca gözden geçirir ve daha fazlası için
başvuruda bulunursa, efendisi çileden çıkar, ancak onu yiye-
ceksiz göndermeye razı olmadığından gerekli olandan daha
fazlasını verir ve belirli bir süre içinde onu bitirmesi için zor-
lar. Sonra bitiremediğinden yakınırsa ne açlıktan ne de tok-
luktan memnun olmadığı söylenir ve müşkülpesent olmaktan
dolayı kırbaçlanır! Kendi gözlemlerimden çekip çıkardığım,
bunun gibi aynı presibe dayanan böyle çok örnek biliyorum,
ancak gösterdiğim örneklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.
Bu uygulama oldukça yaygın kullanılanlardan biridir.

Bay Covey'den 1 Ocak 1834'de ayrıldım ve St. Mic-
haels'den yaklaşık üç mil uzakta oturan, Bay William Free-
land ile yaşamaya başladım. Çok geçmeden Bay Freeland'in,
Bay Covey'den çok farklı bir adam olduğunu anladım. Zen-
gin olmasa da, eğitilmiş, güneyli bir centilmen olduğu söyle-
nirdi. Daha önce belirttiğim gibi, Bay Covey, iyi yetişmiş bir
zenci-terbiyecisi ve köle-nezaretçisiydi. Bay Freeland'in (kö-

le sahibi olmasına rağmen) insan doğasına, onura karşı hürmeti, adalete epey saygısı var gibiydi. Bay Covey ise buna benzer tüm duyarlılıklara karşı ilgisiz görünürdü. Bay Freeland, hırs ve aksilik gibi köle sahiplerine özgü kusurların çoğuna sahipti, ancak Bay Covey'nin de daimi olarak müptelası olduğu küçük düşürücü zaatlardan ziyadesiyle uzak olduğunu söyleyerek hakkını teslim etmek zorundayım. İçten ve açık sözlü biriydi ve biz her zaman onu nerede bulacağımızı bilirdik. Covey ise çok açıkgöz bir düzenbazdı ve yalnızca onun kurnazca tasarlanmış aldatmacalarını ortaya çıkaracak kadar yetenekli olduğunuzda hileleri anlaşılabilirdi. Yeni efendimle ilgili fark ettiğim bir diğer şey de, hiç gösterişini yapmadığı ya da öne sürmediği dindarlıktı ve bana kalırsa bu, gerçekten büyük bir avantajdı. Güneydeki dinin, en korkunç suçları örten kılıf; en berbat zulümlerin aklayıcısı; en menfur sahtekarlıkların kutsayıcısı ve köle sahiplerinin, en karanlık, en iğrenç, en bariz ve en şeytani eylemlerine, en güçlü korumayı sağlayan gizli bir sığınak olduğunu hiç tereddütsüz iddia ediyorum. Kölelik zincirlerine yeniden mahkum edilecek olsam, esaretin yanında, dindar bir efendinin kölesi olmayı, başıma gelebilecek en büyük felaket olarak görürdüm. Şimdiye kadar karşılaştığım tüm köle sahipleri arasında en kötülerini dindar olanlarıydı. Onların her zaman diğerlerinden daha cimri, en rezil, daha zalim ve daha korkak olduğunu düşünmüşümdür. Beni en çok mutsuz eden şey sadece dindar bir köle sahibine ait olmak değil, aynı zamanda böyle bağınaz kimselerden oluşan bir çevrede yaşamaktı. Bay Freeland, Rahip Daniel Weeden'e çok yakın yaşıyordu, Rahip Rigby Hopkins ile aynı semtteydi. İkisi de Reformist Metodist Kilise'nin üyeleri ve vaizleriydi. Bay Weeden'ın, diğer kölelerinin yanında, adını unuttuğum bir kadın kölesi vardı.

Kadının sırtı, bu merhametsiz, *dindar* alçağın kırbacının açtığı yaralardan hiç abartısız haftalarca kurtulamazdı. Kendine yardımcılar tutardı. İyi huylu da olsanız haylaz da olsanız, temel ilkesi şuydu; *bir köleyi arada bir kırbaçlamak, ona sahibinin otoritesini hatırlatmak açısından bir efendinin görevidir*. Düşüncesi böyle olduğundan, yöntemi de böyleydi.

Bay Hopkins, Bay Weeden'dan daha da kötüydü. Başlıca övünç kaynağı, köleleri yola getirme yeteneğiydi. Yönetiminin başkalarından farklı olan özelliği, köleleri hak etmeden önce kırbaçlamaktı. Her pazartesi sabahı, köleleri arasında kırbaçlayacak bir ya da daha fazla kölesi daima olurdu. Bunu korkularını uyarmak ve paçayı sıyıranların içine de korku salmak için yapardı. Amacı, daha büyük suçları engellemek için en küçük kusurlar yüzünden kırbaç cezası vermektir. Bay Hopkins, bir köleyi kırbaçlamak için daima bir bahane bulabilirdi. Bir köle sahibinin bir köleyi kırbaçlamasına bahane yaratacak şeyler bulabilmesinin, ne müthiş bir rahatlık olduğunu görmek, kölelik düzenine alışkın olmayan birini hayrete düşürür. Sadece bir bakış, bir söz ya da hareket -bir hata, bir kaza ya da güçten düşme- bir kölenin herhangi bir zamanda kırbaçlanabilmesi için yeterli nedenlerdir. Bir köle memnuniyetsiz mi görünüyor? İçinde şeytan olduğu ve çekip çıkarılması gerektiği söylenir. Efendisiyle yüksek sesle mi konuşuyor? O halde fazla kibirli olduğundan fiyakasının bozulması gerekir. Beyaz biri yaklaşırken şapkasını çıkarmayı mı unutuyor? Öyleyse saygısız biri ve bu yüzden kırbaçlanmalıdır. İtham edildiğinde, davranışını hep haklı çıkarmaya mı çalışıyor? O zaman küstahlık ettiği için suçludur -bir kölenin suçlanabileceği en büyük kabahatlerden biri. Yapması gerekenleri, sürekli efendisinin gösterdiğinden farklı bir biçimde yapmaya mı cüret ediyor? Cidden arsız biri ve ken-

dini bir şey sanıyor, ona haddini bildirmek için kırbaç cezasından aşağısı kurtarmayacaktır. Toprağı sürerken sabanı mı kırdı ya da çapalarken çapayı mı? Bunu dikkatsizliğine borçlu, bu yüzden bir köle her fırsatta kırbaçlanmalıdır. Bay Hopkins, kırbaç kullanmayı daima haklı gösterecek bu tip şeyler bulabilirdi ve böyle fırsatları da pek kaçırmazdı. Tüm bölgede, Rahip Bay Hopkins'le yaşamaktansa, kendi evlerine aldıkları kölelerle birlikte yaşamayı tercih etmeyecek tek bir adam yoktu. Yine de herhangi bir yerde, köle çalıştıran bu aynı saygıdeğer Rahip Rigby Hopkins'den daha fazla din mensuplarını yücelten ya da dini toplantılarda daha etkin olan; dindar sınıfa, dostluk yemeklerine, ibadete ve vaaz toplantılarına karşı daha özenli olan ya da ailesi içinde dinine daha sadık; günün ilk ve son ibadetini daha yüksek sesle ve daha uzun süre yapan biri yoktu.

Ancak Bay Freeland'e ve onun hizmetindeyken yaşadığım deneyime dönecek olursak, Bay Covey gibi bize yeterince yemek verirdi fakat ondan farklı olarak, yemeklerimizi almaya yetecek kadar zaman da verirdi. Bizi çok yoğun çalıştırdı ancak daima gün doğumu ve gün batımı arasında. Yapılacak çok fazla iş buyururdu lakin işe yarayacak sağlam aletler verirdi. Komşularınıninkiyle kıyaslandığında geniş bir çiftliği vardı ve işletmek için yeterli sayıda işçi de çalıştırdı. Hizmetindeyken gördüğüm muamele, Bay Edward Covey'nin boyunduruğu altındayken yaşadıklarım ile kıyaslandığında cennetlikti.

Bay Freeland'in kendisine ait sadece iki kölesi vardı. İsimleri Henry Harris ve John Harris'di. İşçilerinin geri kala-

nı kiralıktı. Bunların içinde ben, Sandy Jenkins¹¹ ve Handy Caldwell de vardı. Henry ile John oldukça zekiydiler ve ben orada çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra, içlerinde, okuma öğrenmeye dair güçlü bir istek uyandırmayı başardım. Çok geçmeden bu istek, diğerlerine de yayıldı. Hemen birkaç eski heceleme kitabı buldular, ancak benim bir pazar okulu düzenlemem gerekiyordu, yoksa hiçbir şey yeterli olmayacaktı. Kabul ettim ve buna uygun olarak pazar günlerimi, sevgili köle dostlarıma okumayı öğretmeye ayırdım. Başladığımızda hiçbiri harfleri bilmiyordu. Civardaki çiftliklerden gelen kölelerin bazıları neler olduğunu anladılar ve okumayı öğrenmek için bu küçük fırsattan kendileri de faydalandılar. Gelenlerin hepsinin içinde bununla ilgili küçük de olsa bir gösteriş merakı vardı. Bizlerin, entelektüel, iyi ahlaklı, sorumlu insanlar gibi davranmamızı görmektense küçük düşürücü eğlencelerle meşgul olmamızı daha çok tercih ettiklerinden; pazar gününü, güreşerek, boks yaparak, viski içerek geçirmek yerine Tanrı'nın emirlerini nasıl okuyacağımızı öğrenmeye çalıştığımız gerçeğini, St. Michaels'deki dindar efendilerimizin bilmemesi gerekiyordu. Her ikisi de sınıf lideri olan Sayın Wright Fairbanks ve Sayın Garrison West'in, başkalarıyla da bağlantılı olarak -kendilerine Hristiyan diyenler! Yüce İsa'nın mütevazı takipçileri!- St. Michaels'de kıymetli, küçük pazar okulumuzu dağıttığı, taş ve sopalarla

¹¹ Jenkins, Bay Covey tarafından kırbaçlanmamı engellemek amacıyla bana bitki kökü veren adam. "Açıkgöz biri." Çoğu zaman Covey ile olan kavga hakkında konuşurduk ve bunu yapabildiğimiz kadar sık yapardık. Başarımın, bana verdiği köklerin sonucu olduğunu iddia ederdi. Bu batıl inanç, eğitimsiz köleler arasında oldukça yaygındır. Bir köle, ölümü bir dalavereye mal edilmeden ölmez.

üzerimize yürüdüğü zalim tavrı hatırlamak, kanıma dokunuyor. Burada konudan tekrar uzaklaşacağım.

Pazar okulumu özgür, siyah bir adamın evine taşıdım. Bilinmelidir ki, okul düzenleme suçu on yıl önce işlenmiş olmasına rağmen, kendisine fazlasıyla sıkıntı verebileceğinden ismini söylemeyi mantıksız buluyorum. O zamanlar, büyük bir hevesle öğrenmeyi isteyen, iyi huylu kırktan fazla öğrencim vardı. Çoğunluğu kadın ve erkeklerden oluşan her yaştan öğrenci. Bu pazar günlerini tarifi mümkün olmayan bir memnuniyetle anımsıyorum. Ruhuma iyi gelen harika günlerdi. Sevgili köle dostlarıma ders verme işi, şimdiye kadar mutluluğuna eriştiğim en kıymetli uğraştı. Birbirimizi seviyorduk, günün sonunda onlardan ayrılmak, aslında dayanılmaz bir kederdi. Bu değerli insanların, halen kölelik hapishanesinde kapalı tutulduğunu düşündüğüm zaman, duygularıma yenik düşüyorum ve şu soruyu sormak zorunda hissediyorum; *Evreni adil bir Tanrı mı yönetiyor? Üstelik zalimlerin cezaya çarptırmak ve yağmacının elinden heba edileni kurtarmak için değilse, Tanrı sağ elindeki gök gürültüsünü ne için tutuyor?* Bu kıymetli insanlar, ne popüler olduğu için pazar okuluna geldiler ne de ben, bu işle meşgul olmak muhtemelen olduğu için onlara ders verdim. Okulda geçirdikleri her an yakalanıp, otuz dokuz kırbaça yeme ihtimalleri vardı. Öğrenmek istedikleri için geldiler. Zihinleri, zalim efendileri tarafından açlığa terk edilmişti. Zihinsel bir karanlığa hapsedilmişlerdi. Irkımın yaşadığı koşulları iyileştirmeye yönelik bir şey yapıyor olmak gönlüme sevinç verdiği için onlara ders verdim. Bay Freeland ile birlikte yaşadığım neredeyse bütün bir yıl pazar okulumu devam ettirdim ve okulun yanı sıra, kış boyunca haftada üç akşamı, kölelere evde ders vermeye ayırdım. Pazar okuluna gelenlerden birkaçının okuma-

yı öğrendiğini ve benim aracılığımla en azından birinin şu an özgür olduğunu bilmek bana mutluluk veriyor.

O yıl su gibi geçip gitti. Ondan önceki yılın sadece yarısı gibi geldi ve yılı tek bir darbe almadan geçirdim. *Kendimin efendisi olana kadar*, Bay Freeland'a sahip olduğum en iyi efendi olma onurunu veriyorum. Şu da var ki; yılı kolaylıkla geçirmemi biraz da köle dostlarımla arkadaşlığına borçluydum. Asil insanlardı. Sevgi dolu kalpleri vardı, aynı zamanda cesur yürekliydiler. Birbirimize bağlıydık ve kenetlenmiştik. O zamandan beri karşılaştığım herhangi birinden daha güçlü bir sevgiyle bağlıydım onlara. Kimi zaman biz kölelerin, birbirimizi sevmediğimiz ve birbirimize güvenmediğimiz söylenir. Bu iddiaya cevaben, bir toplum içinde herhangi birini, köle dostlarımdan, özellikle de Bay Freeland'ın çiftliğinde birlikte yaşadığım dostlarımdan daha çok sevmediğimi ya da hiç kimseye onlardan daha fazla güvenmediğimi söyleyebilirim. Birbirimiz için canımızı verirdik. Önemli ya da önemsiz hiçbir şeyi birbirimize danışmadan yapmazdık. Asla tek başımıza hareket etmezdik. Yaradılışımız ve mizacımız bir yana, köle olarak bulunduğumuz koşullardan ister istemez maruz kaldığımız ortak sıkıntılarıımıza kadar bir bütündük.

Bay Freeland, 1834 yılının sonunda, 1835 yılı için beni efendimden bir kez daha kiraladı. Ancak o güne dek, *Freeland*¹² ile olduğu kadar *özgür bir toprakta* yaşama isteği de uyanmıştı, bu nedenle onunla ya da başka bir köle sahibiyle yaşamaktan artık memnun değildim. Yılın başlamasıyla birlikte, şu ya da bu şekilde kaderimi belirleyecek son bir mücadeleye kendimi hazırladım. Eğilimim gittikçe yükseliyor-

¹² Freeland: Bağımsız, özgür toprak-ülke. (ç.n.)

du. Süratle çocukluktan uzaklaşıyordum, yıllar geçmişti ve ben hâlâ bir köleydim. Bu düşünceler beni kışkırtıyordu; bir şey yapmalıyım. Bu sebeple özgürlüğümü garantilemek için 1835 yılı, kendi adıma bir çaba göstermeksizin geçip gitmemeliydi. Ancak bu kararımı tek başına uygulamaya razı değildim. Köle dostlarım benim için değerliydi. İnsana yaşama gücü veren bu kararıma onları da ortak etmeyi çok istiyordum. Bunun için ilk olarak, büyük bir dikkatle, sahip oldukları koşullara ilişkin duygularını ve düşüncelerini anlamaya ve zihinlerine özgürlük fikrini aşılamaaya çalıştım. Kaçışımız için araçlar ve yollar bulmaya yöneldim, bu arada uygun olan her fırsatta, kölelik düzeninin acımasızlığı ve büyük aldatmacasının akıllarında iyice yer etmesi için uğraş verdim. İlk önce Henry'e gittim, sonra John'a, daha sonra da diğerlerine. Hepsinin iyi kalpli, asil ruhlu insanlar olduğunu farketmiştim. Akla yatkın bir plan önerildiği takdirde, dinlemeye ve harekete geçmeye hazırlardı. Bu tam istediğim şeydi. Onlara, özgürlük adına en azından soylu bir çaba göstermeksizin esaretimize boyun eğersek, bunun mertçe bir davranış olmayacağını söyledim. Sık sık bir araya geldik, karşılıklı fikir alışverişinde bulunduk, korkularımız ve beklentilerimiz hakkında konuştuk, karşılaşacağımızı düşündüğümüz gerçek ya da muhtemel sıkıntıları tekrar gözden geçirdik. Zaman zaman, makus talihimize razı gelip, neredeyse vazgeçmeye niyetlendik, diğer zamanlarda ise amacımız bakımından azimli ve kararlıydık. Ne zaman bir plan öne sürsek fire veriyorduk; başarı oranı korkutucuydu. Yolumuz büyük engellerle kuşatılmıştı, yolun sonuna varmayı başarsak bile özgür olma hakkımız yine de tartışmaya açıktı, hatta köleliğe geri gönderilme ihtimalimiz vardı. Okyanusun bu tarafında özgür olabileceğimiz bir yer göremiyorduk. Kanada ile ilgili hiçbir şey

bilmiyorduk. Kuzey hakkındaki bilgimiz New York'dan daha öteye uzanmıyordu. Kaçtıktan sonra köleliğe geri gönderilmenin -öncekinden on kat daha kötü muamele görmenin kesinliğiyle- korkutucu ihtimaliyle devamlı tedirgin olmak gerçekten tüyler ürperticiydi ve bunun üstesinden gelmek hiç kolay değildi. Bu yüzden bir süre, durumda bir değişiklik olmadı: Gececeğimiz her geçitte bir nöbetçi; her feribotta bir bekçi; her köprüde bir gözcü; ve ormanlık her alanda bir devriye gördük. Her yönden kuşatılmıştık. İşte gerçek ya da muhtemel zorluklar bunlardı – peşinde koşulacak değil, sakınılacak kötülük. Bir yanda kölelik, korkutucu bir şekilde dikkat çeken, acımasız bir gerçeklik olarak üzerimizde asılı duruyordu ve milyonların kanıyla kıızıla boyanmış giysileriyle şu anda bile bedenlerimiz üzerinde oburca ziyafet çekiyordu; diğer yanda karanlık bir mesafede geride duran, kuzey yıldızının yanıp sönen ışığının altında, sarp tepelerin ya da karlı dağların ardında -yarı donmuş- gelip konukseverliğini paylaşmamız için bizi çağıran, belirsiz bir özgürlük, duruyordu. Bu durum, arada paniğe kapılmamız için zaten yeterliydi, ancak yolu inceleme fırsatı bulduğumuzda tam anlamıyla dehşete kapılmıştık. En korkunç sonuçları da göz önüne alarak, her iki durumda da amansız ölümü kabullenmiştik; kâh bize kendi bedenlerimizi yedirtecek kadar korkunç bir açlık kâh dalgalarla boğuşup, boğulmak kâh yakalanmak ve korkunç tazıların sivri dişleri arasında parçalanmaktı. Akrepler, yılanlar sokar, vahşi hayvanlar kovalardı, en sonunda istenilen yere neredeyse ulaştıktan sonra -nehirlerden geçip, vahşi hayvanlarla karşı karşıya gelip, ormanda uyuyup, açlık ve çaresizliğin acısını çektikten sonra- bizi takip edenler tarafından ele geçirilir ve karşı koyma halinde hemen oracıkta vurulurduk! Bakın kimi zaman bu manzara bizi dehşete dü-

şürdü ve başkalarına öfkelenmek yerine, farkında olmadan, sahip olduğumuz sorunlara daha çok yönelmemizi sağladı.

Kaçmak için kesin bir karara varma esnasında, özgürlük ya da ölümü seçerken Patrick Henry'den¹³ daha fazla rol üstlendik. Bizimle birlikte olsa olsa belirsiz bir özgürlük ihtimali, başaramadığımız takdirde kaçınılmaz bir ölüm vardı. Ben ise beş para etmez bir esarete ölümü tercih ederdim.

Bizden biri olan Sandy, bu fikirden vazgeçti fakat yine de bizi desteklemeye devam etti. O zamanki grubumuz Henry Harris, John Harris, Henry Bailey, Charles Roberts ve benden ibaretti. Henry Bailey, benim dayımdı ve efendime aitti. Charles, teyzemle evliydi; efendimin kayınpederi Bay William Hamilton'ın kölesiydi.

Nihayet üzerinde anlaşmaya vardığımız plan şuydu; Bay Hamilton'a ait olan büyük kanoyu alacak ve Paskalyadan önceki cumartesi gecesi dosdoğru Chesapeake Körfezi'nden yukarıya doğru kürek çekecektik. Yaşadığımız yerden yetmiş-seksen mil uzaklıkta bulunan körfezin başına geldiğimizde amacımız, kanoyu akıntıya bırakmak ve Maryland sınırlarını aşana dek, kuzey yıldızının ışığını izlemektir. Su yolunu seçmemizin nedeni, firariler olarak bizden şüphelenilme ihtimalinin daha az olmasıydı. Balıkçı olduğumuzu düşünmelerini umuyorduk. Oysa kara yolunu seçsek, hemen her türlü engelle karşılaşabilirdik. Beyaz bir yüzü ve meraklı olan

¹³ Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın hemen öncesinde, 1775'de bir konuşmasında, '*Bana ya Özgürlük verin ya da Ölüm!*' diyen siyasetçi. (ç.n.)

herhangi biri, bizi durdurabilir ve sorgulayabilirdi.

Tasarladığımız kaçıştan önceki hafta, her birimiz için birer izin belgesi yazdım. Hatırladığım kadarıyla şunlar yazıyordu;

Bu belgenin tasdik ettiğine göre, aşağıda imzası bulunan şahsım adına, belgeyi üzerinde taşıyan hizmetlime, Baltimore'a gitmesi ve Paskalya tatilini geçirmesi için tam yetki vermiş bulunuyorum. Kendi el yazımla yazılmıştır, vs., 1835.

WILLIAM HAMILTON,
St. Michaels yakınları,
Talbot Bölgesi, Maryland.

Baltimore'a gitmeyecektik ancak körfezden yukarı doğru çıkarken Baltimore yönünde gidecektik ve bu izin belgeleri sadece körfezde ilerlerken bizi korumak içindi.

Ayrılış vaktimiz yaklaşırken, endişemiz de gitgide artıyordu. Bizim için gerçekten bir ölüm kalım meselesiydi. Kararımızın gücü tamamen test edilmek üzereydi. Bu arada, her itiraza açıklık getirmeye, her türlü şüpheyi ortadan kaldırmaya, her korkuyu defetmeye ve giriştiğimiz işte başarılı olmak için gerekli olan metaneti onlara aşılamaaya çalışırken oldukça enerjiktim. Yeterince uzun zamandır konuştuğumuz hamleyi yaptığımız an, yarı yarıya başarmış olacağımızı, artık harekete geçmeye hazır olduğumuzu, şimdi olmazsak bir daha hiçbir zaman olamayacağımızı, şimdi kımıldamazsak kollarımızı kavuşturup oturmak ve kendimizin ancak köleliğe layık olduğunu kabullenmek zorunda kalacağımızı garanti ederken de epey cevvaldim. Bu hiçbirimizin kabullenmeye razı olmadığı bir durumdu. Hiç kimse pes etmedi ve son toplantımızda, kararlaştırılan zamanda özgürlük peşinde mutla-

ka yola koyulacağımıza dair resmi bir tonda tekrar yemin ettik. Bu olay hafta ortasıındaydı, hafta sonunda yola çıkmış olacaktık. Her zamanki gibi çalışma alanlarımıza döndük ancak samimiyetle giriştiğimiz işin ciddi tehlikeli olduğunu düşündüğümüzden son derece tedirgindik. Mümkün olduğu kadar duygularımızı gizlemeye çalıştık ve sanırım gayet başarılıydık.

Sancılı bir bekleyişten sonra, gidişimize tanıklık edecek olan gecenin sabahı -cumartesi sabahı- geldi. Sebep olabileceği kedere rağmen onu sevinçle karşıladım. Cuma gecesini uykusuz geçirmiştim. Muhtemelen diğerlerinden daha endişeliydim. Çünkü ortak alınan bir kararla, bütün işin başında ben vardım. Başarı ya da başarısızlık yükü olduğu gibi üzerimdeydi. Birinin övücü, diğerinin utancı eşit şekilde bana aitti. O sabahın ilk iki saati, daha önce yaşadığım hiçbir şeye benzemiyordu, umarım tekrar yaşamam. Her zamanki gibi sabah erkenden tarlaya gittik. Gübre döküyorduk ki aniden tarifi imkansız bir duyguya kapıldım, o hisle çok yakınımnda duran Sandy'e döndüm ve "İhanete uğradık!" dedim, "Peki," dedi, "bu düşünce hemen şimdi aklıma geldi." Başka bir şey konuşmadık. Herhangi bir şeyden hiç bu kadar emin olmamıştım.

Her zamanki gibi boru çaldı ve tarladan çıkıp kahvaltı için eve gittik. O sabah bir şeyler yemek için değil daha çok, usul öyle olduğu için gittim. Eve varır varmaz patikanın giriş kapısına doğru bakınca dört beyaz adam gördüm, yanlarında iki siyah vardı. İki beyaz at sırtındaydı, siyahlar bağlıymış gibi arkalarından yürüyordu. Bizim kapıya gelene kadar onları birkaç saniye boyunca izledim. Burada durdular ve siyahları kapı dikmesine bağladılar. Henüz sorunun ne olduğundan emin değildim. Birkaç saniye içinde Bay Hamilton,

büyük bir telaşın belirtisi olan bir hızla geçti. Kapıya geldi ve Efendi William'ın içerde olup olmadığını sordu. Ahırda olduğu söylendi. Bay Hamilton, atından inmeden olağanüstü bir hızla ahıra gitti. Kısa bir süre sonra Bay Freeland ile birlikte eve geri döndü. O sırada üç polis memuru geldi ve aceleyle atlarından inip, onları bağladılar. O sırada ahırdan dönen Efendi William ve Bay Hamilton ile karşılaştılar. Bir süre konuştuktan sonra hepsi, mutfak kapısına doğru yürüdü. Mutfakta ben ve John'dan başka kimse yoktu. Henry ve Sandy ahırdaydı. Bay Freeland kapı arasından başını uzattı ve kapıda beni görmek isteyen birkaç beyefendi olduğunu söyleyerek beni adımla çağırdı. Kapıya yürüdüm ve ne istediklerini sordum. Birdenbire beni yakaladılar ve herhangi bir gerekçe göstermeden ellerimi birbirine sıkıca yaklaştırıp bağladılar. Meselenin ne olduğunu öğrenmek için direttim. En sonunda, başımı derde soktuğumu işittiklerini, efendimin önünde beni sorguya çekeceklerini, eğer istihbaratları asılsız çıkarsa zarar görmeyeceğimi söylediler.

Kısa sürede John'u bağlamayı başardılar. Sonra, o sırada dönmüş olan Henry'e yöneldiler ve ellerini çapraz yapmasını emrettiler. Henry, reddedişinin sonuçlarına katlanmaya hazır olduğunu işaret eden kesinlikte bir tonda, "Yapmayacağım!" dedi. "Yapmayacak mısın?" diye sordu, polis memuru Tom Graham. Henry daha da güçlü bir tonda, "Hayır, yapmayacağım!" dedi. Bunun üzerine polislerin ikisi parıldayan tabancalarını çekti ve ellerini çapraz yapmasını yoksa onu öldüreceklerini söyleyerek Tanrı'nın üzerine yemin ettiler. Her ikisi de tabancalarının horozunu kaldırdı, parmakları tetikte Henry'e doğru yürüdüler, aynı anda, ellerini çapraz yapmazsa o lanet olası kalbinden vuracaklarını söylediler. "Vurun beni, vurun beni!" dedi Henry, "beni ancak bir kez öldürebili-

lirsiniz. Ateş edin, ateş edin ve lanetlenin! *Bağlanmayacağım!*” Bunu yüksek sesle bir meydan okuma şeklinde ve aynı anda şimşek kadar hızlı bir hareketle söyleyerek tek bir hamleyle polislerin elindeki tabancalarına doğru atıldı. Bunu yaparken adamların hepsi üzerine çullandı ve bir müddet patakladıktan sonra nihayet zararsız hale getirdiler ve Henry’i bağladılar.

İtiş kakış sırasında, nasıl bilmiyorum geçiş izni belgemi fark edilmeden alıp ateşe atmayı başardım. Artık hepimiz bağılydık ve Easton cezaevine doğru yola çıkmak üzereyken, William Freeland’in annesi Betsy Freeland, elleri bisküvilerle dolu kapıya geldi ve Henry ile John’un arasındaki adamlara dağıttı. Bu neticenin üstüne bir nutuk çekti; doğrudan bana hitap ederek, “*Seni şeytan! Seni zenci kırması şeytan!* Henry ve John’un kafasına kaçma fikrini sokan sensin. Senin yüzünden, seni uzun bacaklı, melez şeytan! Henry de, John da asla böyle bir şey düşünmezdi.” dedi. Hiç cevap vermedim ve St. Michaels’e doğru aceleyle ayrıldım. Henry ile olan itişip kakışmadan bir saniye önce Bay Hamilton, Frederick’in kendisi ve diğerleri adına yazdığını öğrendiğim izin belgeleri için arama yapmanın uygun olduğunu düşünüyorum, dedi. Fakat önerisini tam uygulamaya koymak üzereyken, Henry’i bağlamak için yardımına ihtiyaç duyuldu ve kavgaya karışmanın telaşıyla ya unuttular ya da bu koşullar altında arama yapmanın güvenilir olmadığını düşündüler. Böylece kaçmaya teşebbüs suçumuz ispat edilmedi.

St. Michaels’e doğru yaklaşık yolun yarısını kat ettiğimiz sırada bizden sorumlu olan polisler ileriye doğru bakarken Henry, bana geçiş iznini ne yapacağını sordu. Ona bisküvisiyle birlikte yemesini ve hiçbir şeyi itiraf etmemesini söyledim ve parolayı aramızda dolaştırdık; hepimiz, *hiçbir*

şey itiraf etme!, *hiçbir şey itiraf etme!* dedik. Birbirimize olan güvenimiz tamdı. Önceden olduğu gibi, başımıza gelen bu felaketten sonra ya birlikte başaracak ya da kaybedecektik. Artık her şeye hazırlıklıydık. O sabah atların arkasında on beş mil sürüklenerek götürülecek, sonra da sonra da Easton Cezaevi'ne koyulacaktık. St. Michaels'e vardığımızda bir çeşit muayeneden geçtik. Hep bir ağızdan kaçmayı hiç düşünmediğimiz konusunda ısrar ettik. Bunu, aleyhimizdeki kanıtın ortaya çıkmasından çok, satılmaktan kurtulmak ümidiyle yaptık ve söylediğim gibi bunun için hazırдық. Bizim için önemli olan gittiğimiz yerden çok, birlikte gidip gitmediğimizdi. En büyük endişemiz birbirimizden ayrılmaktı. Ölüm dışında her şeyden çok korktuğumuz şey buydu. Aleyhimizdeki şahitliğin bir kişinin ifadesinden kaynaklandığını anladık. Efendimiz bize kim olduğunu söylemeyecekti ancak muhbirlerinin kim olduğuna ilişkin kendi aramızda oybirliğiyle bir karara vardık. Easton'daki hapishaneye gönderildik. Oraya vardığımızda polis şefi Bay Joseph Graham'a teslim edildik ve onun nezaretinde hapsedildik. Henry, John ve ben, birlikte bir hücreye koyulduk, Charles ve Henry Bailey de diğer bir hücreye. Bizi ayırmadaki amaçları ittifakımıza ket vurmaktı.

Köle tacirlerinden oluşan bir kalabalık ve onların aracılığı, bize göz atmak ve satılık olup olmadığımızı öğrenmek için hapishaneye akın ettiklerinde içeri gireli ancak yirmi dakika olmuştu. Daha önce hiç görmediğim böyle bir grup insan! Dört bir yanım cehennem azabından kaçan çok sayıda kötü ruhla sarılmış gibiydi. Bir korsan çetesi, ataları olan iblise hiç bu kadar çok benzeyemezdi herhalde. "Hey, gençler! Sizin sahibiniz biziz, değil mi?" diyerek etrafımızda kahkaha atıp, pis pis sırtıyorlardı. Çeşitli şekillerde bizimle alay edip

sataştıktan sonra, değer biçmek amacıyla bizi teker teker kontrolden geçirdiler. Küstahça onları efendimiz olarak isteyip istemeyeceğimizi sordular. Onlara hiç cevap vermedik ve iyice anlayabilsinler diye kendi hâllerine bıraktık. Bunun üzerine, onların eline kalsak, çok kısa bir sürede içimizdeki şeytanı çekip çıkaracaklarını söyleyerek bize küfredip, lanet okudular.

Hapishane, buraya gelirken beklediğimizden çok daha konforlu bulduğumuz bir yerdi bizim için. Ne yiyecek pek fazla bir şey bulduk ne de bulduğumuz şey doğru düzgündü: Ancak güzel, temiz bir yerimiz vardı, bulunduğumuz yerin penceresinden dışarıda ne olup bittiğini görebiliyorduk. Yaşadığımız o karanlık, rutubetli kafeslerden çok daha iyiydi. Hapishanenin yanında gardiyanlara gelirsek, genel olarak gayet iyi geçiniyorduk. Tatil günleri bittikten hemen sonra tüm beklentilerimizin aksine Bay Hamilton ve Bay Freeland, Easton'a çıkageldi ve Charles'ı, iki Henry'i ve John'u hapisten çıkarıp eve götürdüler. Beni de yapayalnız bıraktılar. Bunu son bir ayrılık olarak gördüm. Bütün bu olan bitenin içinde, bana bu ayrılıktan daha çok acı veren başka bir şey yoktu. Bunun dışında her şeye hazırdım. Sanırım, kafa kafaya verdiler ve diğerlerinin kaçma planının baş sorumlusu ben olduğumdan, suçlunun cezasını masum olana çektirmenin doğru olmadığına karar verdiler. Bu sebepten, onları eve götürmek, geride kalanlara bir uyarı olarak da beni satmak üzere anlaştılar. Şunu söylemeyi yüce gönüllü Henry'e borçluyum, evden ayrılıp hapishaneye gelirken ne kadar isteksiz ise hapisten ayrılırken de aynen öyle görünüyordu. Ne var ki büyük bir olasılıkla, olur da satılırsak birbirimizden ayrılmamız gerektiğini biliyorduk ve onların kontrolü altında olduğundan eve sorun çıkarmadan gitmenin uygun olduğunu düşündü.

Artık kaderime terk edilmiştim. Hapishanenin taş duvarları arasında yapayalnızdım. Oysa birkaç gün önce umut doluydum. Özgürlük diyarında güvende olmayı umuyordum. Ancak şimdi hüznle çevrelenmiş, en derin ümitsizliğe saplanmışım. Özgürlük ihtimalinin yok olduğunu düşündüm. Bu vaziyette yaklaşık bir hafta kaldım, hafta sonunda büyük bir şaşkınlık ve hayretle, efendim Kaptan Auld'un çıkıp geldiğine şahit oldum. Tanıdığı bir beyle birlikte beni Alabama'ya göndermek amacıyla hapisten çıkardı. Ancak, şu ya da bu sebepten Alabama'ya göndermedi. Bir kez daha erkek kardeşi Hugh ile birlikte yaşamam ve bir meslek öğrenmem için beni Baltimore'a geri göndermeye karar verdi.

Bu sayede üç yıl, bir ay süren bir ayrılıktan sonra bir kez daha Baltimore'daki eski evime geri dönmeme izin verildi. Çevrede aleyhimde büyük bir önyargı olduğundan ve efendim de öldürülmemden korktuğundan beni uzaklaştırmıştı.

Baltimore'a geldikten birkaç hafta sonra Efendi Hugh, beni Fell's Point'de büyük çapta bir gemi yapımcısı olan Bay William Gardner'a kiraladı. Kalafatlamamanın nasıl yapıldığını öğreneyim diye beni oraya yerleştirdiler. Ne var ki, bu işi öğrenmek için oldukça elverişsiz bir yer olduğu ortaya çıktı. Bay Gardner, iddia edildiğine göre, o bahar Meksika hükümeti için iki büyük savaş gemisi inşa etmekteydi. Gemiler o yılın temmuz ayında denize indirilecekti, herhangi bir gecikme halinde Bay Gardner yüklü bir miktar para kaybedecekti, orada işe başladığımda bu yüzden herkes telaş içindeydi. Yeni bir şey öğrenecek zaman yoktu. Her işçi iyi bildiği şeyi yapmak zorundaydı. Tersaneye girerken Bay Gardner'dan aldığım emir, marangozlar her ne yapmamı buyurursa onu yapmaktı. Bu da, yaklaşık yetmiş beş adamın her emrine amade olmam demekti. Hepsini efendim olarak görecekti-

tim. Sözleri benim için kanun olacaktı. Görevim oldukça zordu. Bazen bir düzine ele ihtiyaç duyuyordum. Bir dakikalık süre içinde bir düzine bahaneyle çağırılırdım. Aynı anda üç ya da dört farklı ses kulağıma çarpardı. Şöyle, “Fred., buraya gel de şu keresteye eğim vermeme yardım et; Fred., gel, bu keresteyi şuraya taşı; Fred., o silindiri buraya getir; Fred., git bir bidon temiz su getir; Fred., gel şu kerestenin ucunu geçirmeme yardım et; Fred., çabuk git ve manivelayı getir; Fred., şu eğimin ucunu tut; Fred., demircinin dükkanına git ve yeni bir delgi al; Yaşa, Fred.! Koş, bana keski kalemini getir; Hey, Fred., bir el at da şu buhar kasasının altında şimşek kadar hızlı bir ateş harla; Hey, zenci! Gel de şu bileği-taşını çevir; Hadi, hadi! Kımıl-da, kımıl-da! Şu kalası ileriye doğru çek; Sana diyorum, zenci, kör olasıca, neden biraz zift kızdırmıyorsun?; Hey! Hey! Hey! (aynı anda üç farklı ses.) Buraya gel!, Oraya git!, Olduğun yerde kal! Lanet olası, kımıldarsan beynini dağıtırım!

Bu iş benim için sekiz aylık bir okuldu, neredeyse sol gözümü kaybedeceğim dört beyaz çırakla girdiğim o korkunç kavga olmasaydı, orada daha uzun süre kalabilirdim, öte yandan fena halde paralanmıştım. Olayın nedeni şöyle: Orada işe başladığım zaman siyah ve beyaz gemi marangozları yan yana çalışırdı ve hiç kimse bunda herhangi bir uygunsuzluk görmüyor gibiydi. Adamların hepsi oldukça memnun görünüyordu. Siyah marangozların birçoğu özgür adamlardı. İşler çok iyi gidiyor gibiydi. Birdenbire beyaz marangozlar işi durdurdular ve özgür siyah işçilerle çalışmayacaklarını söylediler. Bunun için gerekçeleri, sözüm ona, eğer özgür siyah marangozlar cesaretlendirilirse çok geçmeden mesleği kendi ellerine geçirecekleri ve “zavallı beyazların” da işten çıkarılacak olmasıydı. Bu nedenle bir an önce buna bir son verme

ihtiyacını hissetmişlerdi. Bay Gardner'ın zor durumundan istifade edip, bundan böyle siyah marangozlar işten atılana kadar çalışmayacaklarına dair yemin ederek paydos ettiler. İşin bu kısmı bir anlamda bana kadar uzanmasa da gerçekte beni etkilemişti. Çırak arkadaşlarım kısa süre içinde benimle birlikte çalışmanın kendileri için küçük düşürücü olduğunu hissetmeye başlamışlardı. Tavır takınıyor ve hepimizin öldürülmesi gerektiğini söyleyerek taşraya giden zenciler hakkında konuşuyorlardı. Kalfalardan da güç alınca, gözdağı vererek, bazen de vurarak, yapabildikleri kadar durumumu zorlaştırmaya başladılar. Elbette, Bay Covey ile dövüştükten sonra ettiğim yeminime sadık kaldım ve sonuçlarına aldırmadan karşılık verdim. Bir araya toplanmalarına engel olduğum bir sırada, hepsini tek tek yakalayarak bozguna uğrattığımdan bunu gayet iyi becerdim. Ancak en nihayetinde bir araya gelip, taşlarla, sopalarla ve ağır manivelalarla bana saldırdılar. Biri, yarım bir tuğlayla öne çıktı, arkamda, her yanımda biri vardı. Öndekiler ve her iki yanımdakilerle uğraşırken, arkadan biri manivelayla fırladı ve kafama ağır bir darbe indirdi. Sersemledim ve düştüm, bunun üzerine hepsi üzerime çullandı ve yumruklarıyla bana vurmaya başladılar. Gücümü toplayana kadar bir süre saldırmalarına göz yumdum. Bir anda ani bir dalgalanma yarattım, ellerim ve dizlerim üzerinde doğruldum. Tam o anda aralarından biri, kaba çizmesiyle sol gözüme güçlü bir tekme savurdu. Gözüm çıktı zannettim. Gözümü fena halde şişmiş ve kapalı görünce beni bıraktılar. Hemen ardından manivelayı kaptım ve bir süre peşlerinden koştum. Fakat marangozlar araya girdi ve ben de pes edebilirim diye düşündüm. Bu kadar kişiye kafa tutmam olanaksızdı. Bütün her şey, en az elli beyaz marangozun gözü önünde meydana geldi ve hiç kimse dostça bir sözle araya

girmedi, hatta bazıları şöyle bağırdı, “Öldür şu kör olası zenciyi! Öldür onu! Öldür onu! Beyaz bir adama vurdu.” Yaşamak için tek şansım kaçmaktı. Fazladan bir darbe daha almadan kurtulmayı başardım. Beyaz bir adama vurmanın cezası Lynch Yasası’na¹⁴ göre ölüm olduğundan -Bay Gardner’ın tersanesindeki ve onun dışında başka herhangi bir yerdeki kanuna göre de uygun olmadığından- bu oldukça zor oldu.

Doğruca eve gittim ve Efendi Hugh’a olanları anlattım. Onun hakkında şunu söylemekten memnuniyet duyuyorum; dinsiz olduğu halde, benzer şartlar altındaki kardeşi Thomas’ınkiyle karşılaştırıldığında takıntılı olduğu tavır eşsizdi. Acımasız bir zulme dönüşen olayın ayrıntılarını dikkatle dinledi ve bu duruma fazlasıyla öfkelenildiği belliydi. Bir zamanlar fazlasıyla iyiliksever sahibemin kalbi merhametle yumuşadı. Şişmiş gözüm ve kana bulanmış yüzüm onu gözyaşlarına boğdu. Yanıma oturdu, yüzümdeki kanı temizleyip yıkadı ve bir anne şefkatiyle yaralı gözüme ince bir parça çiğ et bastırarak başımı sardı. İstirabımın telafisi adeta, bir zamanlar sevgi dolu olan eski sahibemin bu durum karşısında merhametinin dışavurumuna bir kez daha tanıklık etmekte. Efendi Hugh çok kızmıştı. Bu işi yapanlara lanet okuyarak duygularını dile getirdi. Yaralarım biraz iyileşir iyileşmez, Efendi Watson’la mesele hakkında ne yapılabileceğini görüşmek

¹⁴ Virginia Senatosu’nda görev yapan Charles Lynch, savaş sırasında yasadışı sayılan bir halk mahkemesi kurar. Sonra bu cezalandırma şekli normalleşir ve Lynch Yasaları adını alır. 1782’de Virginia Genel Meclisi kararı ile bu “keyfi cezalandırma yöntemi” yasal ilan edilir. Linç etmek deyimi buradan gelmektedir. (ç.n)

üzere Bond Caddesi'ne giderken beni de yanında götürdü. Bay Watson, yapılan saldırıyı kimlerin gördüğünü sordu. Efendi Hugh saldırının, çalışan büyük bir işçi grubunun olduğu Bay Gardner'ın tersanesinde, gün ortasında yapıldığını söyledi. "Bu olayla ilgili olarak," dedi, "kimin yaptığına dair hiçbir soruşturma yok." Bay Watson'ın cevabı, beyaz bir işçi ortaya çıkıp tanıklık yapmadığı sürece olayla ilgili hiçbir şey yapamayacağı, oldu. Benim sözümle bir emir çıkartamayacaktı. Bin siyahın gözü önünde öldürülsem bile, onların müşterek tanıklıkları, katillerden birinin tutuklanması için yeterli olmayacaktı. Efendi Hugh, bu defa durumun çok vahim olduğunu söylemek zorunda kaldı. Şüphesiz, beyaz birinin, benim lehime ve tabii genç beyazların aleyhine gönüllü olarak tanıklık yapmasını sağlamak imkânsızdı. Üzüntüme ortak olanlar bile bunu yapmaya hazır değillerdi. O zamanlar, siyah birine karşı en ufak bir merhamet göstergesi, kölelik karşıtlığı olarak şiddetle eleştirildiğinden ve o kişiyi korkunç yükümlülüklerin altına soktuğundan, bunu yapabilmeleri için keşfedilmemiş bir cesaret mertebesi gerekiyordu. O günlerde bölgedeki kana susamışların sloganı "Kahrolsun Kölelik Karşıtları!" ve "Kahrolsun zenciler!" şeklindeydi. Hiçbir şey yapılmadı ve büyük olasılıkla öldürülmüş olsam bile yapılmayacaktı. Hristiyan Baltimore şehrindeki durum, böyle gelmiş böyle gidiyordu.

Bir çözüm bulamayacağını anlayan Efendi Hugh, Bay Gardner'ın tersanesine tekrar geri dönmeme izin vermedi. Beni kendine ayırdı. Eşi de, yeniden şifa bulana kadar yaralarımı sardı. Çok geçmeden Efendi Hugh beni, Bay Walter Price'ın hizmetinde ustabaşı olarak görev yaptığı tersaneye soktu. Derhal kalafat etmeye başladım, kısa sürede raspa ve çekiç kullanma sanatını öğrendim. Bay Gardner'dan ayrıldı-

ğımdan beri geçen bir yıl içinde, en deneyimli kalafatçılara verilen en yüksek ücreti hak edebildim. Artık efendim için önemli biriydim. Efendime, haftada altı ya da yedi dolar kazandırırıyordum. Bazen de haftada dokuz dolar; günlük ücretim bir buçuk dolardı. Kalafatlama işini öğrendikten sonra kendime iş aradım, kendi sözleşmelerimi yaptım ve kazandığım parayı biriktirdim. Önceki yıllara göre yolumun üzerinde daha az engel vardı ve artık çok daha huzurluydum. Kalafat edilecek işim olmadığına hiçbir şey yapmazdım. Bu boş zamanlarda özgürlük hakkındaki malûm fikirler beni yeniden ele geçirmeye başladı. Bay Gardner'ın hizmetindeyken bitmez tükenmez bir telaş girdabına kapılmışımdı, hayatım dışında neredeyse hiçbir şey düşünemezdim ve hayatımı düşünmekten adeta özgürlük hayalimi unutmuştum. Kölelik yaşamım boyunca ne zaman durumum düzeliş iyileşme kaydetse, memnuniyetimin artacağı yerde sadece özgür olma isteğimin arttığını ve beni, bunu elde etmenin yollarını düşünmeye sevkettiğini fark ettim. Hâlinden memnun bir köle olmak için pervasız bir köle olmak gerektiğini anladım. Ahlaki ve zihinsel tasavvurunun kararması ve mümkün olduğu kadar mantık gücünün yok edilmesi gerekiyordu. Kölelik düzenindeki tutarsızlıkların hiçbirini fark etmemeliydi, köleliğin doğru olduğu izlenimi verilmeliydi ve sadece insan olmaktan vazgeçtiği bir duruma zorlanmalıydı.

Söylediğim gibi artık günde bir buçuk dolar kazanıyordum. Bunun için sözleşme yaptım, hak ettim ve paramı aldım. Haklı olarak benim paramdı, ancak her cumartesi gecesi işten döndüğümde, Efendi Hugh'a bu paranın her kuruşunu teslim etmek zorundaydım. Neden? Ne parayı o hak ettiğinden ne bu kazançta bir dahli olduğundan ne ona borçlu olduğumdan ne de o paranın en küçük zerresinde bir hakkı oldu-

ğundan değil; sadece parayı ona vermeye beni mecbur etme hakkı olduğundan. Açık denizlerdeki nemrut yüzlü korsanın hakkının da zaten bundan hiç farkı yok.

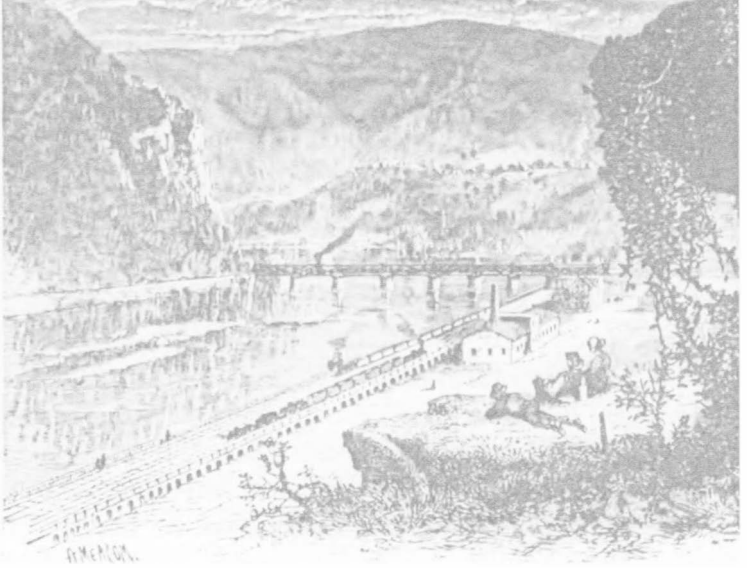
Bölüm 11

Kölelikten kaçışımın planlarını yaptığım süre zarfında hayatımda bir yol ayrımına vardım ve nihayet bunu başardım. Ancak olağandışı olayların herhangi birinden bahsetmeden önce, hareket alanıyla ilgili gerçeklerin tümünü açıklamak gibi bir niyetim olmadığını belirtmenin uygun olduğunu düşünüyorum. Bu yolu izlememin nedeni şu söyleyeceklerimden anlaşılabilir: Öncelikle, tüm gerçekleri ayrıntılı bir şekilde ifade etsem, bu sebepten başkalarının oldukça can sıkıcı sorunlarla karşılaşacak olmaları olasılıktan öte kuvvetle muhtemeldir. İkinci olarak, kuşkusuz değerli bir köle kardeşimizin gurur kırıcı zincirlerinden kurtulmasına yarayabilecek bir kapının gözetim altında tutulmasına yol açacak böyle bir ifade, hiç şüphesiz köle sahiplerini şimdiye dek olduklarından çok daha fazla ihtiyatlı olmaya sevk edecektir. Beni kölelik yaşantıyla ilgili önemli olan herhangi bir ayrıntıyı saklamaya iten mecburiyetten derin üzüntü duyuyorum. Hikâyemin etkisini önemli ölçüde artırmanın yanı sıra, birçok kişinin zihninde var olduğunu bildiğim bir merakı gidermede serbest olsaydım eğer, oldukça yaver giden kaçışım ile ilgili tüm gerçekleri kesin bir ifadeyle açıklamak bana gerçekten büyük bir zevk verirdi. Ancak böyle bir açıklamanın getireceği nadide sevinç ve mutluluktan ödün vermek zorundayım. Bir köle kardeşimizin kendini köleliğin prangalarından ve zincirlerinden kurtarmasına vesile olacak en önemsiz yolun bile kapatılma riski bulunduğundan, kendimi temize çıkarmak yerine kötü niyetli insanların ileri sürebileceği en büyük ithamların altında ezilmeyi göze alırım.

Batılı dostlarımızdan bazılarının *yeraltı demiryolu*¹⁵ adını verdikleri, ancak bana göre, yaptıkları açık deklarasyonlar yüzünden çok kesin bir şekilde *yerüstü demiryoluna* dönüşen sistemi genel idare biçimlerini hiçbir zaman uygun bulmadım. Bu iyi adamlara ve kadınlara, soylu cesaretlerinden dolayı saygı duyuyorum ve kölelerin kaçışındaki iştiraklerini açıkça beyan ederek kendilerini gönüllü olarak bu kana susamış baskı siyasetine maruz bırakmalarını takdir ediyorum. Bir yandan bu açık deklarasyonların, kaçmak isteyip de bulunduğu yerde kalan köleler için gerçek bir felaket olduğunu fark etmek ve bundan emin olmakla beraber, kaçan köleler için böyle bir yöntemden ancak çok az fayda sağlanacağını görebiliyorum. Yaptıkları, efendileri bilgilendirmeye yönelik çok şey ifade ederken, köleleri aydınlatmaya yönelik hiçbir işe yaramıyor. Efendileri daha dikkatli olmaları için uyarıyor, kölelerini yakalamaları için ellerini kuvvetlendiriyorlar. Hatta kuzeyindekilere olduğu kadar güneyindeki kölelere de önemli bir borcumuz vardır. Özgürlük yolunda kuzeydekilere yardım ederken, güneydekilerin kölelikten kaçışını engelleme ihtimali olan hiçbir şey yapmamaya özen göstermek zorundayız. İnsafsız köle sahibinin, kölelerin kullandığı kaçış yolundan tamamen bihaber olmasını sağlamalıyız. Bırakalım etrafının, tir tir titreyen kurbanını, onun şeytani iktidarından koparmaya her daim hazır çok sayıda görünmez baş belasıyla sarılı olduğunu sansın. Bırakalım, karanlıkta el yordamıyla ilerlesin, günahıyla eşdeğer musibet, üzerinden eksik olmasın ve firar eden köleyi kovalarken attığı her adımda, görünmez

¹⁵ Underground Railroad: Köle karşıtlarının, kölelerin Kuzeye ya da Kanada'ya kaçmasına yardım eden, örgütlü bir dayanışma ağına verdikleri isim.

bir etkenin kızgın beynini patlatabileceği riskine girdiğini hissetsin. Zalime yardım etmeyelim, kaçan kardeşimizin ayak izini sürebileceği ışığı tutmayalım. Ancak bu kadar yeter. Şimdi, tek sorumlusu sadece ben olduğumdan ve benim dışımda hiç kimseye bunun bedeli ödetilemeyeceğinden dolayı, kaçışımla ilgili gerçekleri açıklamaya devam edeceğim.

1838 yılının ilk yarısında bir hayli huzursuzdum. Her haftanın sonunda, emeğimin karşılığını efendimin cüzdanına boşaltmak zorunda olmamın nedenini anlayamıyordum. Haftalık ücretimi ona götürdüğümde, parayı saydıktan sonra eşkiyavari bir azgınlıkla, dik dik yüzüme bakıp, “Hepsi bu mu?” diye sorardı. Son kuruşu alana kadar tatmin olmazdı. Her nasılsa, ona altı doları verdiğimde, beni teşvik etmek için bazen altı sent verirdi. Bunun tam tersi bir etkisi olurdu ve tüm hakkımın bir çeşit teslimi olarak görürdüm. Bence, haf-

talığımın küçük bir bölümünü bana vermesi, tamamında hakkı olduğuna inanmasının ispatıydı. Bana birkaç sent vermesinin vicdanını rahatlatacağından ve kendisini oldukça şerefli bir hırsız gibi hissettireceğinden korktuğum için, herhangi bir şey aldığımda hep daha kötü hissettim. Hoşnutsuzluğum giderek üzerime yapıştı. Sürekli kaçış için fırsat kolluyordum. Doğrudan bir yol bulamayınca, kaçışımı sağlayacak parayı kazanmak umuduyla zamanımı kiralamaya karar verdim. Efendi Thomas, 1838 baharında, mal satın almak amacıyla Baltimore'a geldiğinde, uygun bir anda zamanımı kiralamak için kendisinden izin istedim. Hiç tereddüt etmeden isteğimi reddetti ve bunun kaçmak için bir taktik olduğunu söyledi. Hiçbir yere gidemeyeceğimi, ancak kaçtığım takdirde beni yakalamak için hiçbir zahmetten kaçınmayacağını ve beni bulacağını ekledi. Azla yetinmemi ve itaatkâr olmamı tembih etti. Mutlu olursam, gelecek için planlar yapmak zorunda kalmayacağımı söyledi. Gerektiği gibi doğru durursam bana göz kulak olacağını belirtti. Doğrusu, gelecek ile ilgili tasalanmayı bırakmamı öğütledi ve mutlu olmak için sadece ona inanmam gerektiğini anlattı. Entelektüel yapımı bir kenara bırakmanın son derece acil bir ihtiyaç olduğunu anlamış gibiydi. Ancak ona rağmen, hatta elimde olmadan, düşünmeye; kaçış yolları ve esaretim üzerindeki adaletsizliği düşünmeye devam ettim.

Bundan yaklaşık iki ay sonra zamanımı kiralama hakkı vermesi için Efendi Hugh'a gittim. Daha önce Efendi Thomas'a başvurduğum ve reddedildiğim gerçeğini bilmiyordu. İlk başta o da reddetmeye meyilli gibiydi, ancak biraz düşündükten sonra kabul etti ve şu şartları öne sürdü; kendi işimi bulmak, hizmetinde çalıştığım kişilerle sözleşme yapmak kaydıyla zamanımın tümünü kullanma izni verilecekti.

Bu iznin karşılığında kalafat takımlarını, giyecek ile yiyeceği kendim karşılayacak ve her hafta sonunda ona üç dolar ödeyecektim. Haftalık yiyeceğim iki buçuk dolardı. Bunun üzerine giysi ve kalafat takımlarının yıpranıp eskimesiyle birlikte haftada yaklaşık altı dolar masrafım oluyordu. Ya bu miktarı toparlamak zorundaydım ya da zamanımı kiraya verme iznimden vazgeçecektim. Her türlü havada, çalış ya da çalışma, her hafta sonu para hazır olmalıydı ya da hakkımdan feragat edecektim. Anlaşılacağı üzere bu anlaşma şüphesiz efendimin lehineydi ve onu, bana bakma lüzumundan kurtarmış oluyordu. Parası sağlamdaydı. Ben, özgür bir adamın tüm kaygı ve endişelerinin sıkıntısını çekip, bir köleye yapılan kötülüklerin hepsine katlanırken kendisi, hiçbir zarara uğramaksızın köle sahibi olmanın tüm avantajlarından yararlanacaktı. Bunun sıkı bir pazarlık olduğunu anladım. Ancak sıkı da olsa, süregelen eski yöntemlerden daha iyi olduğunu düşündüm. Özgür bir adamın sorumluluklarını taşımama izin verilmesi özgürlüğe doğru bir adımdı ve ona sımsıkı tutunmaya karalıydım. Para kazanmaya azmetmiştim. Büyük bir gayret ve azimle, gece gündüz çalışmaya hazırdım, her hafta biraz para biriktirmek ve masraflarımı karşılamak için yeteri kadar kazanıyordum. Mayıs ayından ağustosa kadar bu şekilde devam ettim. Ondan sonra Efendi Hugh, zamanımı kiralamak için bana daha fazla izin vermedi. Bunun sebebi, bir cumartesi gecesi haftalık zamanımın karşılığında ona yapmam gereken ödemeyi ihmal etmemdi. Bu ihmal, Baltimore'dan yaklaşık on mil uzaklıktaki dini bir toplantıya katılmam yüzündendi. Hafta içinde, cumartesi akşamı erkenden Baltimore'dan toplantı yerine doğru yola çıkmak üzere birkaç genç arkadaşıyla sözleşmişim, ancak patronum tarafından geciktirilince, Efendi Hugh'a olan sözümü tutamadan toplan-

tiya gittim. O gece, Efendi Hugh'nun acil para ihtiyacı içinde olmadığını biliyordum. Bu nedenle dini toplantıya gitmeye ve üç doları ona döndüğümde ödemeye karar verdim. Toplantıda düşündüğümünden bir gün fazla kaldım. Ancak geri döner dönmez hakkı olarak gördüğü parayı ödemek için ona uğradım. Çok kızgındı, öfkesini güçlkle kontrol altına alabiliyordu. Bana ağır bir kırbaç cezası vermeyi düşündüğünü söyledi. Ondan izin almadan şehir dışına çıkmaya nasıl cüret ettiğimi bilmek istiyordu. Zamanımı kiraya verdiğimi, benden talep ettiği ücreti ödediğim sürece, nereye ve ne zaman gitmem gerektiğini ona sormak zorunda olduğumu bilmediğimi söyledim. Bu cevap onu rahatsız etti, birkaç saniye düşünüp taşındıktan sonra bana döndü ve bundan sonra zamanımı kiralamayacağımı, bunun arkasından duyacağı bir sonraki şeyin firar etmem olacağını söyledi. Aynı bahaneyi ileri sürerek derhal aletlerimi ve iş giysilerimi eve getirmemi istedi. Dediği gibi yaptım, ancak bundan önce zamanımı kiralar-ken her zaman yaptığım gibi iş peşinde koşmak yerine, bütün haftayı işe dair tek bir çaba göstermeden geçirdim. Bunu öğ almak için yaptım. Cumartesi akşamı her zaman olduğu gibi haftalık maaşımı istedi. O hafta hiç çalışmadığımı ve hiç ücret almadığımı söyledim. İşte bu noktada yumruk yumruğa gelmek üzereydik. Çıldırdı ve beni dizginleyeceğine dair ant içti. Tek kelime etmedim ama kararlıyım, elinin ağırlığıyla bana vursaydı, yumruğa yumrukla karşılık verecektim. Vurmadı ancak yakında beni sabit bir işte bulmak istediğini söyledi. Ertesi gün yani bütün bir pazar günü konuyu düşündüm ve sonunda özgürlüğümü kazanmak için ikinci bir denemeyi yapacağım günün, 3 Eylül olmasına karar verdim. Yolculuğuma hazırlanmak için o andan itibaren üç haftam vardı. Pazartesi sabah erkenden dışarı çıktım ve City Block denilen

yerin üzerindeki asma köprünün yan tarafında bulunan Bay Butler'ın tersanesinde iş buldum. Dolayısıyla Efendi Hugh-nun benim için iş aramasına gerek kalmadı. Hafta sonunda kendisine sekiz-dokuz dolar kadar para getirdim. Oldukça memnun görünüyordu ve aynı şeyi neden önceki hafta yapmadığımı sordu. Planımın ne olduğunu az da olsa biliyordu. İstikrarla çalışmaktaki amacım, kaçma niyetimle ilgili aklını kurcalayan herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmaktı ve bunu layıkıyla başarmıştım. Sanırım, kaçmayı planladığım zaman boyunca vaziyetinden hiç bu kadar memnun olmadığını düşünüyordu. İkinci hafta da geçip gitti ve yine dolgun bir haftalık getirdim. O kadar memnundu ki bana yirmi beş sent (köle sahibi için bir köleye verilen oldukça büyük bir miktar) verdi ve onu iyi değerlendirmemi söyledi. Ben de öyle yapacağımı belirttim.

Doğrusunu söylemek gerekirse işler çok da kolay gitmedi ama büyük bir sorun da çıkmadı. Tasarlamış olduğum yola çıkış zamanı yaklaşırken hissettiklerimin tarifi mümkün değil. Baltimore'da iyi kalpli birkaç dostum vardı -neredeyse canım kadar çok sevdiğim dostlar- ve onlardan sonsuza kadar ayrılma düşüncesi kelimelerle anlatılamayacak kadar acı vericiydi. Şu an, geride kalan binlerce kölenin, onları dostlarına bağlayan güçlü sevgi bağları olmasa bu kölelik düzeninden kaçarlardı diye düşünüyorum. Dostlarımdan ayrılma kararı, hiç kuşkusuz mücadele etmek zorunda kaldığım en sancılı karardı. Onların sevgisi en hassas noktamdı ve kararımı diğer her şeyden çok daha fazla etkiliyordu. Ayrılık acısının yanı sıra başarısızlık korkusu ve endişesi, ilk kaçış denememde hissettiklerimin çok ötesindeydi. O zamanki uğradığım korkunç yenilgi bana eziyet vermişti. Eminim ki bu denemede de başarısız olursam umutsuz bir vaka olacaktım, bu

durum bir köle olarak sonsuza dek kaderimi belirleyecekti. En ağır cezadan daha azıyla ya da kaçış yollarının uzağında bir yere yerleştirilmekle paçayı kurtaramayacağımı biliyordum. Başarısız olduğum takdirde yaşamak zorunda kalacağım korkunç olayları tasvir etmek için çok da parlak bir hayal gücü gerekmiyordu. Ebediyen önümde uzanan şey, ya köleliğin sefaleti ya da özgürlüğün saadeti olacaktı. Ya yaşayacak ya da ölecektim. Yine de soğukkanlılığımı korudum ve kararına uygun olarak 1838 yılının 3 Eylül günü esaret zincirlerimi kırdım ve herhangi en ufak bir sekteye uğramadan New York'a varmayı başardım. Bunu nasıl yaptığımı, hangi yolları kullandığımı ve hangi araçlarla ne yönde ilerlediğimi sorularını, daha önce bahsettiğim nedenlerden dolayı yanıtsız bırakmak zorundayım.

Bana sıklıkla kendimi özgür bir eyalette bulduğumda nasıl hissettiğimi soruluyor. Bu soruya hiçbir zaman beni tatmin edecek bir cevap veremedim. Şimdiye kadar yaşadığım en büyük coşku anıydı. Sanırım, silahsız bir denizcinin, dostane bir savaş gemisi tarafından korsanların takibinden kurtarıldığı zaman hissettiklerini tahayyül edebilen biri, hislerimi anlayacaktır. Sevdiğim bir dostuma New York'a gelişimden hemen sonra yazarken, aç aslanların yatağından kaçmış biri gibi hissettiğimi söylemiştim. Ancak bu ruh hali kısa sürede duruldu, yeniden büyük bir yalnızlık ve güvensizlik duygusuna kapıldım. Hala geri götürülme ve köleliğin tüm işkencelerine maruz kalma ihtimalim vardı. Bu durum, başlı başına heyecanımın hararetini söndürmek için yeterliydi. Ancak yalnızlık beni çaresiz bıraktı. Binlerce insanın arasındaydım, ancak aynı Tanrı'nın çocukları olan binlerce kardeşinin arasında evsiz, arkadaşsız tamamen bir yabancıydım. Henüz bu hazin durumumu onlardan birine açmaya cesaret edememiş-

tim. Yanlıř biriyle konuřma korkusundan ve ormandaki vahř hayvanların avını beklerken uzandıđı gibi, tek uğrařı, nefes nefese kalan kaçađı beklerken gizlenmek olan para dűřkűnű insan tacirlerinin eline dűřme tehlikesinden dolayı herhangi biriyle konuřmaya çekiniyordum. Kűlelikten kačarken benimsediđim ilke řuydu; *Kimseye gűvenme!* Her beyaz adamın içinde bir dűřmanlık ve hemen hemen her siyahın içinde bir gűvensizlik sorunu olduđunu gűrdűm. Oldukça acı veren bir durumdu. Birinin bunu anlaması için mutlaka yařaması veya benzer bir durumda olduđunu hayal etmesi gerekir. Diyelim ki yabancı bir toprakta kaçak bir kűle olsun; kűle sahiplerinin avlanma sahası olarak ayrılan bir toprak; yerleřik halkının meřru insan taciri olduđu; tűyler űrpertici timsahın avını yakaladıđı gibi her an hemcinsleri tarafından yakalanma tehlikesiyle karřı karřıya kaldıđı bir toprak! Derim ki, kendini benim yerime koysun; evsiz, arkadařsız, beř parasız, itibarsız, onu himaye edecek kimsesi olmadan, alacak parası olmadıđından ekmeđe muhtaç ve aynı anda merhametsiz insan avcıları tarafından takip edildiđini ve nereye gideceđi, nerede kalacađı, ne yapacađına dair mutlak bir belirsizlik içinde olduđunu hissetsin; hem kaçıř yolları hem de korunma yűntemleri hakkında tamamen çaresiz olduđunu; bolluđun ortasında hűlű açlıđın insanın içini kemiren acısını çektiđini; malikanelerin orta yerinde olup evsiz kaldıđını; insanların arasında olduđu hűlűde, tir tir titreyen ve açlıktan űlmek űzere olan kaçađı iřtahla yutacak olan vahř hayvanların ortasında olduđunu hissetsin, ki onların agűzlűlűđű, deniz canavarlarının yařamlarını sűrdűrmek için çaresiz balıđı tűműyle yutmalarıyla ancak boy űlűřebilir. Derim ki, bu oldukça zor durumun içinde olsun -benim içinde olduđum durum- o zaman, ancak o zaman, çalıřmaktan bitap dűřműř, kırbaç yara-

larıyla dolu kaçak kölenin üzüntüsüne nasıl ortak olacağını bilecek ve yaşadığı zorlukları tam olarak anlayacaktır.

Tanrı'ya şükür, bu sıkıntılı durumda çok uzun bir süre kalmadım. Sevecenliğini, ihtiyatlı tavrını ve sabrını asla unutmayacağım Bay DAVID RUGGLES'in¹⁶ insani yardımı sayesinde kurtuldum. Ona karşı duyduğum sevgi ve minnettarlığı kelimelerin elverdiği kadar ifade etme fırsatı bulmaktan dolayı memnunum. Bay Ruggles, artık görme özürlü olduğundan, bir zamanlar başkalarına yardım etmekte oldukça istekli olduğu türden bir yardıma şimdi kendisi muhtaç. Bay Ruggles beni arayıp bulduğunda New York'a sadece birkaç gün önce gelmişim. Büyük bir nezaketle beni, Lespenard Caddesi ile kilisenin köşesindeki pansiyonuna götürdü. Bay Ruggles, o sıralar birkaç kaçak köleyle ilgilenmenin, neredeyse her yönden kuşatılmalarına ve izlenmelerine rağmen başarıyla kaçmalarını sağlayacak yollar ve araçlar bulmanın yanı sıra tüm varlığıyla unutulmaz *Darg*¹⁷ davasıyla uğraşıyordu, düşmanlarına uygun bir rakipten çok daha fazlası gibi görünüyordu.

Bay Ruggles'a ulaştıktan kısa bir süre sonra, New York'ta kalmanın benim için güvenilir olmadığını bildiğinden nereye gitmeyi düşündüğümü sordu. Ona bir kalafat ustası olduğumu ve iş bulabileceğim bir yere gitmek istediğimi

¹⁶ David Ruggles (1810-1849) Kaçak kölelerin, köleliğin yasak olduğu eyaletlere ulaşmasına yardım eden Afrika kökenli Amerikalı. İlk siyahi kitabeve sahibi. (ç.n.)

¹⁷ Köle sahibi John P. Darg ile onun 8000\$ parasını alarak kaçan kölesi Thomas Hugles arasındaki dava. (ç.n.)

söyledim. Kanada'ya gitmeyi tasarlıyordum ancak buna karşı çıktı, New Bedford'a gitmemden yanaydı, mesleğimle ilgili orada iş bulabileceğimi düşünüyordu. Bu arada müstakbel eşim Anna¹⁸ çıkageldi. New York'a vardıktan hemen sonra (her ne kadar evsiz, yurtsuz ve çaresiz durumda olsam da) ona, başarıyla sonuçlanan kaçışımı bildirmek ve bir an önce gelmesini istemek amacıyla yazmıştım. Anna geldikten birkaç gün sonra Bay Ruggles, Rahip J.W.C. Pennington'ı davet etti. Rahip, Bay Ruggles, Bayan Michaels ve diğer birkaç kişinin huzurunda nikah törenimizi gerçekleştirdi ve bize bir belge verdi. Birebir kopyası şöyle:

Bu belgenin tasdik ettiğine göre, Frederick Johnson¹⁹ ve Anna Murray'i, Bay David Ruggles ve Bayan Michaels'ın huzurunda, karı koca olarak kutsal evlilik bağıyla birleştireyorum.

*JAMES W.C. PENNINGTON.
15 Eylül 1838, New York. "*

Bay Ruggles'dan beş dolarlık bir banknot ve belgeyi aldıktan sonra yol eşyamızın bir kısmını omuzladım, diğerini de Anna aldı ve New Bedford'a gitmek amacıyla yolumuz üzerinde olan Newport yönüne, John W. Richmond buharlı gemisinin güvertesinde yolculuk etmek üzere hemen yola çıktık. Bay Ruggles, Newport'da bulunan Bay Shaw'a götürmek üzere bir mektup verdi, New Bedford'a kadar paramın yetmemesi halinde Newport'da durmamı ve ilave yar-

¹⁸ Özgür biriydi.

¹⁹ Adımı, Frederick Bailey'den Frederick Johnson olarak değiştirmiştim.

dım bulmamı söyledi. Ancak Newport'a vardığımızda güvenilir bir yer bulma konusunda o kadar endişeliydik ki, yol parasını ödeyecek yeterli paramız olmamasına rağmen, New Bedford'a vardığımızda ödemeyi taahhüt ederek posta arabasında yer ayırtmaya karar verdik. Bunu yapma cesaretini, New Bedford sakini, sonradan isimlerinin Joseph Ricketson ve William C. Taber olduğunu öğrendiğim, iki seçkin beyefendiden aldık. Durumumuzu bir çırpıda anlamış görünüyorlardı, varlıklarıyla bizi tam anlamıyla rahatlattıkları gibi dostluklarıyla da güvence verdiler. Böyle bir zamanda böyle dostlarla tanışmak gerçekten gerçekten büyük şanstı. New Bedford'a vardıktan sonra, tarafından büyük bir nezaketle ağırlandığımız ve büyük bir konukseverlikle ihtiyaçlarımızın karşılandığı, Bay Nathan Johnson'ın evine yönlendirildik. Bay ve Bayan Johnson rahatımızla, samimi ve dostane bir şekilde ilgilendiler. İkisi de, kölelik karşıtlarının adına yakışır insanlar olduklarını ispat ettiler. Araba sürücüsü yol ücretimizi ödeyemeyeceğimizi farkettiğinde borca karşılık bagajımızı rehin tutmuştu. Bay Johnson'a olaydan bahsetmek zorunda kaldım ve hemen çıkarıp borç verdi.

O anda özgür bir yaşamın gerektirdiği görev ve sorumluluklara karşı hazırlıklı olmaya ve bir güvenlik seviyesinin etkisini duymaya başladık. New Bedford'a gelişimizden sonraki sabah kahvaltı masasında, bana hangi ismin koyulacağına dair bir soru ortaya atıldı. Bana annem tarafından verilen isim, "Frederick Augustus Washington Bailey" idi. Ancak, Maryland'dan ayrılmadan uzun süre önce aradaki iki ismi kullanmaktan vazgeçmiştim, bu sebeple genel olarak "Frederick Bailey" adıyla tanınıyordum. Baltimore'dan yola çıktığımda "Stanley" adını taşıyordum. New York'a vardığımda adımları tekrar "Frederick Johnson" olarak değiştirdim ve bu-

nun son değişiklik olduğunu düşünmüştüm. Ancak New Bedford’a geldikten sonra adımı tekrar değiştirmenin gerekli olduğunu fark ettim. Bu gereksinimin sebebi, New Bedford’da çok sayıda Johnson olmasıydı, halihazırda onların arasından ayırt edilmek epey zor olacaktı. Bay Johnson’a, bana bir isim seçme hakkı verdim ancak “Frederick” ismini benden almaması gerektiğini söyledim. Kimlik duygumu muhafaza etmek için ona tutunmalıyım. Bay Johnson o ara *Gölün Leydisi* şiirini okuyordu ve bir anda “Douglass” adını önerdi. O zamandan bu yana “Frederick Douglass” adını taşıyorum. Diğerlerine oranla bu isimle daha geniş çapta tanındığımdan dolayı bu şekilde kullanmaya devam edeceğim.

New Bedford’daki koşulların genel görünümünü beni oldukça hayal kırıklığına uğrattı. Kuzey halkının durumu ve karakter yapısı hakkında taşıdığım fikirlerin fevkalade yanlış olduğunu fark ettim. İşin garibi, köle olduğum zamanlarda, güneydeki köle sahiplerinin keyfini sürdüğü şeylerle karşılaştırıldığında kuzeydekilerin yaşamlarındaki lüks ve konforun yok denecek kadar az olduğunu zannediyordum. Muhtemelen kuzeylilerin köleleri yok diye bu sonuca varmıştım. Güneyde köle sahibi olmayan halkla aynı seviyede olduklarını düşünüyordum. Fazlasıyla yoksul olduklarını biliyordum ve yoksulluklarının sebebini, köle sahibi olmamalarının kaçınılmaz bir sonucu olarak görmeyi kanıksamıştım. Her nedense, kölelerin olmadığı yerde zenginliğin ve zarafetin olmayacağı fikri içime işlemişti. Kuzeye gelince, güneyli köle patronlarının sahip olduğu ihtişam, debdebe, konfor ve refah-tan bihaber, çoğu Spartalı gibi sade bir hayat yaşayan, kaba, zorba ve kültürsüz bir halkla karşılaşmayı bekliyordum. Tahminiine göre, New Bedford’u iyi tanıyan herhangi biri, hatamı açık bir şekilde nasıl fark ettiğimi kolayca tahmin

edebilir.

New Bedford'a geldiğim gün öğleden sonra, gemicilik işleri ile ilgili fikir edinmek için rıhtımları gezmeye gittim. Burada kendimi zenginliğin oldukça sağlam kanıtlarıyla çevrelenmiş buldum. Rıhtımlarda duran ve okyanus akıntısında süzülen çok büyük boyutlarda, birinci sınıf ve en güzel modellerden çok sayıda gemi gördüm. Sağım solum, azami kapasitede konforlu yaşam ve ihtiyaç malzemelerinin istiflendiği devasa boyutlardaki granit ambarların duvarlarıyla çevriliydi. Buna ek olarak, hemen hemen her birim iş başında görünüyordu, ancak Baltimore'da alışkın olduğum gibi gü-rültüyle çalışmıyorlardı. Gemileri yükleme ve boşaltma işi ile uğraşanlardan duyulan yüksek sesli şarkılar yoktu burada. İşçilere ağır küfürler ya da çirkin beddualar edildiğini duymuyordum. Kimsenin kırbaçlandığını görmedim, herkes sorsuz bir şekilde hareket ediyor gibiydi. Her bir çalışan işinin ehli görünüyordu ve herkes, bir insan olarak taşıdığı saygınlığın yanında yaptığı işe karşı duyduğu derin ilginin belirtisi olarak ölçülü fakat içten bir gayretle işine sarılmış gibiydi. Bana göre bu durum fazlasıyla tuhaftı. Kölelik düzeninin olduğu Maryland'in herhangi bir yerinde hiç görmediğim türden zenginlik ve refahın, zevk ve inceliğin ölçüsünü açıkça gösteren görkemli kiliselere, güzel yapılara, kusursuz düzenlenmiş bahçelere hayret ve hayranlıkla bakarak rıhtımları ve kasabanın her yanını gezip dolaştım.

Her şey temiz, yeni ve güzel görünüyordu. Hillsborough, Easton'da, St. Michaels ve Baltimore'da görmeye alışkın olduğum yarı çıplak çocuklar ve yalınayak kadınlara hiç rastlamadım, bir iki tane hayli yoksul insanların yaşadığı yıkık dökük ev gördüm. İnsanlar, Maryland'dekilerden daha zengin, daha güçlü, daha sağlıklı ve daha mutlu görünüyorlardı.

Bir kerecik olsun, had safhadaki sefaleti görmekten kederlenmek yerine muazzam zenginliğin görüntüsünden mutluluk duyuyordum. Üstelik bana en ilginç ve en şaşırtıcı gelen şey siyah halkın durumuydu. Tıpkı benim gibi, onların da büyük bir çoğunluğu insan avcılarından kaçıp, sığınacak bir yer olarak oraya gelmişti. Esaretlerinden uzak daha yedi yıl geçirmemiş oldukları halde yaşamlarında, gözle görülür bir biçimde Maryland'deki sıradan köle sahiplerinden daha fazla konforun keyfini süren, daha güzel evlerde yaşayan çok sayıda kişiye ulaştım. Dostum Bay Nathan Johnson'ın, (büyük bir minnettarlıkla onun için şunları söyleyebilirim: "Açtım, bana yiyecek verdi; susamıştım, bana içecek verdi; yabancıydım, beni içeri aldı")²⁰ Maryland eyaleti Talbot bölgesindeki köle sahiplerinin neredeyse hepsinden daha güzel bir evde yaşadığını, daha iyi bir sofrada yemek yediğini, daha fazla gazete alıp okuduğunu, halkın ahlaki, dini ve siyasi yapısını daha iyi anladığını söyleme cesareti göstereceğim. Gerçi Bay Johnson çalışan bir adamdı. Elleri çok çalışmaktan sertleşmişti, sadece onunkiler değil, Bayan Johnson'ın elleri de. Siyahların tahminimden çok daha cesur olduklarını fark ettim. İçlerinde, ne pahasına olursa olsun birbirlerini kana susamış insan kaçakçılarından koruma azmi olduğunu gördüm. Gelişimin üzerinden çok geçmeden, bana manevi dünyalarını açıkça gösteren bir olaydan bahsedildi. Siyah bir adamla, kaçak bir kölenin arası pek iyi değildir. Siyah adamın, kaçak köleyi bulunduğu yeri efendisine ihbar etmekle tehdit ettiği öğrenilir. Hemen siyahlar arasında bir toplantı yapılacağı duyurulur, duyurunun altına şu beylik not iliştilir: "Önemli mesele!" Hain, toplantıya katılması için davet

²⁰ Matta İncili 25.35

edilir. İnsanlar belirlenen saatte gelirler ve oldukça dindar, yaşlı bir beyefendiyi başkan olarak seçerek toplantıyı yaparlar. Cemaate seslendikten sonra sanırım bir dua eden başkan şunları söyler: “*Dostlar; hain burada, aramızda, siz genç adamların onu hemen dışarı çıkarıp, öldürmenizi öneriyorum!*” Bu durum karşısında aralarından birkaçı hainin üzerine atılır, ancak aralarından daha ihtiyatlı olanlar tarafından engellenirler, hain, intikam peşinde olanların elinden kaçıp kurtulur ve bir daha New Bedford’da görülmez. Bu tarz tehditlerin bir daha olmadığını sanıyorum, bundan sonra olursa da ölümle sonuçlanacağına dair hiç şüphem yok.

Gelişimin üçüncü günü, küçük bir gemiye yağ istifleme işi buldum. Benim için yeni, zor ve pis bir işti, ama içimde bir sevinç ve istekli bir kol gücüyle işe sarıldım. Artık kendimin efendisiydim. Ancak köle olanlar tarafından anlaşılabilen büyük bir coşku ve mutluluk anıydı. Geliri tamamen bana ait olacak ilk işimdi. Para kazandığım anda, beni soy-mak için hazırda bekleyen Efendi Hugh yoktu. O gün, daha önce hiç tatmadığım bir zevkle çalıştım. Kendim ve yeni evlendiğim eşim için çalışıyordum. Benim için yeni bir yaşam biçiminin başlangıç noktasıydı. O işi bitirdikten sonra kalafatlama işi arayışına girdim fakat beyaz kalafat ustaları arasında siyahlara karşı öylesine güçlü bir önyargı vardı ki, benimle çalışmayı reddettiler ve tabii ki iş bulamadım.²¹ Mesleğimin doğrudan bir faydasını göremeyince kalafat kıyafetlerimi çıkardım ve bulabileceğim herhangi bir işi yapmaya hazırlandım. Bay Johnson, yardımsever tavrıyla, kereste tez-

²¹ Bana, siyahların bu aralar New Bedford’da kalafatlama işi bulamadığı söyleniyor; kölelik karşıtı kampanyaların bir sonucu.

gahını ve bıçkı makinesini almama izin verdi, böylece kısa sürede kendimi yığınla işin içinde buldum. Yapılamayacak kadar zor ya da pis iş yoktu. Kereste doğramaya, kömür küremeye, harç teknesi taşımaya, baca temizlemeye ya da yağ fiçilerini yuvarlamaya razıydım, kölelik karşıtı camiada tanınana kadar New Bedford'da yaklaşık üç yıl boyunca bu işlerin tümünü yaptım.

New Bedford'a geldikten yaklaşık dört ay sonra, genç bir adam yanıma geldi ve *Liberator* almak ister miyim diye sordu. Ona istediğimi ancak kölelikten daha yeni kaçıp kurtulduğumdan parasını ödeyemeyeceğimi söyledim. Ne var ki en sonunda abonesi oldum. Gazete geldi ve benim için tarif etmeye çalışmanın oldukça anlamsız olacağı duygularla her hafta okudum. Gazete benim ekmeğim, suyum oldu. Ruhum resmen ateşe verilmişti. Gazetenin, zincire vurulmuş kardeşlerime olan sevgisi; köle sahiplerine karşı sert ithamları; kölelik düzenini olduğu gibi ifşa etmesi; düzenin savunucularına karşı güçlü saldırıları; tüm varlığımı, daha önce hiç hissetmediğim bir mutluluk ürpertisiyle etkisi altına almıştı!

Kölelik karşıtlığı reformunun ruhu, aldıkları önlemler ve temel prensipleri hakkında doğru dürüst bir fikir edinmeye başladığımda, henüz *Liberator*'ın uzun süreli bir okuyucusu değildim. Meseleyi iyi kavradım. Elimden çok az şey geldi ancak yapabildiğim şeyi de memnuniyetle yaptım ve hiçbir zaman kölelik karşıtı bir toplantıdayken hissettiğimden daha mutlu hissetmedim. Toplantılarda, söylemek istediklerim diğerleri tarafından çok daha iyi ifade edildiğinden pek konuşmazdım. Oysaki 1841 yılının 11 Ağustos günü, Nantucket'da kölelik karşıtı bir kongrede konuşmak için güçlü bir duygu hissettim ve aynı anda, New Bedford'da siyahların toplantısındaki konuşmamı dinleyen bir beyefendi olan Bay William

C. Coffin, konuşmam için epey ısrar etti. Zor bir durumdu, gönülsüzce kabul ettim. Gerçek şu ki, kendimi bir köle gibi hissettim ve beyazlara hitap etme fikri üzerimde baskı yarattı. Özgürlük seviyesini hissettiğimde sadece birkaç dakika konuşmuştum ve arzu ettiğim şeyi büyük bir rahatlıkla söyledim. O zamandan bu zamana dek, ne başarılar, ne fedakârlıklarla kardeşlerimin davalarını savunmakla uğraşıyorum ve bunun tespitini çabalarım aşına olanlara bırakıyorum.

Anlattığım hikayeyi baştan sona tekrar okuduktan sonra, birkaç örnek dahilinde din hakkında belli bir ton ve üslupla söylediklerimin, dini görüşlerimi bilmeyenlerin, muhtemelen beni bir din düşmanı zannetmelerine yol açabileceğini fark ettim. Böyle bir yanlış anlaşılma ihtimalini ortadan kaldırmak için bu kısa açıklamayı eklemenin uygun olduğunu düşünüyorum. Dine dair ve din aleyhinde söylediklerim kesinlikle bu toprakların *köle sahiplerinin dinini* içeriyor yoksa gerçek Hristiyanlığa dair bir imada bulunmuyorum. Çünkü bu toprakların Hristiyanlığı ile İsa'nın Hristiyanlığı arasında çok büyük bir fark olduğunu biliyorum, o kadar ki; birini iyi, saf ve kutsal kabul ettiğiniz kadar diğerini kötü, yozlaşmış ve şeytani olarak reddetmek kaçınılmaz bir durum. Birinin destekleyicisi olmak için diğerinin düşmanı olmak bir zorunluluk. İsa'nın saf, barışsever ve adil Hristiyanlığını seviyorum: Buna bağlı olarak, bu toprakların yozlaşmış, esir tutan, kadın kırbaçlayan, beşik yağmalayan, taraflı ve riyakâr Hristiyanlığından nefret ediyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse, tamamen aldatıcı olmasının dışında bu toprağın dininin Hristiyanlık olduğunu söylemek için bir neden göremiyorum. Bunu, tüm yanlış adlandırmaların doruk noktası, tüm aldatmacaların en cüretkârı ve tüm karalamaların en çirkini olarak görüyorum. “Şeytana hizmet etmek için Tanrı'nın maiyetinin üniformasını çalmak”tan daha açık bir kanıt yoktur. Korkunç tutarsızlıklara ek olarak, etrafımı çevreleyen her yerde sergilenen dini gösteri ve şatafat üzerine düşündüğümde tarifsiz bir nefretle doluyorum. Rahipler adına insan tacirlerimiz, misyonerler adına kadın kırbaçlayanlarımız, kilise

üyeleri adına beşik yağmacılarımız var. Hafta içinde kan lekeli kırbacını maharetle kullanan adam, pazar günleri minberi doldurur ve yumuşak başlı, mütevazı İsa'nın bir vaizi olduğunu iddia eder. Her haftanın sonunda tüm kazancımı elimden alan adam, yaşam biçimini ve kurtuluş yolunu öğretmek için bir cemaat lideri olarak pazar sabahı benimle yüze gelir. Fuhuş maksadıyla kız kardeşimi satan kişi, bekâretin dini bütün savunucusu olarak öne çıkar. İncil okumanın dini bir görev olduğunu açıkça beyan eden şahıs, beni yaratan Tanrı'nın adını okuyabilmeyi öğrenme hakkını benden esirger. Evlilik kurumunun sadık savunucusu, onun kutsiyetinden milyonlarcasını mahrum bırakır ve onları topyekûn bozulmanın yıkıntılarına terk eder. Aile bağlarının kutsallığının hararetle koruyucusu, barakaları sahipsiz, yuvaları kimsesiz bırakarak tüm aileleri dağıtan, kadınları kocalarından, ana babayı çocuklarından, kız kardeşleri erkek kardeşlerinden ayıran kişinin ta kendisi. Hırsızlık aleyhinde vaaz veren hırsızlar ve zina aleyhinde nasihat eden zinakârlar görüyoruz. Kilise inşasına verilen erkeklerimiz, dini inançların masrafını karşılamak için satılan kadınlarımız ve *fukara kafirler* karşılığında *Tanrı'nın yüceliği ve ruhların iyiliği* adına İncil satın almak için satılan bebeklerimiz var. Köle mezatçılarının ziliyle kilisenin çanı uyum içinde çalar ve keder içindeki kölenin acı çığlıkları, dini bütün efendisinin itikat nidalarıyla bastırılır. Dine karşı ilginin canlanması ve köle ticaretindeki canlanma birbiriyle el ele gider. Köle zindanı kilisenin yanında durur. Zindandaki prangaların şingırtıları ve zincirlerin tıkırtılarıyla, kilisedeki dini ilahiler ve dualar aynı anda duyulabilir. Beden ve ruh tacirleri, din adamlarının huzurunda dimdik dururlar ve karşılıklı yardımlaşırlar. Tacir, ruhban sınıfını desteklemek için kan lekeli altınını verir, on-

lar da karşılığında, Hıristiyanlık giysisiyle onun şeytani ticaretini örtbas ederler. İşte, elimizde birbirleriyle ittifak içinde olan eşkiyalık ve din kurumu; melek kisvesi altında iblisler ve cennet suretinde cehennem.

*Adil Tanrı! İşte bunlar onlar
Mihrabında duranlar, adaletin Tanrı'sı!
Ellerindeki insan ırkını duayla, şükranla dolduruyorlar
Ateşten gemisine İsrail'in*

*Nasıl vaaz verip, adam kaçırırlar?
Şükredip, dertli biçarene el koyarlar?
Şanlı hürriyetinden söz eder, ardından
Esirin kapısını sıkıca bağlarlar?*

*Hangi kulların senin!
Merhametli Oğlu'nun kurtarmaya geldiği
Zincire vurulan evsizi, dışlanmış
İş yüklenen köleyi, yağma edileni!*

*Pilatus'la Hirodes arkadaş oldular!
Eskisi gibi birleşir başpapazlar, krallar!
Adil Tanrı! Kilise mi mukaddes
Güç veren senin yağmacına?*

Amerika'daki Hıristiyanlığın tüm ateşli taraftarlarının, haklı olarak kadim din bilginlerinin ve Ferisiler'in, Hıristiyanlığının savunucuları olduğu söylenebilir. Ağır ve taşınması güç yükleri bağlayıp başkalarının sırtına yüklerler, kendileriye bu yükleri taşımak için parmaklarını bile oynatmak istemezler. Yaptıklarının tümünü gösteriş için yaparlar. – Şölenlerde başköşeye, havralarda en seçkin yerlere kurulmaya bayılırlar,.....ve insanların kendilerini Rabbi, Rabbi diye

çağırmalarından zevk duyarlar. – Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Göklerin Egemenliği'nin kapısını insanların yüzüne kapıyorsunuz; ne kendiniz içeri giriyor, ne de girmek isteyenleri bırakıyorsunuz. Dulların evlerini yakıp yıkar, yalan yere dua edersiniz; bu yüzden de daha büyük belaya uğrarsınız. Tek bir kişiyi dininize döndürmek için denizleri, kıtaları dolaşırsınız. Dininize döneni de kendinizden iki kat cehennemlik yaparsınız. – Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Siz nanenin, dereotunun ve kimyonun ondalığını verirsiniz de, Kutsal Yasa'nın daha önemli konularını, adaleti, merhameti ve sadakati ihmal edersiniz; ondalık vermeyi ihmal etmeden asıl bunları yerine getirmeniz gerekirdi. Ey kör kılavuzlar! Küçük sineği süzer ayırır, ama deveyi yutar. Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Bardağın ve çanağın dışını temizlersiniz, oysa bunların içi açgözlülük ve taşkınlıkla doludur. – Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Siz dıştan güzel görünen ama içi ölü kemikleri ve her türlü pislikle dolu badanalı mezarlara benzersiniz. Dıştan insanlara doğru görünürsünüz ama içte ikiyüzlülük ve kötülükle dolusunuz.”²²

Bu tasvirin karanlık ve dehşet verici olduğu kadar Amerika'daki sözde Hristiyanların ezici bir çoğunluğu için kesinlikle geçerli olduğu kanaatindeyim. Sineğin yağını süzer ama deveyi yutarlar. Kiliselerimizden daha gerçek bir şey olabilir mi? Cemaat üyeliğine kabul ettikleri koyun hırsızının davasında kulaklarına inanamazlar ama aynı zamanda insan tacirini cemaatlerinin yanından ayırmazlar, onları tenkit ettiğim-

²² Matta İncili'den (23:4....23:28) alıntılar.

de ise beni dinsiz olmakla yaftalarlar. Ferisilere ait bir kör-lükle dinin dış suretine ihtimam gösterirler ama aynı anda Kutsal Yasa'nın daha önemli meselelerini; adaleti, merhame-ti ve sadakati ihmal ederler. Her daim kurban etmeye hazırlar ancak çok nadir merhamet gösterirler. Bunlar, gördükleri kardeşlerinden nefret ederlerken hiç görmedikleri Tanrı'yı sevdiklerini söyleyen kişiler olarak gösterilenlerdir. Dünya-nın diğer tarafındaki kâfire sevgi beslerler. Kendi eşiklerin-deki dinsizi hor görüp hiç umursamazken, onun için dua eder, eline İncil'i yerleştirecek ve ona rehberlik edecek mis-yonerlere para dökerler.

Özet olarak bu toprağın dinine bakış açım, yani; kendile-rinin Hıristiyan kiliseleri olduğunu söyleyen, ama yine de kö-le sahipleriyle birlik içinde olan güneyin ve kuzeyin kurum-larının ifadeleriyle, davranışlarıyla ve eylemleriyle kendini açık eden, bu toprağın dini tarafından yürütülen genel şart-lardan doğan herhangi bir yanlış anlamadan sakınma arzum, işte bundan ibarettir. Bu kurumlar tarafından ileri sürülen di-ne karşı olmak, tüm bunları açıkça göz önüne sermeyi görev edinmemdendir.

Güneyin dininin (mezhep ve kurum açısından kuzeyin de dini olan) aşağıdaki tasvirini yaparak sözlerimi noktalıyo-rum. Karikatürize etmeden ya da hiç abartıya kaçmadan bu tasvirin gerçek hayattan alındığını ciddiyetle iddia ediyorum. Sürmekte olan kölelik karşıtı tartışmalar başlamadan birkaç yıl önce, güneyde ikamet ettiği sırada köle sahiplerinin ahlaki yapısını, geleneklerini ve dindarlığını kendi gözleriyle görme fırsatını elde etmiş kuzeyli bir Metodist vaiz tarafından bu tasvirin yapıldığı söylenir. *Bu yüzden onları cezalandırma-*

yayım mı?, diyor Rab. Böyle bir ulustan öcümü almayayım mı?²³

PARODİ

*Gelin azizler, günahkârlar, duyun söylediğimi
Dini bütün rahiplerin nasıl kırbaçladığını Jack ve Nell'i
Ve kadınları alıp, çocuklarını verdiğini
Cehenneme yönelen tüm günahkârlara vaizini
Ve ilahisini kutsal birliğin.*

*Keçi gibi meler, bağırırlar, dona
Kara koyunu parçalara ayırıp, yerler tıka basa
Güzel kara postunu giyerler sırtlarına
Zencileri gırtlğından yakalayıp hemen sonra
Boğazlarlar kutsal birlik adına*

*Bir yudum içsen, sokarlar kiliseye
Bir kuzu çalsan başlarlar sövmeye
Koca Tony, Doll ve Sam'i mahrum ederler yine de
İnsani haklarından, domuz budu ve ekmeğinden
Ve insan tacirinin kutsal birliğinden*

*İsa'nın ecirinden bahsederler yüksek sesle
Bağlarlar heykelini bir sicimle
Azarlayıp savururlar acı kırbaç darbesini
Ve satarlar Rab adına kardeşlerini
Kelepçeye vurulmuş kutsal birliğe
Okuyup söylerler dini ezgiyi
Dua ederler uzun ve sesli*

²³ Eski Ahit, Yeremya 5:29

*Öğretirler doğruyu, yaparlar yanlış
Selamlayarak sürüdeki biraderi, kız kardeşi
Sözleriyle kutsal birliğin*

*Şaşar kalırız bu azizlerin nasıl methettiğine
Nasıl övdüğüne göklerdeki Rabbi
Paylayıp kükrediği, kırbaç vurup incittiği
Kölelerine ve hırsına nasıl yenik düştüğüne
Günahkâr vicdan birliğinde*

*Üretirler tütün, mısır ve çavdar
Çalıştırıp soyarlar, yalan söyler, aldatırlar
Ve göklerdeki hazineyi saklarlar
Sopayı vururlar, kırbacı savururlar
Umuduyla kutsal birliğin*

*Bizim Tony'nin yararlar kafasını
Vaaz eder, böğürürler aynı Başan boğası
Ya da eşek anırması, musibet dolu
Sonra tutarlar saçından koca Jacob'ı
Ve ilan ederler kutsal birliğe bağlılıklarını*

*Haykıran, atıp tutan, besili tacir
Koyun, dana, sığırla beslenir
Yine de gücü yetmez sadaka versin
Ne düşküne, ne kara evlatlarına kederin
Övünür kudretiyle kutsal birliğin*

*"Dünyaya düşkün olma" diye vaazetti
Başını salladı, kaş göz etti
Sıkıca yakaladı Tom, Dick ve Ned'i
Yarıda kesti verdiği eti, üst baş ve nimeti*

Lakin hala seviyordu kutsal birliği

*Bir başka vaiz konuştu ağlamaklı
Günahkârlardan biri kalbini kırmıştı
Bizim Nanny'i meşeye bağladı
Ve her darbeye kanını akıttı
Üstelik dua ediyordu kutsal birliğe*

*Diğer ikisi açtılar demirden çenelerini
Ve salladılar çocuk çalan pençelerini
Kısararak sırtlarından, kursaklarından zencilerin
Oturttular çocuklarını oyuncaklarla cici bici
El üstünde tuttular kutsal birliği*

*Alır Jack'den bir diğeri tüm kazancı
Ve konuk eder âşıklarını, hovardaları
şu parlak yılanlar kadar gösterişli giyinenleri
Tatlı çörekleri tıka basa yiyenleri
Ve kutsal birliğe girenleri.*

İçtenlikle ve samimiyetle ümit ediyorum ki bu naçiz kitap, Amerikan köle sistemini aydınlatmak ve milyonlarca esir kardeşimin kurtuluşunun şanlı gününü hızlandırmak adına bir nebze fayda sağlayabilir, mütevazı çabalarımın başarısı için sadakatle gerçeğin, sevginin ve adaletin gücüne güvenerek, büyük bir onurla bir kez daha ant içerek bu kutsal davaya katılıyorum.

FREDERICK DOUGLASS
28 Nisan 1845, Lynn, Massachusetts.

